

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ORTAOKULLARDA VERİLEN KARAKTER EĞİTİMİ VE
UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Bilgin AKÇİN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

BARTIN-2016

KABUL VE ONAY

Bilgin AKÇİN tarafından hazırlanan “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi Ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma .../.../2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye: Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ (Danışman)

Üye

Üye

Bu tezin kabulü Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../2015 tarih ve ...sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Çetin SEMERCİ
Bartın Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel ve etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

17/02/2016
Bilgin AKÇİN

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın tamamlanmasında pek çok kişinin emeği ve desteği yer almaktadır. Öncelikle danışman hocam Sayın Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ' e çalışmanın her aşamasında gösterdiği ilgi, sabır, destek ve rehberlik için en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam süresince akademik anlamda benden desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Çetin SEMERCİ, Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ, Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL, Yrd. Doç. Dr. Süleyman SULAK ve Yrd. Doç. Dr. Hasan MEYDAN hocalarıma, yüksek lisans boyunca bana yol arkadaşlığı yapan değerli arkadaşım Fatih KÜÇÜK' e çok teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca ihmal ettiğim, her zaman yanımda olan ve benden manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli eşim Derya Doruk AKÇİN'E çok teşekkür ederim.

Bu tez, tez sürecinde ihmal ettiğim hayatımdaki en değerli varlığım olan oğlum Doruk AKÇİN'E armağanımdır.

Bilgin AKÇİN
BARTIN-2016

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine
Göre Değerlendirilmesi**

Bilgin AKÇİN

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Bartın- 2016, Sayfa XIII+151

Bu çalışmanın amacı ortaokullarda verilen karakter eğitimi ve uygulamaları hakkında öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma Zonguldak ili Çaycuma ilçesinde 10 farklı ortaokulda görev yapan 42 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ortaokullarda görev yapan Sosyal bilgiler, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen Bilgisi, Matematik, Beden Eğitimi, Müzik ve Görsel Sanatlar branşlarındaki öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler araştırmacı tarafından geliştirilen nitel araştırma tekniklerinden biri olan görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre okullarda karakter eğitiminin çok önemli ve gerekli olduğu, karakter eğitiminin okullarda tüm derslerin programına yayılarak verilmesi gerektiği, karakter eğitiminin akademik başarıyı olumlu anlamda etkilediği bu eğitimin okullarda disiplin problemlerinin önlenmesine katkı sunacağı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin karakter gelişiminde en önemli faktörün aile faktörü olduğu, bunu sırasıyla sosyal çevre, arkadaş, okul, öğretmen ve sosyal medya faktörü izlediği, öğrencilerin karakter gelişiminde öğretmenlerin olumlu rol model olma açısından etkili olduğu bulunulmuştur. Öğrencilerin karakter gelişimine olumlu anlamda etki eden derslerin Sosyal bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Beden Eğitimi, Müzik ve Görsel Sanatlar dersleri olduğuna, okulların karakter eğitiminin temel dinamiklerini teşkil eden değerleri kazandırmada yetersiz olduğu, öğretim programlarının karakter eğitimi

kapsamında içerik olarak yetersiz olduğu, karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak verilmesi gereken değerlerin saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, manevi (dini) değerlere sahip olma, adalet ve hoşgörü olduğu ve son olarak öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı ve bu konuda etkili ve uygulamalı eğitimler almak istediği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durumları önleyici önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karakter, Ortaokullarda Karakter Eğitimi, Öğretmen Görüşleri

ABSTRACT

Master's Thesis

Evaluation Of Character Education and Its Application At Middle Schools According To The Ideas Of Teachers.

Bilgin AKÇİN

Bartın University, Institute of Educational Sciences, Department of Educational Sciences Curriculum and Instruction

Thesis Advisor: Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Bartın-2016, Pp: XIII+151

The aim of this study is expressing the teachers' opinions about the character education who are working at secondary schools. This research is carried out with the 42 teachers who are working at 10 different schools in Çaycuma, Zonguldak. The teachers' opinions who are teaching at Social Studies, Turkish, Religion and Moral Studies, Science, Maths, Physical Education and Art areas at secondary schools this research. In this study qualitative input techniques are used and inputs are found by the formula that is created by the researcher.

According to the research; character education is very important and essential at schools, character education must be given in all the lessons, character education affects the academic success in a positive way and character education can prevent the discipline problems at schools. Additionally the most important factor in character education is family and social environment, friends, school, teachers and social media follow the family factor and teachers are very important role models while giving character education. The lessons that affect the character education positively are Social sciences, Religion and Moral Studies, Turkish, Physical Education, Music and Art and schools are lack of giving the Dynamics of character education, education programmes' contents are also lack of giving character education the values that must be given firstly in character education are; respectation, sincerity, charity, responsibility, love and having moral values, just ice and to leration and teachers don't have enough information and facilities about character

education and they want to take effective and practical education about this subject and the suggestions that prevent all these situations are carried out at this study.

Key Words: Character, Character Education at Secondary Schools, Teachers' Opinions.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
BEYANNAME	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
EKLER LİSTESİ	XII
TABLolar LİSTESİ	XIII
1.BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sayıtlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Kurumsal Çerçeve.....	5
2.1.1. Karakter.....	5
2.1.2. Kişilik.....	7
2.1.3. Mizaç.....	9
2.1.4. Karakter Eğitimi.....	10
2.1.5. Karakter Eğitiminin Temel Unsurları.....	16
2.1.5.1. Toplumun Katılımı.....	16
2.1.5.2. Karakter Eğitimi Stratejisi.....	16
2.1.5.3. Ayırt Edici Özellikleri Tanımlamak.....	17
2.1.5.4. Karma Program.....	17
2.1.5.5. Tecrübeye Dayalı Öğrenme.....	17
2.1.5.6. Değerlendirme.....	17
2.1.5.7. Yetişkin Rol Modeller.....	17
2.1.5.8. Personel Gelişimi.....	17

2.1.5.9. Öğrencilerin Katılımı.....	17
2.1.5.10. Programı Devam Ettirmek.....	18
2.1.6. Öğrenciler İçin Karakter Eğitimine Olan İhtiyaç	18
2.1.7. Karakter Eğitiminde Okulun Rolü	22
2.1.7.1. Okuldaki Yöneticilerin Yapması Gerekenler:	24
2.1.7.2. Okul Genelinde Disiplin Açısından Yapılması Gerekenler:	24
2.1.7.3. Okulda Bulunan Bütün Bireyleri Arasında Toplum Bilinci Oluşturmak Amacıyla Yapılması Gerekenler	24
2.1.7.4. Okulda Ahlaki Bir Topluluğun Oluşması İçin Okul Çalışanlarına Yönelik Yapılması Gerekenler	25
2.1.7.5. Ahlaki Konuların Önemini Yükseltmek İçin Yapılması Gerekenler	25
2.1.8. Karakter Eğitiminde Öğretmenin Rolü	27
2.1.9. Karakter Eğitiminde Ailenin Rolü	33
2.1.9.1. Otoriter-Katı ve Kuralcı Aile.....	34
2.1.9.2. İlgisiz ve Kayıtsız Aile	35
2.1.9.3. Aşırı Koruyucu ve Kollayıcı Aile.....	36
2.1.9.4. Dengesiz ve Tutarsız Aile.....	36
2.1.9.5. Sevgiye Dayalı, Hoşgörülü, Destekleyici ve Sınırları Belli Aile	36
2.1.10. Karakter Eğitiminin Diğer Akımlarla Karşılaştırılması	42
2.1.11. Karakter Eğitiminin Bileşenleri	46
2.1.11.1. Adalet	47
2.1.11.2. Yardımseverlik	47
2.1.11.3. Saygı.....	48
2.1.11.4. Vatandaşlık	48
2.1.11.5. Dürüstlük	48
2.1.11.6. Sorumluluk	49
2.1.12. Karakter Eğitiminin Tarihi	49
2.1.12.1. Aspen Bildirisi	51
2.1.12.2. Karakter Eğitim Bildirgesi.....	52
2.1.12.3. Cep(Karakter Eğitimi Ortaklığı).....	54
2.1.13. Türkiye’ de Karakter Eğitimi	58
2.1.14. Karakter Eğitimi ve Dersler	59

2.1.14.1. Sosyal Bilgiler Dersi.....	59
2.1.14.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi.....	60
2.1.14.3. Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. Sınıf).....	62
2.1.14.4. Diğer Öğretim Programları (5, 6, 7, 8. Sınıflar).....	62
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	71
3.1. Araştırmanın Yöntemi	71
3.2. Çalışma Grubu	71
3.3. Verilerin Toplaması ve Ölçme Aracı.....	73
3.4. Verilerin Analizi	74
4. BÖLÜM: BULGU VE YORUMLAR.....	75
4.1. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter ve Karakter Eğitimi Hakkında Görüşleri	75
4.1.1. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Kavramı Hakkında Görüşleri.....	75
4.1.2. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkında Görüşleri.....	79
4.2. Ortaokullarda Öğretmenlerin Karakter Eğitiminin Verilmesi Gerektiğine Dair Görüşleri	82
4.3. Ortaokul Öğretmenlerinin Okullarda Karakter Eğitimi Kapsamında Öncelikli Olarak Verilmesi Gereken Değerlerle İlgili Görüşleri	87
4.4. Karakter Eğitiminin Temel Dinamikleri Olarak Kabul Edilen Sorumluluk, Yardımseverlik, Saygı, Dürüstlük, Adalet ve Vatandaşlık Değerlerinin Okullarda Öğrencilere Kazandırılma Durumu	91
4.5. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretim Programları Kapsamında Karakter Eğitimi Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri.....	99
4.6. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Etki Eden Dersler Hakkındaki Görüşleri.....	103
4.7. Ortaokul Öğretmenlerinin Okullarda Karakter Eğitiminin Ayrı Bir Müfredat Kapsamında Ele Alınması Hakkındaki Görüşleri.....	107
4.8. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Katkısı İle İlgili Görüşleri.....	110
4.9. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerde Görülen Disiplin Problemleriyle İlgili Olarak Karakter Eğitiminin Önemi Hakkındaki Görüşleri.....	113
4.10. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Etki Eden Faktörler Hakkındaki Görüşleri.....	117
4.11. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Öğretmenlerin Etkisi Hakkındaki Görüşleri.....	120

4.12. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkında Yeterli Bilgi ve Donanım Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri	124
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	128
5.1. Sonuç ve Tartışma	128
5.2. Öneriler.....	139
KAYNAKÇA.....	141
EKLER	148

EKLER LİSTESİ

Ek No:

Sayfa No:

1 : İzin Dilekçesi.....	148
2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	149
3: Özgeçmiş	151

TABLULAR LİSTESİ

Tablo No:

Sayfa No:

1: Karakter eğitimi ile vatandaşlık eğitimi arasındaki farklılıklar.....	46
2: Değerler Listesi	62
3: Çalışma grubundaki eğitimciler ve özellikleri	72
4: Karakter kavramı ilişkin öğretmen görüşleri.....	75
5: Karakter eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri.....	79
6: Ortaokullarda karakter eğitimi yapılmasına ilişkin öğretmen görüşleri.....	82
7: Okullarda karakter eğitimi kapsamında hangi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri.....	88
8: Sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık değerleri karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilmektedir. Ahlaki karakteri oluşturan bu değerleri öğrencilere kazandırabilmek adına okulda ne tür çalışmalar yapılmaktadır sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri.....	92
9: Öğretim programlarını karakter eğitimi kapsamında etkinlikler ve uygulamalar açısından değerlendirebilir misiniz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri	99
10: Okulda hangi derslerin öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri	104
11: Sizce okullarda karakter eğitimi öğrencilere ayrı bir ders olarak mı verilmeli yoksa her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde mi verilmelidir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri.....	107
12: Öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri	110
13: Okullarda disiplin problemlerinin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminden yararlanılabilir mi sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri.....	113
14: Öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri	118
15: Sizce öğretmenler öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili midir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri.....	121
16: Karakter eğitimi hakkında öğretmenlerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri	124

1.BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemleri, sayıtlılar, sınırlılıklar yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüz dünyasında giderek insancıl yönünü kaybeden ve yalnızlaşan insan; artan suç oranları, yolsuzluklar, savaş ve adaletsizlikler insana ve eğitime yeniden değerler boyutlu bakılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda tüm dünyanın ortak problemi olan bu olumsuz durumlara karşın dünya üzerinde gelişmiş bazı ülkeler kendi eğitim sistemleri içerisinde hazırlamış oldukları ulusal programlarla birlikte öğrencilere manevi eğitim verebilmek adına sistemli ve planlı bir şekilde karakter eğitim programlarını hayata geçirerek öğrenci davranışlarında olumlu anlamda geribildirimler almaktadırlar. Ülkemizde ise madde kullanımı, şiddet, uyuşturucu kullanımı, kendine ve başkalarına zarar verme, suç işleme, bilgisayar ve internet bağımlılığı ve bencillik gibi olumsuz davranışlar ilköğretim çağlarına kadar düşmüştür. Bu durumun özellikle öğrencilerimizi sağlıklı bir ruh halinden, ahlaki karakteri oluşturan geleneksel değerlerimizin yetiştirdiği yüksek karakterli insan profilinden uzak bir ortama doğru sürüklediği aşikârdır. Bu kapsamda son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı özellikle yapılandırmacı yaklaşıma geçişle beraber yaparak yaşayarak öğrenme süreciyle öğretim programlarında karakter eğitime değinilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Yalnız bu değerler ne yazık ki eğitim-öğretimin her kademesinde ve ders programlarının içerisinde hak ettiği yeri bulamamaktadır. Bireylere bu değerlerin kazandırılması gerek sosyolojik gerekse psikolojik açıdan çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu yaşlarda yaşanan çatışmalar ve saldırganlıklar gelecekteki yaşantılarında kişilik gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenlerden dolayı karakter eğitimi, eğitimin her kademesinde bireylere değerlerin kazandırılması açısından çok önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Ama bu çalışmaların sistemli ve planlı bir şekilde yürütüldüğü söylemek son derece güçtür.

Araştırma özellikle karakter eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için çok önemli bir konumda olan öğretmenlerin karakter eğitimiyle ilgili düşüncelerini, uygulama aşamasında yapılması gerekenleri, uygulamada karşılaşılan problemleri saptamak amacını taşımaktadır. Bu kapsamda okullarda karakter eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğine, karakter eğitimi kapsamında hangi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğine, öğrencilerin karakter gelişimine etki eden derslerin neler olduğuna, öğrencilerin karakter

gelişimine etki eden faktörlere, disiplin problemlerinin önlenmesinde karakter eğitiminin önemine ve akademik başarı ile karakter eğitimi arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir. Ayrıca öğrencilerde görülen disiplin problemlerinin önlenmesinde karakter eğitiminin önemine ve karakter eğitiminin okullarda daha etkili verilebilmesi için öğretmenlere yapılması gereken çalışmalarla ilgili öğretmen görüşlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokullardaki karakter eğitimi ve uygulamalarının değerlendirilmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin;

- 1- ‘Karakter’ ve ‘karakter eğitimi’,
- 2- Okullarda karakter eğitiminin verilmesi gerektiği,
- 3- Karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak verilmesi gereken değerler,
- 4- Karakter eğitiminin temeli olarak kabul edilen ‘sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık’ gibi değerleri öğrencilere kazandırma durumu,
- 5- Öğretim programları kapsamında karakter eğitimi uygulamaları,
- 6- Öğrencilerin karakter gelişimine etki eden dersler,
- 7- Okullarda karakter eğitiminin ayrı bir müfredat kapsamında ele alınması,
- 8- Karakter eğitiminin öğrencilerin akademik başarılarına katkısı,
- 9- Öğrencilerde görülen disiplin problemlerinde karakter eğitiminin önemi,
- 10- Öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörler,
- 11- Öğrencilerin karakter gelişimine öğretmenlerin etkisi,
- 12- Karakter eğitimi hakkında yeterli bilgi ve donanım düzeyleri, hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitimin en önemli görevleri arasında öğrencilerin daha donanımlı bireyler olabilmesi için gerekli olan zihin eğitimi ve bilgi aktarması vardır. Ancak yegâne görevi sadece öğrencileri zihnen geliştirmek olmamalıdır. Zihnen eğitmek öğrencileri daha bilgili ve donanımlı hale getirebilir yalnız bunun yanında manevi eğitim olmazsa öğrencilerin iradesi güçlenmez, bireylerin maddi ve ilkel hırslarının, egoist arzularının önüne geçilemez hem kendi hem de insanlık için daha az fedakâr, daha az diğerkâm bir karakter kazanmaya mahkûm olurlar (Çamdibi, 2014, 39). Bununla birlikte günümüz dünyasında giderek insancıl yönünü kaybeden ve yalnızlaşan insan; artan suç oranları, yolsuzluklar, savaş ve adaletsizlikler insana ve eğitime yeniden karakter boyutlu bakılmasını zorunlu kılmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2012, 1). Bu kapsamda tüm dünyanın ortak problemi olan bu olumsuz durumlara karşın dünya üzerinde gelişmiş bazı ülkeler kendi eğitim sistemleri içerisinde hazırlamış oldukları ulusal programlarla birlikte öğrencilere manevi eğitim verebilmek adına sistemli ve planlı bir şekilde karakter eğitim programlarını hayata geçirerek öğrenci davranışlarında olumlu anlamda geribildirimler almaktadırlar. Ülkemizde ise madde kullanımı, şiddet, uyuşturucu kullanımı, kendine ve başkalarına zarar verme, suç işleme, bilgisayar ve internet bağımlılığı ve bencillik gibi olumsuz davranışlar ilkökul çağlarına kadar düşmüştür. Bu durum özellikle öğrencilerimizin sağlıklı bir ruh halinden, ahlaki karakteri oluşturan geleneksel değerlerimizin yetiştirdiği yüksek karakterli insan profilinden uzak olduğu aşikârdır. Bu kapsamda son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı özellikle yapılandırmacı yaklaşıma geçişle beraber yaparak yaşayarak öğrenme süreciyle müfredat programlarında değerler ve karakter eğitimine değinilmeye çalışıldığını görülmektedir. Ama bu çalışmaların sistemli ve planlı bir şekilde yürütüldüğü söylemek son derece güçtür.

Araştırma özellikle karakter eğitiminin uygulayıcıları konumunda olan öğretmenlerin karakter eğitimiyle ilgili sahip oldukları düşüncelerini, uygulama aşamasında ne gibi problemlerle karşılaştığını, karakter eğitimiyle ilgili yapılması gereken çalışmaları ve öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminin okullarda öğrenci üzerinde etki düzeyleri gibi görüşleri içermektedir. Bu açıdan yapılan araştırmanın özellikle karakter eğitimin başarıya ulaşabilmesi için çok önemli bir konumda olan öğretmenlere bu konudaki rolleriyle ilgili öneriler getirmekle birlikte farkındalık kazandırılacağı beklenmektedir. Literatüre baktığımızda karakter eğitimi üzerine yapılan çalışmaların ülkemizde çok eski olmadığı ayrıca araştırmacılar tarafından son zamanlarda

ilgi çeken bir konu olduğu gör÷lmektedir. Bu kapsamda araştırmanın literat÷re katkı yapacağı düşün÷lmektedir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmada aşağıdaki sayıtlar temel alınmıştır.

1-Öğretmenleri görüşlerini saptamaya yönelik görüşme formu geçerli ve güvenilirdir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1- 20014-2015 yılında Zonguldak ili Çaycuma ilçesi ortaokullarında görev yapan öğretmenlerle,

2-Öğretmenlere uygulanan anket sorularıyla,

2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde karakter eğitimiyle ilgili olarak kuramsal çerçeve bilgileri ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kurumsal Çerçeve

Bu başlık altında karakter, kişilik, mizaç, karakter eğitimi, karakter eğitiminin temel unsurları, öğrenciler için karakter eğitimine olan ihtiyaç, karakter eğitiminde okulun, ailenin ve öğretmenin rolleri, karakter eğitiminin diğer eğitimlerle karşılaştırılması, karakter eğitiminin temel bileşenleri, karakter eğitiminin tarihi, Türkiye’de karakter eğitimi ve son olarak karakter eğitimi ve dersler ile ilgili konular ele alınmıştır.

2.1.1. Karakter

Karakter eğitimine değinmeden önce karakter ve karakter kavramıyla çok fazla karıştırılan kişilik ve mizaç gibi kavramlara değinmek yerinde ve doğru olacaktır. Çünkü bu kavramlar çoğu zaman birbiriyle karıştırılan ve birbirinin yerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı bu kavramların çerçevesini belirginleştirerek işe başlamak yerinde olacaktır.

Karakter kavramı geçmişten bugüne kadar birçok düşünür tarafından ele alınan üzerinde çok tartışılan farklı birçok tanımları yapılmasına rağmen hala tam olarak anlaşılamayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedeni karakterin dokunulamayan ve gözle görülemeyen bir şey olmasından kaynaklanmaktadır (Akkiprik, 2007, 8). Bu bölümde karakter kavramını farklı açılardan ele alınmıştır.

Karakterin eğitim sözcüklerindeki tanımı kişiliğin ahlaki yönü olarak tanımlanmaktadır (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 20). Yani bir davranış ahlaki anlamda doğru ya da yanlış olarak değerlendirildiğinde, kişilik özellikleri karakter özellikleri durumuna geçmiş olur. Mesela, dürüstlük, cömertlik, fedakârlık gibi kişilik özellikleri toplum tarafından iyi ve ya kötü olarak yorumlandıklarında karakter özellikleri olarak kabul edilmektedir (Güney, 2013, 193).

Kerschensteiner’e (1954, 18) göre karakter ruhta iyice yerleşen prensipler aracılığıyla her irade fiilinin kesin ve belirgin olması üzerine ruhun istikrar kazanmış halidir. Eğer bu prensipler zamanın ve toplumun ahlak yapısına uygunluk teşkil ediyorsa o zaman karakter ahlaklılık yapısını taşır ki bu aynı zamanda değer ifade eden bir yapı olur (Akt, Çelik, 2010, 36).

A. Gordon ise Karakteri değer taşıyan bir kişilik diyerek karakteri kişilikten ahlaki değer açısından ayırmaktadır (Akt, Çamdibi, 2014, 32). Bu bağlamda kişiliğin bir parçası olarak bireyin davranışlarını olumlu ya da olumsuz değerlendirdiğimizde kişilik özelliklerinin daha çok tutum ve davranış boyutunu oluşturmaktadır (Topses, 2003,122). Bu açıdan değerlendirdiğinde karakter davranışı içerir ve karakter bir öğrencide doğruluk, dürüstlük gibi davranışlara bakılarak kendini belli eder (Huitt, 2004, 3).

Çamdibi'ye (2014, 30) göre ise ferdin ahlaki davranışlarının yönü tutarlılığı kastedilmektedir. Bireyde karakter içinde yaşadığı sosyal çevrenin kültürel değerlere yapmış olduğu baskı sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Alfred Adler'e göre karakter; Hayatın meseleleri karşısında bir insanın ruhunda meydana gelen çeşitli ifade şekillerini onun karakterini oluşturmaktadır. Bu bağlamda karakter doğuştan kazanılan bir şey değildir. Aksine sosyal niteliği olan bir kavramdır (Akt, Çamdibi, 2014, 32). Durmuş'a (2011, 14) göre ise İnsanın doğuştan getirdiği özelliklerin üzerine dokuduğu alışkanlıkların, ahlaki değerlerinin, toplum kurallarının tamamı karakter kavramıyla açıklanır.

Lickona'ya (1991) göre karakterin ne olduğunu düşündüğümüz zaman dıştan gelen baskılarla ve içten gelen dürtülerle yüz yüze kaldıklarında bile çocuklarımızdan doğruyu sorgulayabilmelerini, doğrunun ne olduğuyla ilgili düşünebilmelerini ve doğru olduklarına inandıkları davranışı yapmalarını isteriz (Elkind ve Sweet, 2004, 1).

Karakterin insanda zihinsel, duygusal ve bedensel etkinlikler sonucunda ortaya çıkan davranışlara çevrenin verdiği değer olarak da tanımlanmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2011, 38). Bu tanımdan hareketle karakterin aile, okul ve çevre içinde çocukluk çağından itibaren gelişmeye ve biçimlenmeye başladığını söyleyebiliriz (Köknel, 1985, 20). Bundan dolayı birey karakterini, eğitimde ihtiyaç duyduğu motivasyon kaynaklarını toplumun dini, milli ve kültürel değerleri içinde ve kendi vicdanında bulabilir (Kanger, 2012, 42). Sonuç olarak bireylerin bu değerleri içselleştirmesi ve onları ruhunda iyice yerleştirmesi sonucunda oluşan erdemlerin bütünü karakter olarak düşünülebilir. Karakter ruha yerleşen erdemlerden dışa vuran davranışlar olarak da kullanılmaktadır (Meydan, 2012, 26). Buraya kadar ele alınan karakterle ilgili kavramları ele alacak olursak karakteri daha çok kişinin ahlaki değerlerine göre hüküm vermeyi kabul eden bir davranışı olarak tanımlanabilir. Bu anlamda da karakter bireyin toplum değerlerine ve normlarına doğru yönelen kişiliğin bir parçası olarak ön plana çıkmaktadır (Yavuzer, 1982, 233).

Karakter özelliklerinin doğuştan mı kazanıldığı yoksa sonradan mı yani sosyal, fiziki ve kültürel faktörlerin etkisiyle mi şekillendiği hep tartışma konusu olmuştur. Bununla ilgili karakterlerin gelişiminde çevrenin mi yoksa genetik faktörlerin mi etkili olduğuyla ilgili tek yumurta ikizleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Tek yumurta ikizleri dünyaya geldikten sonra birbirlerinden ayrılmışlar ve farklı ortam şartlarında büyütülmüşlerdir. Bunlar büyüdükten sonra yan yana getirilip incelendikleri zaman vücut gelişimi ve zeka bakımından büyük benzerlikler göstermelerine rağmen karakter yapılarında ciddi farklılıklar olduğu görülmüştür. Bundan dolayı çevrenin yani ailenin, okulun, bireyin sosyal çevresinin, akran grubunun bireyin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilge, 1977 akt, Çamdibi, 2014, 33). Bu örnekten yola çıkarak iyi bir eğitimin kişinin karakterini şekillendireceği görüşü her zaman hakim olmuş, iyi bir karakter doğuştan kazanılmış bir hak olmayıp sosyal hayatın içerisinde iyi bir eğitimle kazandırılacak yüksek bir değer olarak düşünülmektedir (Kanger, 2012, 43). Bu noktada iyi bir eğitimle olumlu karakterler kazandırabilmek hedef olmalıdır. Örneğin olumlu karakter özelliklerinden kasıt bireyin başkalarının haklarına saygılı ve işlerinde dürüst olması, kanun ve kurallara uygun hareket etmesi, İçinde yaşadığı toplum tarafından benimsenmiş davranışlara uygun hareket etmesidir. Bu bağlamda karakteri öz etik değerleri anlamak, önem vermek ve onlar üzerinden eyleme geçmek olarak da tanımlayabiliriz (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 3).

Karakter kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için kişilik ve mizaç gibi kavramların da açıklanması yerinde olacaktır. Çünkü karakter kişilik ve mizaçla ilintili bir kavramdır.

2.1.2. Kişilik

Kişilik dediğimiz zaman hemen hemen herkesin ne demek istediğimizi anladığı, bir tanımını yapmaya gelince ise uzmanların aynı fikirde olduğu bir tek kişilik tanımının olmadığını görürüz. Kişilik dediğimiz zaman bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimini anlayabiliriz (Cüceloğlu, 2006, 404).

Durmuş'a (2011,82) göre ise kişilik, bireyi başkalarından ayıran tutum ve davranış kalıplarını içeren tüm bireysel özelliklerden oluşmaktadır. Bir başka deyişle bir insanı başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinin bütünü olarak değerlendirebiliriz (Köknel, 1985, 19). Bu özellikler duygular, yetenekler, güdüler, mizaç, sosyal, psikomotor-fiziksel ve bilişsel özelliklerimiz, karakter ve değerler, inançlar ve

tutumlar vb. tüm özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturmaktadır (Senemoğlu, 2013, 78). Bu öğeler insanın görünüşünü, hareketleri, mimikleri, jestleriyle ve çevreye uyumuyla dışarı yansır. Kişiliğin bütünlüğü içinde her insanın öteki insanlardan farklı olmasını sağlayan kendine özgü özellikleridir. Bu özellikler kişiliğin belli öğeleriyle bağlantılıdır ve bunların dışarıya yansımalarıdır. Örneğin, çabuk duygulanma, öfkelenme, alınganlık, iyi konuşma, çabuk düşünüp karar verme insanların birbirinden farklı özellikleridir. Bunların yanı sıra insanın giyinişi, yürüyüşü, el ve kol hareketleri, ses tonu, beğenisi de kişiliğinin birer parçasıdır (Köknel, 1985, 22). Adler'e göre ise kişilik bireyin kendisine, diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak gelişmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2004, 15).

Karakter özellikleri kişide ahlaki değerleri ve faziletleri tanımlarken kişilik özellikleri ise daha çok bireyin mizaç ve benlik özelliklerini tanımlar. Buna örnek verecek olursak; içe dönük, dışa dönük, kendine güvenen ya da güvenmeyen, atılgan ve cesur, pasif ve ya korkak gibi özelliklerden bir ya da birkaçını ortaya koymaya daha eğilimli olarak yaratılmışlardır. Karakter özellikleri ise insanı ahlak bakımından iyi ve güzel yapan olup bunlar içerisinde yalan söylememek, saygılı olmak, dürüst olmak, hakperest olmak, fedakar olmak gibi erdemli davranışlara odaklanmaktadır (Aydın, 2003 akt. Uysal, 2008, 13).

Kişiliğin yapısı hayatın ilk yıllarında oluşmaya başlar. Altıncı yaşa geldiğimizde kişiliğin ana çizgileri belirir ve gençlik yıllarının sonuna doğru netleşir. Sonraki yıllarda ise kişilik değişime uğramaz bu açıdan karakterden farklıdır. Çünkü karakter sonradan öğrenmeyle kazanılan özellikleri içerir ve çocuğun aldığı eğitim ve aile terbiyesi çocuğun karakterinin belirleyicisidir (Durmuş, 2011, 82).

Kişiliğin oluşmasında var olan kalıtsal etkenler ile olması gereken çevresel etkenlerin rolü büyüktür (Yavuzer,1982, 287). Ericashuttewort' un yapmış olduğu araştırmaya göre bir bireyin kişiliğinin oluşmasında kalıtımın yani doğuştan getirilen özelliklerin etkisi %70 çevrenin etkisi ise %30 olarak etkilemektedir. Bu demektir ki kişiliğin özü ve yapısını doğumla birlikte getirdiği özelliklerden oluşmakta aynı zamanda bireyin aldığı eğitim, yaşadığı çevre ve ailesi kişiliği üzerinde önemli değişiklikler yapabilmektedir (Durmuş, 2011, 82). Bundan dolayı insan kişiliğinin şekillenmesinde ve gelişiminde başlangıçta aile daha sonra okul ve sosyal çevre gelmektedir (Senemoğlu, 2013, 90). Bu bağlamda kişilik bireyin çevresiyle sürekli etkileşimi ve uyum çabası sonucu

oluşur. Kişilik çocukluk yıllarda anne babasını taklit etmeyle başlar. Daha sonra çocuğun ilgisini arkadaşları çekmeye başlar. Arkadaşları içerisinde birbirinden farklı kişilik yapılarını görür ve beğendiği kişi gibi giyinir, konuşur ve onun dünya görüşünü taşır. Bu denemelerden sonucunda çeşitli davranışları benimseyen çocuk kişiliğini de tamamlamaya çalışır. Çocuk denediği ve faydasını gördüğü davranışları alışkanlık haline getirir. Alışkanlık haline getirdiği davranışlarda kişiliğini oluşturur (Durmuş, 2011, 82-83).

Kişiliğin iki temel bileşenini karakter ve Mizaç oluşturmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2011, 87). Bu kavramların her biri kişiliğin bir parçasını oluşturur. Bu açıdan baktığımızda kişiliği insanın kendisini nasıl gördüğü ve nasıl hissettiği konusunda karakteri ve mizacı arasındaki dengeyi okumasından edindiği bir bilgi çekirdeği olarak da tanımlanabilir. Bundan dolayı yüksek bir kişilik geliştirebilmek için de karakterimizi, aklımızı, düşüncelerimizi geliştirmek; mizacımızın, duygularımızın ve kalbimizin aşırı tezahürlerini de dengelemek gerekmektedir (Güler ve Güler, 2013, 108).

2.1.3. Mizaç

Kişiliğin diğer yönünü mizaç (huy) oluşturmaktadır. Mizaç da karakter gibi kişiliğin bütününe değil sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Mizaç kalıtsal bir özellik taşır ve devamlılık gösterir. Bireye ait bazı temel ve ayırt edici özellikleri ifade eden bir kavramdır (Güney, 2013, 196). Bu açıdan değerlendirdiğimizde mizaç doğuştan getirilen özelliklerdir ve iç salgı bezlerinin az ya da çok çalışması gibi fizyolojik özellikler etkilidir (Durmuş, 2011, 82). Kişinin pek de elinde olmayan ailesinde devraldığı genetik özelliklerden ve alışkanlıklardan etkilenir (Gürel ve Gürel, 2013, 107). Günlük yaşam içerisinde karşılaştığımız kişiye özgü olan öfkeli, sıkılgan, soğukkanlı, sakin, hareketli, içe dönük, dışa dönük, neşeli gibi nitelikler mizacın özelliklerini içermektedir (Ekşi ve katılmış, 2011, 88). Atasözlerimizden örnek verecek olursak; Huy canın altındadır, huylu huyundan vazgeçmez, Can çıkar huy çıkmaz gibi deyişle huyun (mizaç) kişilikle sıkı sıkıya bağlantısı olduğunu göstermektedir (Köknel, 1985, 20).

Mizaç stilleri yani insanın iç istekleri doğuştan gelir. Karakter ise kişiye eğitilme ve şuuraltının inşası yoluyla kazanılır (Uysal, 2008, 12). Örneğin her insanın doğasında cimrilik ve cömertlik vardır. Bu insanın mizacını oluşturur. Ancak kişinin karakterinin eğitimiyle cimrilik ve cömertlik vasıflarından biri geliştirilip ön plana çıkartılırken diğeri de köreltilip arka plana itilebilir (Durmuş, 2014, 124).

Her insanın doğuştan getirdiği bazı mizaç özellikleri vardır. Bu mizaç özelliklerine bağlı olarak kişi sonradan öğrenmelerle bazı faziletler ve ahlaki değerler geliştirir bunu da karakter kavramıyla açıklarız ve bu şekilde kişi mizacı üzerine bir karakter geliştirerek belli bir kişilik yapısını oluşturmuş olmaktadır.

2.1.4. Karakter Eğitimi

Eski çağlardan beri karakter eğitimi insanoğlunun hep ilgisini çeken bir konu olmuş ve kişiliğin ahlaki yönünü oluşturan karakterin kasıtlı uygulamalar sonucu geliştirilebileceği fikri üzerine kurulmuştur (Ekşi ve Katılmış, 2011, 35). Buradan hareketle karakter eğitimiyle ilgili yapılan tanımlara bakacak olursak;

Karakter eğitimi tüm kültürlerde genel kabul gören temel ahlaki ve performans değerleri öğrencilerde bilinçli olarak geliştirme çabasıdır (www.character.org.tr). Lickona'ya (1991) göre insanların anlamasına, ilgi duymasına ve tüm bu etik değerlere göre davranmasına yardımcı olan temkinli bir çabadır (Elkind ve Freddy, 2004, 1). Karakter eğitimi çocukların hem içinden gelen fitri dinamiklerini hem de içinde yetiştiği aile ortamını hem de okul ve sosyal çevresini kuşatan bir eğitimidir (Kanger, 2012, 45). Bu bağlamda özde bir karakter eğitimi bir bireyin olumlu niteliklere sahip bir insan haline gelmesi sürecinde aile, okullar ve sosyal çevrenin planlı, yapıcı ve öğretici etkinliklerinin tümüne denilebilir (Sılay, 2010, 3).

Katılmış ve Ekşi'ye (2011, 35) göre temel insani değerlerini kazanarak bunları davranış haline getirebilen akademik anlamda da başarılı öğrenciler yetiştirmek amacıyla yapılan eğitimsel faaliyetler olarak adlandırılmaktadır. Bu yapılan tanıma paralel olarak Ekşi (2003, 79) karakter eğitimi örtük ve açık müfredat aracılığıyla öğrencilere dürüstlük, doğruluk, kendine ve başkalarına saygı gibi değerleri kazandırma, bu değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve değerleri davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayreti olarak tanımlamaktadır.

Bakioğlu ve Sılay'a (2013, 73) göre ise karakter eğitimi öğrencilere iyi ile kötüyü ayırt etmelerine ve iyi davranışlar sergilemelerine yardımcı olma rolü olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda karakter eğitiminin hedefi iyi tercihler yapıp hayatımızı o yönde sürdürmek için pratik zeka ve ahlak anlayışına sahip öğrenciler yetiştirmek olmalıdır. Çünkü okullarda öğrencilere pek çok bilgi verilirken karakter eğitimi verilmezse öğrencilerde bu durum ahlaki bir yıkıma sebebiyet verebilir (Destebaşı, 2011, 23).

Yapılan tanımlar çerçevesinde kapsamlı bir karakter eğitimi Deroche ve Williams şu şekilde tanımlamaktadır: Her şeyden önce kapsamlı bir karakter eğitiminin etkili olabilmesi için okul idaresi, öğretmenler veya okul aile birliği üyelerinden bazı kişilere ihtiyaç vardır. Amaç ve beklentiler açık hale getirilerek bunlar üzerinde belli bir uzmanlaşmanın olması gerekir. Okulda verilecek olan karakter eğitimi konusunda öğrenci velileriyle okul personeli arasında belli bir görüş birliğinin olması gerekir. Okulun genel tutum ve yaklaşımı, idareci, öğretmen ve öğrencilerin tavır ve davranışları karakter eğitimi konusunda son derece önemlidir. Günümüzde eğitim programları örtük programın resmi program kadar önemli ve etkili olduğunu kabul etmektedir. Karakter eğitimi konusunda belli, standartların olması hem uygulayıcılar açısından hem de uygulanan eğitimin değerlendirilmesine yardımcı olur. Bir karakter eğitimi programının ne denli etkili olduğu ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Karakter eğitimi aynı zamanda etkin öğretim stratejileri kullanılmalı; farklı kaynaklardan yararlanmalı; okul, aile ve toplum arasında yakın ilişki kurulmalıdır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 146-147).

Karakter eğitimi endişeye neden olan ahlaki ve akademik olaylar için etkili çözüm yolları sunar. Eğitimciler karakter eğitimi okullarını değiştirmek, okul kültürünü geliştirmek tüm öğrenenler için başarıyı artırmak, evrensel yurttaşlar yetiştirmek, nezaketi öğretmek, anti sosyal ve sağlıksız davranışları önlemek, öğretmenler arasında iş memnuniyetini geliştirmek için başarıyla uygulamaktadırlar (www.character.org.tr).

Karakter eğitimi programlarının etkililiği konusunda yapılan araştırmaların hemen hemen hepsi karakter eğitimi programlarının öğrencilerde sosyal ve ahlaki bilinci oluşturmada, problem çözme becerilerinde, madde kullanımı, şiddet eğilimi ve riskli davranışları azaltma noktasında, akademik başarı, okula olan bağlılık, genel olumsuz davranışlarda azalma, iletişim becerileri ve öğretmene karşı olan davranışlarda pozitif anlamda etkisinin olduğu bulunmuştur (Uysal, 2008, 127). Yine Sılay'a (2010, 3) göre karakter eğitimi programlarının etkililiğine baktığımız zaman bazı durumları düzelttiğini belirtmektedir. Bunlar; akademik motivasyon ve amaçlar, akademik başarı, toplumsallık yanlısı davranış, okula olan bağlılık, demokratik değerlere sahip olma, çatışma çözme becerileri, sorumluluk, saygı, öz yeterlilik, kendi kendini denetim altına alabilme, öz saygı, sosyal beceriler ve öğretmenine olan güven ve saygı gibi konular üzerinde karakter eğitimi programlarının olumlu bir tesiri olduğunu belirtmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde karakter eğitim programları hazırlanarak öğrencilere ahlaki değerlerle donatabilmek amacıyla çeşitli programlar geliştirmekte ve bu programları okullarında uygulamaya koymaktadırlar (Kanger, 2012, 22). Bu sayede öğrencilerde olumlu karakter özellikleri gelişmektedir. Bunların neticesinde ise okullarda eğitim öğretim gören öğrencilerde bazı olumlu özellikler gözlenmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1- Disiplin Sorunlarında azalma
- 2- Okuldan uzaklaştırmalarda azalma
- 3- Okula gecikmelerde azalma
- 4- Öğrencilerde gözlenen şiddetin neredeyse kaybolması
- 5- Akademik başarıda artış
- 6- Okuma ve anlama becerisinde iyileşme
- 7- Öğretmenler tarafından idarecilere gönderilen öğrencilerin sayısında azalma
- 8- Derste bulunma ve zamanında sınıfa zamanında gelme
- 9- Okulun tüm havasındaki değişiklikten ötürü daha mutlu bir öğretmen kadrosu (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 72).

Lickona'ya (1991) göre ise etkili bir karakter eğitimi programı modeli düşünce, duygu ve davranış üzerine uyumlu ve kapsamlı bir şekilde inşa edilerek öğrencilerimize manevi ve ahlaki sorunlarımıza eleştirel düşünebilmemizi sağlayacak aktivitelere teşvik etmemizi, manevi ve ahlaki olaylara duyarlı olmaları hususunda öğrencilere ilham kaynağı olmasını ve onlara manevi ve ahlaki davranışları sergileyebilecekleri bolca fırsatlar sunmamızı söyler (Elkind ve Sweed, 2004, 1). Bu noktada okullarda öğrencilere verilecek olan karakter eğitiminin nasıl öğretilmesi gerektiği en çok tartışılan konuların başında gelmektedir.

Rusnak' a (1999) göre karakterin öğretilebileceği fikrinden hareketle bazı yöntemlerin karakter eğitimi uygulamalarını kolaylaştırabileceğini düşünmektedir. Her şeyden önce öğretmenlere karakter eğitiminin bir ders olmadığını ve bunu okulun her yerinde görülebileceğini belirtmektedir. Örnek verecek olursak sorumluluk ve işbirliği gibi karakter özellikleri tüm derslerin ve öğrenme deneyimlerinin içeriğini oluşturabilir (Akt, Akkiprik, 2007, 10). Berkowitz' e göre etkili bir karakter eğitimi okullarda bir program vermek ya da karakter eğitimiyle ilgili bir program kurmak değildir. Aksine kültürün aktarımı ve okuldaki yaşamın ta kendisidir (Elkind ve Sweet, 2004, 2). Bu düşünceden

hareketle karakter eğitimine yönelik herhangi bir ders olmadan; çeşitli etkinlikler yoluyla diğer derslerle bütünleştirilerek derslerin içerisinde karakter eğitiminin yapılabileceği ile ilgili yaygın bir görüş vardır (Çağatay, 2009, 23). Bu bağlamda karakter eğitimi ayrı bir program olarak öğretilmemeli, mevcut tüm programların içerisinde yer alarak verilmelidir (Anderson, 2000, 142, Akt, Bakioğlu ve Sılay, 2013, 49). Ayrıca etkili olması bakımından karakter eğitimi okul topluluklarındaki tüm bileşenleri kapsayacak bir biçimde okul ortamına ve müfredata yayılmalıdır (www.character.org.tr).

Son yıllarda insanlığın yaşadığı sorunların başında ahlaki anlamda yozlaşma gelmektedir. Bunun sonucunda da madde bağımlısı olan insanlar artmakta, toplum açısından çok önemli olan aile kurumları dağılmakta, adi suçlar artmaktadır. Bunların sonucunda ise insanların birbirlerine olan sevgisi ve saygısı azalmakta ve insanlar yalnız ve mutsuz yaşamaktadırlar. Toplumdaki bu durum eğitimciler arasında karakter eğitimi verilmesi noktasındaki tartışmaları artırmıştır (Üstünyer, 2009, 2).

Battistich'e göre ise son zamanlarda insanlar arasında yaygınlaşan saldırgan ve suça yönelik tutum ve davranışlar, madde kullanımı, erken yaşlarda yaşanan cinsellik, akademik anlamda başarısızlıklar karşısında karakter eğitimi ümit verici bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda karakter eğitimi öğrenciler arasında yaygınlaşan bu tarz olumsuz davranışları önleme noktasında etkili olduğu gözlenmiş olup; gençlerde olumlu kişilik özellikleri geliştirmelerine, sosyal davranışlar ve beceriler geliştirmelerine aynı zamanda toplum içerisinde etkili ve aktif vatandaş olmalarını sağlama konusunda başarılı olduğunu söylemek mümkündür (Akt, Avcı, 2009, 5). Buradan hareketle etkili bir karakter eğitiminin okuldan kaçma davranışını yani devamsızlığı, disiplinle uzaklaştırılmayı, erken yaşta hamileliği, başarısızlıkları, okul kaygısını ve uyuşturucu kullanımını azalttığı kanıtlanmıştır (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 70). Karakter eğitimi öğrencilerde görülen bu tarzdaki olumsuz davranışların yerine dürüstlük, sorumluluk, adil olma, saygı gibi bazı değerlerin yargılarını içselleştirerek toplumun inanç ve değerler çerçevesinde bir birey olmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Aytan, 2012, 9). Yine karakter eğitimi; pozitif okul kültürü, ahlak eğitimi, dürüst topluluklar, okul topluluklarını önemseme, sosyal-duygusal öğrenme, pozitif gençlik gelişimi, yurttaşlık eğitimi gibi geniş bir kavram yelpazesini içerdiği için tüm bu yaklaşımlar öğrencilerin entelektüel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimini destekleyerek öğrencilerin sorumluluk sahibi, topluma katkı sunmayı önemseyen bireyler olmalarına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan iyi bir şekilde düşünülmüş olarak tasarlanan karakter eğitimi öğrencilere adalet, gayret etme, acıma, saygı

duyma ve cesaret gibi insani nitelikler geliştirmelerinde ve bu değerlerle yaşamanın neden önemli olduğunu anlamalarına da yardım eder (www.character.org.tr).

Bu bağlamda etkili bir karakter eğitimi uygulanmasının gerçekleştirilebilmesi için öne sürölen bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler aşağıdaki gibidir:

1- Karakter eğitimi bir dersin konusu olarak görölmemeli aksine okul programlarında yer alan tüm derslerin içeriğini oluşturan konu alanlarıyla bütönlöştirilerek verilmelidir. Kısaca karakter eğitimi okulda öğrenciler için planlanan deneyimlerin hepsinde yer alması gerekmektedir.

2- Karakter eğitimi öğrencilerin davranışlarını da kapsayacak bir biçimde tasarlanmalıdır. Yani değerlerin sadece bilişsel düzeyde gerçekleştirilmesi değil öğrencinin davranışlarla da gösterebileceği ortamların öğrencilere sunulması gerekir.

3- Pozitif bir okul ortamı karakter inşasına yardım eder. Bundan dolayı okul öğrencilere olumlu rol modeller sunmalıdır. Yani okuldaki yöneticiler, öğretmenler ve diğer personeller tutum ve tavırlarıyla öğrencilerin karakter gelişimlerine destek olmaları gerekmektedir. Bunun için okulun benimseyeceği değerler sistemi öğrencilerin karakter gelişimine katkı sunacak nitelikte olmalı ve yine okulun önceden yaptığı hazırlıklarla öğrencilerin karakter gelişimine destek olması çok önemlidir.

4- Okul karakter eğitimi uygulamalarını ya da öğrencilerin karakter gelişimlerini kendi politika ve misyonlarının bir parçası olarak görmelidirler.

5- Etkili karakter eğitiminin gerçekleşmesi için özgür ve yetkili öğretmenlerle mümkün olacağı için öğretmenlerin merkez programların kısıtlamaları olmaksızın öğretim yapmaları gerekmektedir.

6- Okul ve toplumun karakter gelişimindeki ortaklığı hayati bir öneme sahiptir. Bundan dolayı karakter eğitimi, gençlerin karakter gelişimini etkileyen ya da etkileyebilecek tüm değişkenleri kapsayacak içerikte düzenlenmelidir. Karakter eğitimi tüm okul personelinin yanı sıra okulun bulunduğu bölgedeki yerel topluluğun tamamını içine almalıdır (Rusnak, 1998, 4-6, Akt, Ekşi ve Katılmış, 2011, 37-38).

Bu açıdan baktığımız zaman uzun soluklu ve başarılı bir şekilde uygulanan karakter eğitimi programlarının sadece öğretmene, okula ve öğrenciye değil tüm topluma fayda

sağlayan bir uğraş alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Kidder (2000) başarılı olabilecek karakter eğitimi programlarının yedi özelliğini şöyle sıralamaktadır:

1-Öğretmenler karakter eğitimini öğretmeleri için yetkilendirilmeli, güçlendirilmelidir. Çünkü toplum bunu istemektedir (Empower).

2- Bu onların ahlaki muhakeme yeteneklerini geliştirir (Effective).

3-Topluma yayılmalı. Okulun bulunduğu topluluk, hangi değerlerin önemli olduğunu anlamada okula yardımcı olmalı, sonra da okulun programını desteklemeli (Extended in to the community).

4- Karakter eğitimi programı tek basına bırakılmamalı, bütün müfredatın içine yerleştirilmelidir. (Embedded).

5- Bu konuların üzerinde durarak toplumun ilgisi çekilmeli, mesela çocuklara bilgisayar becerilerini öğretirken önce onlara bilgisayar ahlakı anlatılmalı (Engaged).

6- Ahlakı anlatırken, öğrencilerin ilgisini çekecek yöntemler geliştirilmeli (Epistemological).

7- Ön test son test gibi, öğrencilerin biliş, duyuş ve davranışlarını belirleyen ölçekler geliştirerek, öğrencilerin ilerlemelerini gösteren tablolar oluşturularak değerlendirmeler yapılmalı (Evaluative) (Akt, Uysal, 2008, 29). Bu bağlamda karakter eğitiminde istenilen başarıya ulaşabilmesi için önemli olarak görülen bazı ilkeleri eğitimciler şu şekilde belirtmektedir:

1- Karakter eğitimi model alma, iyi bir ortamın oluşturulması ve aynı zamanda iyi bir öğretim programıyla öğretilbilir.

2- Karakter eğitiminde okulda yapılacak faaliyetlere aile ve toplumun katılımını gerektirir.

3- Karakter eğitimi anlamayı destekleyen ve öğrenme deneyiminin her parçasında tüm öğrencilere iyi bir karakter gelişiminin özendirilmesinde ve adapte edilmesinde inisiyatifi elde tutan bir yoldur.

4- Karakter eğitimi öğrencilere doğru kararlar vermeyi ve iyi seçimler yapmasına kılavuzluk etmelidir.

5- Olumlu ilişkiler ve bu olumlu ilişkilerin gelişiminin temelini bizim karakterimizin gelişimine ve derinliğine bağlı olduğunun bilinmesi gerekir.

6- Karakter eğitimi ilişkiler ve okul kültürü temellidir.

7- Karakter eğitimi sadece bir program değil, süreci ifade eder.

10- Karakter eğitimi en iyi tanımıyla okullarda kapsamlı bir okul reformudur.

9- Karakter eğitimi araştırmayla ve teorilerle bizleri bilgilendirmesi ve belki de en önemlisi öğretmen ve öğrenci katılımını teşvik etmesi gerekir.

10- Karakter eğitimi öğretmen ve öğrenci olarak hepimizin içinde var olan en iyiyi ortaya çıkarır(Character Education Informational Handbook ve Guide, 2001, 2).

Sonuç olarak karakter eğitimi okul toplumundaki herkes için ellerinden gelenin en iyisini olmayı gerektiren bir kültür yaratmak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda karakter eğitimi öğrenciler, okul yöneticileri, öğretmenler, anne ve babaları ve diğer çalışanları da kapsayan karşılıklı ilerleme aşamasıdır (Johnson, 1999, 4). Şayet okullarda karakter eğitimi programları bu şekliyle okullarda iyi uygulanıp hayata geçirildiğinde hem akademik anlamda başarılı hem de toplumsal değerleri içselleştirerek bunları davranışa dönüştürmeyi beceri haline getirebilmiş bireyler yetişerek huzurlu ve mutlu bir toplumun oluşmasına her daim öncülük edecektir.

2.1.5. Karakter Eğitiminin Temel Unsurları

Farklı topluluklar ile on yıllık bir tecrübeden sonra eğitimciler bu unsurların karakter eğitiminin süregelen başarısı için kritik bir önem arz ettiğini belirtmektedirler. Bu unsurlar aşağıdaki gibidir:

2.1.5.1. Toplumun Katılımı

Eğitimciler, anne ve babalar, öğrenciler ve toplumun diğer bireyleri, uzun vadeli başarı için temel olan genel bir çalışma alanı oluşturmak amacıyla ortak bir fikir birliği aşamasına dâhil olmalıdırlar.

2.1.5.2. Karakter Eğitimi Stratejisi

Karakter eğitiminde ortaya konacak olan stratejiyi eğitim kurumlarının kabul ettiği eğitim felsefesinin bir parçası olabilecek şekilde aynı zamanda resmi eğitim politikasının da kabul edeceği bir şekilde belirleyerek bir misyon oluşturmak gerekmektedir.

2.1.5.3. Ayırt Edici Özellikleri Tanımlamak

Anne- babalarla, eğitimcilerle ve toplumun temsilcileriyle toplantılar yaparak hangi tanımlamaların kullanılacağı ve toplumu güçlendirmek için hangi karakterin olması gerektiği konusunda ortak bir fikir elde etmek için konsensüsü sağlamak önemlidir. Resmi olarak öğretmenlerle tartışılmadan önce ‘azim’ ya da ‘cesaret’ kavramları ile okulun ne anlama geldiğini ortaya koymak önemli bir husustur.

2.1.5.4. Karma Program

Karakter eğitimini bütün sınıf düzeylerinde programa entegre edilmelidir.

2.1.5.5. Tecrübeye Dayalı Öğrenme

Öğrencilere kendi yeteneklerini ve seçmiş olduğu özelliklerini fark etmeleri için yaşayarak ve anlayarak öğrenmelerine fırsat oluşturmak aynı zamanda tartışma ortamına ve karşılıklı etkileşime zaman ayırmak önemlidir. Karakter eğitim programları kapsamında seçilen örnekler gerçek dünyanın ahlaki örneklerini içermelidir.

2.1.5.6. Değerlendirme

Karakter eğitimi iki açıdan değerlendirilmelidir: Birincisi program öğrenci davranışlarındaki pozitif değişiklikleri öğrencilerde akademik başarıya ve karakter özelliklerinin anlamını kavramaya etki ediyor mu? İkincisi ise karakter eğitiminin uygulama aşaması öğretmen ihtiyaçlarına bir araç ve destek sağlıyor mu?

2.1.5.7. Yetişkin Rol Modeller

Çocuklar yaşadıkları şeyleri öğrenirler tezinden hareketle yetişkinlerin evde, okulda ve toplumda olumlu karakter özelliklerini sergilemeleri önemlidir. Eğer yetişkinler öğrettikleri davranışlara olumlu bir rol model olamazlarsa tüm program başarısız olur.

2.1.5.8. Personel Gelişimi

Mevcut temel karakter eğitimi oluşturup uygulayabilmeleri için çalışanların kendi eğitim ve gelişimlerinin sağlanması gerekir. Ders programı ve müfredat oluşturmak kadar hem süreç hem de programların anlaşılması ve tartışılması için de gerekli zamanı oluşturulması gerekir.

2.1.5.9. Öğrencilerin Katılımı

Öğrencileri yaşlarına uygun aktivitelere dahil etmek ve karakter eğitimini okullara entegre ettikçe karakter eğitimin öğrencilerin karar verme ve kişisel hedefleriyle bağlantı kurmalarına izin vermek gerekir.

2.1.5.10. Programı Devam Ettirmek

Karakter eğitimini yukarıda saydığımız ilk dokuz maddenin üst düzey sorumluluk duygusu içerisinde özel bir dikkatle sürdürülebilmesi için yeterli bir fon, personel koordinasyonu, programı uygulayan öğretmenler için kaliteli ve sürekli kendini profesyonel anlamda gelişim göstermesi için destek sistemi ve bilgisayar ağları ile irtibat kurma imkanı oluşturulmalıdır(Character Education Informational Handbook ve Guide, 2001, 4).

2.1.6. Öğrenciler İçin Karakter Eğitimine Olan İhtiyaç

Yirmi birinci yüzyılın dünyasında meydana gelen bilimsel, teknolojik ve ekonomik anlamda meydana gelen baş döndürücü gelişmeler insanların ekonomik refah düzeylerini, yaşam kalitelerini artırarak daha rahat ve konforlu bir yaşama sahip olmalarını sağlamıştır. Dünya adeta küçük bir köy haline gelmiş özellikle iletişim alanında insanlar arasında sınırlar kalmıştır. Bilgi açısından ise televizyon, bilgisayar ve internet sayesinde çok daha kolay ulaşılabilir bir noktaya gelmiştir. Bu gelişmeler insanlar arasında barış, huzur ve mutluluk sağlayacağına ahlaki yozlaşmanın hakim olmasına neden olmuştur (Köylü, 2013,7).

Bir zamanlar toplum tarafından hoş karşılanmayan olaylar insanlar arasında sıradanlaşmaya başlamıştır. İnsanlar arasında cinsellik, uyuşturucu kullanımı, şiddet gibi olaylar yaşanmaya başlamıştır. İnsanlarda bir arada yaşama yerine yalnızlık duygusu hakim olmuş bu da insanlarda kendine yabancılaşma ve intihara kadar giden problemleri beraberinde getirmiştir. Yine aile bireyleri arasında geçimsizlikler, boşanmalar, evlilik dışı yaşam, kürtaj gibi olayların artması ülkelerin ve milletlerin en büyük problemleri haline gelmiştir (Köylü, 2013, 8). Bu ve bunun gibi problemlerden kaynaklı olarak bütün dünyada ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğrencilerde görülen ve önü alınamaz hale gelen; Şiddet, yaralama ve cinayet olayları, yalancılık, dolandırıcılık ve hırsızlık, kendini yaralayarak zarar verme, anne ve babalara, öğretmenlere ve diğer görevlilere olumsuz davranışlar, birbirlerini tehdit ve şantajlar, çocukluk döneminde cinsel ilişkiler yaşama, nefret içeren fanatik ve yobazca tutumlar, terbiyesiz, argolu ve küfürlü konuşmalar, derslerde ve sınavlarda etik değerlerin iyice zayıflaması, egoizmin hâkim olması ve toplumsal sorumluluğun kaybolması, kendini canına kastetme ve intihar olayları, ahlaki cehaletin artması, milli ve ahlaki değerlere karşı aymazlık ve insana saygının kalmaması gibi problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır (Kann ve Brooks, 1993, 3 Akt, Kanger, 2012, 46-47). Karakter eğitiminin gerekliliklerinden belki de en önemlisi gençler arasında bu tarz

yaygın olarak görülen ahlaki krizden dolayı olması gerektiği şüphesizdir. Lickona (1991) toplumlarda ahlaki anlamda gerilemenin göstergelerini şu şekilde açıklamaktadır:

1- Şiddet ve Tahripkârlık: Gelişmiş sanayi toplumlarının hemen hemen hepsinde aile ve toplum içinde şiddet oranları artmaktadır. Kamuya ve özel şahıslara ceza verme olayı sıklıkla rastlanmaktadır.

2- Hırsızlık: yapılan araştırmalara göre gençler arasında hırsızlık oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Yaşları 9 ile 21 arasında değişen yüz bin genç üzerine yapılan araştırmalarda katılımcıların yarısı en bir kez bir dükkan ya da mağazadan bir şey çaldığını söylemiştir.

3- Kopyacılık: Gerek sınıf içi sınavlarda klasik kopya çekme davranışları gerekse ev ödevlerinde aşırı macilik yapmak her eğitim kademesinde önemli bir akademik etik sorundur. Yapılan araştırmalarda tüm dünyada bir artış olduğunu göstermektedir.

4- Otoriteye Saygısızlık: Otoriteye saygısızlık okul ve çevreye göre değişmekle beraber, öğretmene karşı öğrenciler tarafından otoriteye saygısızlık durumunun son zamanlarda arttığı düşünülmektedir.

5- Akran Zorbalığı: Günümüz okullarının önemli problemlerinden biridir. Birçok öğrenci fiziksel olarak daha güçlü bazı öğrenciler tarafından tartaklanmakta, incitilmekte, itilmekte, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmaktadır.

6- Bağnazlık: 1960'larda yurttaş hakları hareketinden sonra Amerikalılar bağnazlığın, önyargının ve etnik nefretin büyük ölçüde ortadan kalktığına inanmaya başlamışlardı. Ancak son yıllarda bağnazlığın yeniden hortladığını gösteren işaretler bu konudaki olumlu beklentinin yerini karamsarlığa bırakmıştır.

7- Kötü Dil Kullanımı: Dilin medeniyetin göstergesi olduğunu belirten Linkona, öğretmenlere öğrencilerinin nasıl değiştiğini sorduğumuzda bahsedecekleri ilk şeylerden birinin dilleri olduğunu söylemektedirler. Gerçekten de çoğu toplumda gençler arasında argo, küfür ve kötü sözler içeren dil kullanımında bir yaygınlık olduğu gözlenmektedir.

8- Cinsel Taciz Ve Erken Yaş Cinsel Deneyimi: Kitle iletişim araçlarının gençlerin cinsel davranışları üzerine önemli bir etkisi vardır. Çocuklar arasında yaygın olan argo ve avam dilinin onların cinsellik diline de fazlasıyla yansıdığını göstermektedir. Çeşitli boyutlarda cinsel taciz gençler arasında yaygın görülen bir davranıştır.

9- Ben merkeziliğin Artması ve Yurttaş Sorumluluğunun Azalması: 1989 yılında yapılan bir araştırmada yaşları 18 ile 29 arasında değişen katılımcıların %89' u kendi nesillerinin yirmi yıl önceki nesillere göre daha bencil, %82'si de daha maddeci olduğunu belirtmişlerdir. Toplumsal, siyasi ve sosyal olaylara karşı artan bir ilgisizliğin olması ülke yönetimlerini düşündürülen konuların başında gelmektedir.

10- Kendine Zarar Verme Davranışı: İntihar oranlarındaki artış, alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlığı, çocuk yaşta hamilelik gibi kendine zarar verme davranışları ciddi boyutlara ulaşmaktadır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 117-118).

Yukarıdaki problemlerle karşılaşan dünya ülkeleri bu problemlerin çözümü olarak eğitim sistemlerine bel bağlamış durumdadırlar. Bundan dolayı günümüzde okullarımızın karakter eğitimine eskisinden daha fazla ihtiyaç duyduğuna hiç şüphe yoktur.

Dünyada böyle bir tablo varken Türkiye'de ise son zamanlarda sokak aralarında bali çeken, karanlık kuytu köşelerde kapkaççılık yapmaya çalışan, gecenin bir vakti elindeki bıçak ile sokaklarda terör estiren çocukların olduğu vahim bir tabloyla karşı karşıyayız (Güneş, 2011, 220). Sağlık Bakanlığının verilerine göre 1995 yılında toplam yedi ildeki ortaöğretim kurumlarında yapmış olduğu araştırmalar sonucunda öğrencilerin %53'ü esrarla tanışmış, % 22'si esrarı ara sıra kullanmakta ve %8,5 ise esrarı devamlı olarak kullanmakta olduğu tespit edilmiştir. Alkolle mücadele ve tedavi merkezinin 1997'de 6800 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada sağlık bakanlığının verilerini desteklemektedir. Bu karşılaştığımız vahim tablo ülkemizde ilk ve orta öğretimde karakter eğitiminin önemini göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 79).

Emniyet genel müdürlüğünün verilerine göre ise Çocuk şüpheli sayısı 2001 yılında 43.808 iken 2004 yılında bu rakamın artarak 51.900'e 2005 yılının ilk altı ayında ise bu rakamın şimdiden 29.968' e ulaştığını belirtilmektedir. Yine resmi kuruluşlardan edinilen bilgilere göre yapılan hırsızlık faaliyetlerinin % 48, yankesiciliğin % 40, otomobil hırsızlığının % 34' ü, işyeri hırsızlığının % 33'ü, evde yapılan hırsızlığın % 30' unu çocuklar oluşturmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün rakamları bir gerçeği daha ortaya koymaktadır. İntihara teşebbüs eden her 100 kişiden 20' si çocuklardan oluşmaktadır.

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünün verilerine göre ise 2000 yılında 88.991 olan çocuk sanık sayısı, % 40 oranında artış göstererek 2003 yılında 124.620'ye yükselmiştir. 124.620 çocuk sanıktan % 17' si 12-15 yaşları arasında % 83' ü ise 16-18 yaşları arasındadır. Buradan da en çok suç işleme yaşının 16-18 yaş arası olduğu görülmektedir.

1994-2000 yılları arasında çocuk mahkemelerinde açılan davalardaki çocuk sanık sayısı yılda ortalama 5.884 iken, 2001 yılında bu rakamın 6.312' ye, 2002 yılında 7.152' ye 2003 yılında ise 28.888' e ulaştığı gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bugün çocuklarımızın % 25' i hırsızlık % 13' ü adam öldürme % 8' i ise müessir fiil suçu gibi nedenlerden dolayı cezaevlerinde bulunmaktadır (www.atonet.org.tr).

Bu resmi kurumlardan elde ettiğimiz veriler ışığında Türkiye'de çocuk suçlu sayısı ne yazık ki hızla artmaktadır. Günümüzde giderek insancıl yönünü kaybeden ve yalnızlaşan insan, artan suç olayları, savaş ve adaletsizlikler insana ve eğitimin yeniden değerler boyutundan bakılmasını zorunlu kılmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2012, 1). Ayrıca bizlere ülke olarak milli ve ahlaki değerleri öğrencilerimize kazandırma açısından insani ve tarihi bir görev yüklemektedir (Kanger, 2012, 46). Okul programları içerisinde karakter eğitimi uygulamalarına duyulan ihtiyacı gözler önüne seren bu tablo özellikle ilköğretim çağından itibaren karakter eğitiminin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu acı tablo bize gösteriyor ki toplum olarak ne yazık ki artık hoşgörü, saygı ve sevgi ortamından uzak bir toplum haline gelmiş bulunmaktayız. Bundan dolayı öğretmeni, öğrenciyi, veliyi ve öğrencinin bulunduğu sosyal çevresini de kapsayan okullarda karakter eğitimine ihtiyacımız olduğu gerçeği ile karşı karşıyayız. Çünkü çocuğun kendisi dışındakilere hakaret etme, kendisine ve başkalarına zarar verme, bilgisayar ve internet bağımlılığı sonucunda bireyselleşme ve bencilce davranışlar içerisinde bulunabilme gibi davranışların ortaya çıktığı bir toplumda karakter eğitimi kaçınılmaz bir görev haline gelmektedir.

Dünyanın da ortak problemi olan bu durumlara karşın gelişmiş ülkeler, hazırladıkları ulusal programlarla çocuklara manevi eğitim verebilmek adına karakter eğitimi programlarını uygulamaya sokmaktadırlar (Bakioğlu ve Sılay, 2012, 62).

Campbell ve Bond (1982)'e göre öğrencilerin karakter gelişimlerini nelerin etkilediğinden yola çıkarak aynı yaştaki öğrencilerin karakter ve ahlaki gelişiminde aşağıdaki maddeleri temel faktörler olarak öne sürmüşlerdir:

- 1- Kalıtım
- 2- İlk çocukluk döneminde yaşanan olaylar ve tecrübeler,
- 3- Ebeveynleri ve kendinden daha büyükleri model alma,
- 4- Yaşıtlarının yani arkadaşlarının etkisi,
- 5- Fiziki ve Sosyal çevre,
- 6- Medya,
- 7- Okul ya da diğer kurumlarda öğretilen şeyler,
- 8- Davranışla ilgili olarak ortaya çıkan özel durumlar ve roller olarak düşünebiliriz.

Şunun farkında olmak önemlidir ki öğrencilerin karakter gelişiminde ve karakter eğitiminde okullar çok önemli bir rol oynarken ve oynamalıyken aileler ve sosyal çevre yani toplum da çok önemli bir etkiye sahiptir (Huitt, 2004, 3).

2.1.7. Karakter Eğitiminde Okulun Rolü

Bugün dünya üzerinde her ülke kendi bireylerine birlikte yaşama, toplum bilincini oluşturma, vatandaşlık görevinin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerleri kazandırabilme ve sosyalleştirebilme adına eğitim süreçlerinin amaçlarını ve içeriğini belirleyerek herkese aynı şekilde verilebilmek için eğitimi okul olarak kurumsallaştırmışlardır (Fidan, 2012, 6). Bu anlamda okullar öğrencilerin tüm potansiyellerine ulaşmak için ihtiyaçları olan yardım ve desteği sağlamak için öğrencilere önemli bir fırsat sunar. Bugün dünya üzerinde yüksek kalitede karakter eğitiminin olduğu okullar; öğrenci, öğretmen ve ailelerin olmak istediği yerlerdir (www.character.org.tr).

Bir sosyal kurum olarak okulun iki önemli işlevi olmalıdır: Bunlardan ilki herkesçe bilinen öğretim görevini içermektedir. Okulun ikinci işlevi ise öğrencilerin başka bireylerle birlikte olma yani ait olma, paylaşma, oynama gibi ihtiyaçlarının yanı sıra diğer kurumların ilgi, sevgi, şefkat, saygı ve yardımseverlik gibi duygusal ve ahlaki ihtiyaçlarını karşılayamadığı durumlarda okul sistematik ve planlı bir şekilde bu görevi üstlenerek öğrencilerin bu duygusal ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap vermeye çalışmaktadır (Yavuzer, 2000, 154). Yalnız okullarda verilen eğitimin öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını ne kadar karşılayabildiği tartışma konusudur. Öğrencilerden beklenen bilgi sahibi olma, akademik anlamda başarılı olma, zihinsel ve bedensel olarak kendini geliştirme ve sistemin ihtiyaç duyduğu insan profiline göre yetiştirme üzerine kurulu olması okullarda verilmeye

çalışılan karakter eğitiminin öğrencilerde başarılı olabilme kaygısının hep gerisinde kaldığını görmekteyiz (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 85). Bu algının değişebilmesi için okulların öğrencilerin bilişsel gelişimine yaptığı katkı kadar ahlaki gelişimine de katkı sunması gerekmektedir. Okulların bu ihtiyaca cevap verebilmesi için de bazı nitelikleri bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Bu bağlamda okulların karakter eğitimini daha iyi verebilmek için sahip olması gereken bu nitelikleri Ellians, Parker, Kash, (2008) şöyle açıklamaktadır:

1- Saygı, sorumluluk, adalet ve dürüstlük gibi karakter özelliklerini veya değerleri özendirilen ve okula öğrencinin devamını sağlamayı amaç edinen bir okul ortamının sağlanması,

2- Katılımcılığın teşvik edilerek bunun sağlanabilmesi adına gerekli ilkelerin belirlenmesi,

3- Öğrenci sağlığının iyileştirilmesi ve bu yöndeki sağlık sorunlarının önlenmesi amacıyla gelişimsel uygun öğretim yaklaşımları belirlenip hayata geçirebilen,

4- Öğrencilerin başa çıkma becerilerini geliştiren ve onlara sosyal destek sağlayan ayrıca krizleri ve çatışmaları ele alan bir hizmet anlayışı olan,

5- Öğrencilerin karakter gelişimini olumlu anlamda etkilemek amacıyla destek hizmetlerini yaygınlaştıran okullar olmalıdır (Akt, Avcı, 2011, 31). Ayrıca Lickona' ya (1991, 68-70) göre ise karakter eğitiminde okulu kapsayan stratejiler şunlar olmalıdır:

1- Okulda ahlaki anlamda bir sınıf ortamı oluşturma: Okul müdürünün liderliğinde okul çapında disiplinin, okul topluluğunu, gerçekçi öğrenci konseyini, yetişkinler arasından değerler topluluğu oluşturma ve sınıf ortamında öğretilen değerleri destekleyen ahlaki konuları tartışmak için zaman yaratma yoluyla topyekûn değerler ortamı oluşturunuz.

2- Okul ve rehberlik servisi öğrenciyle hem sınıf içinde hem de sınıf dışında onunla ilgilenildiğini öğrencilere hissettirmelidir.

3- Okulların öğrencilerin aileleriyle ve sosyal çevresiyle sürekli iletişim halinde olarak onları karakter eğitiminin bir parçası olmaya davet etmeleri gerekmektedir.

Yukarıda saymış olduğumuz bu stratejilerin olumlu bir okul ortamında oluşabilmesi için hayata geçirilmesi çok önemlidir. Lickona' ya (1991, 346-347) göre bunun için okulda yapılması gerekenleri şöyle açıklamaktadır:

2.1.7.1. Okuldaki Yöneticilerin Yapması Gerekenler:

- 1- Okulun genel vizyonu ve misyonu çerçevesinde amaçlarına sahiplenmelidir.
- 2- Uygulanacak olan karakter eğitimi programının strateji ve amaçlarını tüm okul personeli ile paylaşmalıdır.
- 3- Okuldaki faaliyetler kapsamında karakter eğitimi ile ilgili uygulamalara velilerin katılımını sağlamalıdır.
- 4- Okul yöneticileri okul değerlerini kendisinde barındıran değerleri davranış ve tutumlarında gösteren bir model olmalıdır.

2.1.7.2. Okul Genelinde Disiplin Açısından Yapılması Gerekenler:

- 1- Okul kurallarının net ve açıkça bir şekilde tanımlanması ve okul kurallarının adil ve ihlal edilmeden uygulanması gerekmektedir.
- 2- Okulda görülen disiplin problemlerinin öğrencilerin ahlaki gelişimlerini olumsuz etkilemeyecek bir biçimde çözülmesi gerekmektedir.

2.1.7.3. Okulda Bulunan Bütün Bireyleri Arasında Toplum Bilinci Oluşturmak Amacıyla Yapılması Gerekenler

- 1- Okulda bulunan herkesin birbirini takdir etmesi ve birbirlerini değerli bulduğunu ifade etmesi noktasında öğrencileri teşvik etmek gerekmektedir.
- 2- Okulda bulunan tüm öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personellerinin birbirlerini tanımaları sağlanmalıdır.
- 3- Ders dışı etkinliklere mümkün olduğundan daha fazla öğrencinin katılımının sağlanması gerekmektedir.
- 4- Öğrencilerin birbirlerine gösterdikleri güzel davranışlar teşvik edilmelidir.
- 5- Okul meclislerinde bütün öğrencileri içine alan topluluk bilincinin önemi ve okulun değerleri vurgulanmalıdır.
- 6- Her sınıfa okul ortamına katkı sunacak bir şekilde sorumluluk verilmelidir.

7- Okul öğrenci meclisi okul hayatını olumsuz etkileyen sorunları ortadan kaldırmakla görevlendirilmelidir.

2.1.7.4. Okulda Ahlaki Bir Topluluğun Oluşması İçin Okul Çalışanlarına Yönelik Yapılması Gerekenler

1- Öğretim konularında öğretmenlerin birlikte çalışmalarını sağlamak için gereken desteği sunmak.

2- Öğretmenleri ve diğer çalışanları da ilgilendiren kararlar onların da görüşleri alınarak verilmelidirler.

2.1.7.5. Ahlaki Konuların Önemini Yükseltmek İçin Yapılması Gerekenler

1- Öğretmenlerin öğrencilerin sosyal ve ahlaki gelişimlerini ihmal etmemek için öğretmenler üzerindeki akademik başarıya yönelik baskının azaltılması gerekmektedir.

2- Öğretmenlere ahlaki konulara zaman ayırabilmeleri adına öğrencilerin ahlaki gelişimlerini desteklemek amacıyla gerekli etkinliklerde bulunabilmelerine için gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir (Akt, Ekşi ve Katılmış, 2011, 120-122).

Wynne, öğrencilerin karakter gelişimini etkili olarak destekleyen okulların bazı özelliklerinin olduğunu belirtmiştir. Bu özellikler şunlardır :

1-Bu okullar öğrencilere yönelik otoritelerini sert, duyarlı ve yaratıcı bir tarzda uygulayan ayrıca öğrencilerin hem akademik gelişimine hem de karakter gelişimine kendini adayan eğitimciler tarafından idare edilirler.

2- Okullar öyle bir yapılandırılırlar ki öğrenciler okul yönetimine ve öğretmene yardımcı olmak için çeşitli fırsatlarla donatılırlar.

3- Okullar öğrencilere hem bireysel anlamda hem de birlikte (kollektif) hareket etme fırsatını sağlama konusunda başarılıdırlar.

4- Okullar öğrencilere toplum içinde kendi kimliğini geliştirebilmesi adına slagonlar, törenler, şarkılar gibi çeşitli etkinliklere yönelik olarak uyumlu hale getirilirler.

5- Bu okullar kendilerini önemli sonuçlarla desteklenmiş, güçlendirilmiş, yaygın ve açık bir şekilde kullanılan disiplin kodlarını sağlamaya adanlar.

6- Bu okullar, kurallarına ve talimatlarına sıkı sıkıya bağlıdırlar ayrıca öğrencilerine önemli ödevler vermekle mükelleftirler.

7- Bu okullar sınıflarına, öğrenci kulüplerine(sosyal kulüplere) ve diğer okuldaki etkinliklere yönelik olarak öğrencilerin birlikte hareket etmesine ve öğrencilerin birbirlerine olan bağlılığı artırmaya karşı duyarlıdırlar.

8- Bu okullar dış ortamın yani sosyal çevrenin(toplumun) değerlerine karşı açıktırlar ve bu toplumu öğrencilerin problemleri ile ilgili ve problemlerine destekleyici olarak kabul ederler.

9- Bu okullar yardıma ve aile ile okul dışından(sosyal çevre) destek almaya her zaman açıktırlar. Ayrıca yanlış bilgilendirilmiş ailenin direncine karşı da önemli yapısal değişiklikler önermeye isteklidirler.

10-İyi karakteri tanımlarken nispeten dolaysız ve geleneksel terimleri kullanmaya müsaittiler.

11- Bu okullar kendi programlarını geliştirme konusunda her zaman isteklidirler. Hiç bir zaman program eksiklikleri karşısında bahane bulunmazlar (Huitt, 2004, 6). Yine Lickona ve Davidson (2004) hem ahlaki hem de performans olarak nitelendirdiği karakterleri etkili bir şekilde kullanana okulların yedi prensibini yakın bir zaman önce şu şekilde ifade etmişlerdir. Bu okullar;

1- Karakter gelişimini okulun görev ve kimliğinin esası olarak görürler.

2- Okulun karakter eğitimi görevinin gelişmesini sağlamak amacıyla sorumluluğu paylaşılan öğretmen, öğrenci ve velilerden oluşan ahlaki öğrenme topluluğu oluştururlar.

3- Öğrenci gelişimi ve öğrenmenin ahlaki boyutlarını geliştirmede karşılıklı olarak destek ve işbirliğini güçlendirmede profesyonel öğretmen kadrosunu profesyonel ahlaki öğrenme topluluğu oluşturmaları için cesaretlendirirler.

4- Performans mükemmeliyeti ve ahlaki mükemmeliyet hedefi doğrultusunda müfredat dışı aktiviteler, müfredat ve disiplin gibi uygulamaları yeni baştan düzenlerler.

5- Eğitim uygulamaları anlamında karar vermeye rehberlik etmek ve karakter güçlendirmeleri gibi gelişimlerini gözlemlemek için değerlendirme verilerini her zaman uygularlar.

6- Hayat boyu öğrenme ve karakter oryantasyonunu desteklerken aynı zamanda etik materyalleri müfredata dâhil ederler.

7- Önemsenmenin, sorumluluk duygusunun, kural mülkiyetini paylaşmanın, zararı karşılamayı vaat etmenin önemini vurgulayarak ahlaki olarak öğrenen topluluğu desteklemek için sınıf ve okul geneli disiplini bir fırsat olarak değerlendirir (Lapsley ve Narvaez, 2006, 23). Lickona ve Davidson, okullarda verilecek olan karakterin iki türünün olduğunu iddia etmektedir. Bunlar performans ve ahlaki karakterlerdir. Bu karakterlerin aralarındaki farkı da şu şekilde ifade etmektedir: Okullarda verilmesi gereken performans karakteri, öğrencilerin derslerinde, çalıştığı konularda çok iyi olmaya(uzmanlaşmaya) doğru yönlendirilmiştir ve başarı, azim ve işe kendini adama gibi nitelikleri barındırmaktadır. Okullarda verilmesi gereken diğer karakter türü ise ahlaki karakterdir. Ahlaki karakter ise öğrenciler arası ilişkilerle bağlantılı bir kavramdır. Yani birlikte olma, önemseme, adaletli ve saygılı olma ve işbirliği gibi konulara rehberlik eden her şey ahlaki karakteri kapsamaktadır. Eğer performans karakteri üretici bir hayat sürdürmemizi mümkün kılıyorsa ahlaki karakter de etik bir hayat yaşamamızı sağlamaktadır. Okullarda verilecek olan etkili eğitim karakterin her iki yönünü de geliştirmeyi amaçlamalıdır (Lapsley ve Narvaez, 2006, 23).

Sonuç olarak eğer karakter eğitimin amaçları doğrultusunda üretken ve demokratik bir toplumun oluşturulmasında temel etik değerleri anlayan, dikkat eden ve uygulayan öğrenciler yetiştirmek istiyorsak (Demir, 2008, 4) okullarda karakter eğitimi temel alan değerlere, okullarda verilen ve uygulanması istenen kurallara, okulun disiplin anlayışına, okulun sosyal çevresine, okuldaki öğretmenlerin ve yöneticilerin vermiş olduğu mesajların hepsini dikkat eden bir anlayış ortaya konması gerekmektedir (Çağatay, 2009, 23).

2.1.8. Karakter Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Günümüz dünyasında eğitimde izlenen yöntemler ne olursa olsun eğitimin insanlara bilgi ve beceri aktarımının yanı sıra değer aktarımını da yapan kurumlar olması gerektiği durumu artık aşıkardır. Sokrates, eğitimin rolünün insanları hem bilgili yapmak hem de iyi yapmak olduğuna inanmaktadır. Ancak bakıyoruz ki son yıllarda eğitim insanları bilgili hale getirmeye konsantre olmakta ve öğrencilere iyiliği geliştirmeyi göz ardı ettiğine şahit olmaktayız (Ryan, 1992, 287-304). Ancak yirmi birinci yüzyılda J.Dewey'in de dediği gibi okullarda belli ahlaki değerlerin kazandırma sorumluluğunun olması artık kaçınılmazdır. Bu bağlamda temelinde sevgi olan bir eğitim faaliyetinin başarısız olma ihtimali son derece düşüktür (Yörükoğlu, 2007, 119). Eğitim öğretim yaşamının temel öğelerinden belki de en önemlisi öğretmenlerdir. Öğrencinin dersi

sevmesi, akademik anlamda başarılı olabilmesinin yanı sıra benimseyeceği değer yargıları açısından da öğretmenin rolü oldukça büyüktür (Yavuzer, 2000, 166).

Öğretmen öğrencilerin karakter oluşumu ve gelişimi üzerinde ciddi etkisi olan bir rol modelidir. Çünkü okul çağında öğrenci anne babasının yerine artık öğretmenini koymakta ve kendisini öğretmeniyle özdeşleştirmektedir (Yavuzer, 2000, 168). Bundan dolayı öğretmenlerin olumlu karakter özelliklerini açık seçik bir biçimde öğretmeli ayrıca okul ve sınıf ortamında birinci derecede model alınan kişi olduklarını unutmamalıdır (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 22). Öğretmenler tarafından öğrencilere verilecek olan karakter eğitiminin de hayatın belli bir seyri içinde belli, bir plan dâhilinde çeşitli örneklerle süslenecek ve sevdirmeye yolu kullanılarak verilmesi gerekmektedir (Durmuş, 2011, 125). Bu kapsamda öğretmenlerin karakter eğitiminde başarılı olabilmesi için göstermeleri gereken tutum ve davranışları şöyle sıralayabiliriz:

1- Öğretmenler, kendilerini iyi bir karakter örneği olarak sergilemeli ve kendi karakterlerini de eğitmeyi bilmelidirler.

2- Öğretmenler, öğrencilerinin gelişimini profesyonel olarak sorumluluk alanları içerisinde görmelidirler.

3- Öğretmenler öğrencilerini hayatta neyin doğru neyin yanlış olduğu noktasında sınıf içi tartışmalar başlatmalı ve öğrencilerini de bu tartışmaların içine olabildiğince dahil etmelidirler.

4- Öğretmenler ahlaki tartışmalarda kendi düşüncesini belli etmeli yalnız bu düşüncesini otoriter bir şekilde öğrencilere sunmamalı ayrıca öğrencilerin düşünceleri üzerinde de baskı kurmamalıdır.

5- Öğretmenler öğrencilerine empati yeteneğini kazandırmalı yani öğrencilere kendilerini başkalarının yerine koyabilmelerini öğretmelidirler.

6- Öğretmenler herkes için saygının esas olduğunu belirterek sınıf içinde de buna uygun olumlu bir ahlaki iklim ortamı oluşturmalarıdır. Yani öğretmenler karşılıklı saygı ve sevginin temel alındığı bir sınıf ortamı oluşturmalarıdır.

7- Öğretmenler sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler aracılığıyla öğrencilerin etik örnek olmalarını sağlamalıdır (Ryan ve Bohlin, 1999, Akt, Ekşi ve Katılmış, 2011, 127-128).

Karakter eğitimi öğretmenlerden daha fazla motivasyon, azim ve sebat istemektedir. Ayrıca tüm bu fedakârlıkların yanında öğretmenlerin karakter eğitimini verebilecek yetkinliklere de sahip olması beklenmektedir (Akkiprik, 2007, 21). Aynı zamanda Öğretmenlerin karakter eğitiminde aktif ve başarılı olabilmeleri eğitim sürecinde dikkat etmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlara uymak programın hedeflerine ulaşması açısından oldukça etkili bir o kadar da önemlidir. Karakter eğitimi programlarının özellikle kurumsal anlamda yıllardır uygulandığı Amerika’da eğitim Otoritelerinin ortak tecrübelerinden oluşan bazı ilkeleri belirlemişlerdir (Kanger, 2012, 58). Lickona’a (1991, 68-70) göre bu ilkeler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1- Yetiştirici, ahlaki model ve rehber olarak gibi davranınız: Öğrencilere sevgi ve saygıyla, iyi bir örnek oluşturarak sosyal davranışı destekleyerek, birebir rehberlik yaparak ve tüm sınıfları tartışmaya dahil ederek, incitici davranışları düzelterek davranınız.

2- Duyarlı sınıf ortamı yaratın: Öğrencilerin bireysel olarak birbirlerini tanımalarını, saygı duymalarını ve birbirlerini önemsemelerini ve de grup içinde kendilerini değerli hissetmelerine ve gruba karşı kendilerini sorumlu hissetmelerine yardımcı olun.

3- Ahlaki disiplini sağlayın: Ahlaki gerekçelendirmeyi, kurallara gönüllü olarak uymayı ve diğer insanlara genel saygı anlayışını desteklemek için kuralların oluşturulmasını ve teşvik edilmesini fırsat olarak kullanın.

4- Demokratik bir sınıf ortamı oluşturun: Sınıfları, sınıf ortamında yer almaya ve öğrenmeye degecek aynı zamanda iyi bir yere dönüştürmek adına öğrencileri işbirlikçi karar verme, paylaşımcı ve sorumluluk alma sürecine dâhil ediniz.

5- Değerleri müfredat yoluyla öğretiniz: Edebiyat, Tarih ve Fen bilimleri gibi akademik derslerin etik olarak zengin olan içeriğini değerleri çalışmak için bir araç olarak kullanın.

6- Sınıf ortamında işbirliğine dayalı öğrenmeyi kullanın: İşbirlikçi çalışma yoluyla öğrencilerin kendileri dışındaki insanları takdir etmelerini ve ortak bir hedef doğrultusunda çalışma becerilerini geliştirin.

7- Öğrencilerdeki vicdan bilincini geliştirin: Öğrencilerin kendiışlerini iyi yapma alışkanlığını teşvik ederek başkalarının yaşamlarına etkileyerek çalışmalarını toplum

bazında takdir ederek onları akademik sorumluluk ve mükemmellik bağlamında teşvik ediniz.

8- Ahlaki düşünceyi teşvik edin: Okuma, araştırma, günlük tutma, tartışma ve müzakere yoluyla ahlaki düşünmeyi ve dikkatli karar vermeyi destekleyin.

9- Anlaşmazlıkların nasıl çözülmesi gerektiğini öğretin: Yıldırma ve güç kullanımı olmaksızın anlaşmazlıkları adil biçimde çözmelerini sağlamak için öğrencilerin ahlaki beceriler edinmelerine yardımcı olun.

10- Sınıf ortamının ötesinde okul ortamında doğal öğrenmeyi teşvik edin: Fedakârca davranışları ve doğal öğrenmenin her seviyesinde olanaklar sunmak için olumlu rol modeller kullanın.

11- Okulda olumlu bir ahlaki kültürü oluşturun: Okul müdürünün liderliğinde okul çapında disiplinin, okul topluluğunu, gerçekçi öğrenci konseyini, yetişkinler arasından değerler topluluğu oluşturma ve sınıf ortamında öğretilen değerleri destekleyen ahlaki konuları tartışmak için zaman yaratma yoluyla topyekûn değerler ortamı oluşturunuz.

Karakter eğitimi programını uygulayan öğretmenlerin uyması gereken genel prensiplerin yanında öğretmenler sınıf ortamını ve öğrenme öğretme süreçlerinin öğrencilerin karakter gelişimine katkı sunacak yeterlilikte olmasına özen gösterilmelidir. Bu noktada ahlaki araştırmalar yapan Antes ve Nardini (1994) öğretmenlerin, öğrencilerde demokratik bir karakter oluşması için yapabileceklerini şöyle sıralamaktadır:

1- Öğrencilerin birbirlerinin sorumluluklarını alabilecekleri etkinlikler düzenleyebilirler. Karışık yaş grupları ile yapılan etkinliklerde büyük öğrenciler; diğerlerine yardım etmeyi, sabırlı olmayı, model olmayı öğreneceklerdir. Kişiler arası ilişkiler ve akademik başarı yükselecektir.

2- Eğitimi öğrencilerin gerçek yaşantıları ile ilişkilendirilebilir ve kendi deneyimlerini ve fikirlerini aktarmalarına izin verilebilir.

3- Öğrencilerin toplumla bütünleşebilecekleri ve sorumluluk hissedebilecekleri yardım faaliyetlerine katılmalarını destekleyebilirler. Örneğin, bir huzur evini ziyaret ya da çevre örgütüne gitmek öğretim programı ile bağdaştırılabilecek etkinlikler olabilir.

4- Öğrencilerin, 'okul yaşamı' ve 'diğer insanlar ile nasıl iletişim kurmak gerektiği' konularında tartışmaları için ortam yaratabilirler. Öğretim programı dışı aktiviteler, ödül törenleri vb. ahlak eğitimine yönelik gerçek yaşamdan fırsatlar sunar.

5-Okulda ve sınıf ortamında karar alırken öğrencilere model olabilir, karara katılımlarını sağlayabilirler.

6- Öğrencinin başkalarına fikir vermesini, iletişim kurmasını ve eleştirel düşünmesini destekleyerek kendi kişiliğini oluşturmaya yardımcı olabilirler.

7- Sınıfta ve okulda olan günlük olayları kullanabilirler. Örneğin oyun alanında olan kavgalar ve dalga geçmeler üzerine yapılan bir tartışma, öğrencilerin başkalarına ve onların duygularına karşı duyarlılık geliştirmelerini sağlayabilir.

8- Öğrencilerin eğitim programında geçen ahlaki durumları günlük hayata uyarlayarak tartışmalarını sağlayabilirler. Tarih dersi ve savaşlarda yaşanan ahlaki ikilemler bunun için bir fırsat sağlayabilir.

9- Okuma yazma etkinliklerini ahlaki ve etik düşünceyi ortaya çıkarmak için kullanabilirler.

10- Öğrenme ortamını paylaşım, yardımlaşma gibi demokratik değerleri yansıtacak biçimde düzenleyebilirler. Öğretmen davranışları bu değerleri aktaran önemli bir modeldir.

11- Öğrencilerin kişisel disiplin sahibi olmalarını destekleyebilirler. Disiplin yönetmeliği bu anlamda bir model oluşturabilir. Öğretmenlerin model olması, olumlu geribildirim verilmesi de önemlidir.

12- Değerler, tavırlar, karakter özellikleri ve ahlaki konulara temel oluşturacak tartışma, canlandırma, analitik ve yaratıcı projeler kullanabilirler.

13- Öğrencilerin sosyal iletişim becerileri geliştirmeleri için ortak öğrenme aktiviteleri kullanabilirler, geliştirebilirler.

14- Ahlaki konularda ortaklığı sağlamak için aile desteği sağlayabilirler. Üzerinde anlaşılmış ortak değerler oluşturabilir; belli bir düzeyde öğrencileri de bu sürece katabilirler (Akt, Yıldırım, 2007, 86-87). Ekşi' ye (2003, 79-96) göre de Karakter eğitimi programlarının etkili uygulanabilmesi için öğretmenlerin bazı sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir. Öğretmenin yerine getirmesi gereken bu sorumlulukları şöyle

açıklamaktadır: Öğrencilere sevgi ve saygı ile davranmalı, adaletli olmalı, öğrenciler arasında ayırım yapmamalı, görmüş olduğu bir olumsuz davranışı düzeltmeye çalışmalı, alay etme gibi öğrencileri zor durumda bırakacak aynı zamanda öğrencinin öz güvenini ve saygınlığını zedeleyecek davranışlardan kaçınmalı, öğrencilerin olumlu davranışlarını onaylayarak hata yapma korkularını en aza indirmeli, öğrencilerin düşüncelerini ortaya koyabilmeleri adına iyi bir ortam hazırlayıp öğrencilerin görüşlerine değer verildiğini göstermelidirler.

Ryan' a (1992, 287- 304) göre ise eğer öğretmenler iyi bir karakter geliştiricisi ve ya ahlak eğiticisi rollerinin hakkını vermek istiyorlarsa aşağıdaki yedi alandaki yeterliliklere sahip olması gerekmektedir:

- 1- Öğretmenin kendisi ahlaklı ve iyi bir insan olarak pozitif bir model oluşturmalıdır.
- 2- Öğretmen, öğrencinin ahlaki yaşamı ve karakterinin gelişimini profesyonel bir sorumluluk ve öncelik olarak görmelidir.
- 3- Öğretmen öğrenciyi ahlakla meşgul olmaya sevk etmelidir.
- 4- Öğretmen ahlak ve değerler konusunda kendi fikirlerini açıkça ifade etmelidir.
- 5- Öğretmen, öğrencilerinin çevresindeki diğer insanların ahlak dünyasıyla ilgili de empati kurmalarına yardım edebilmelidirler.
- 6- Öğretmen sınıfta pozitif ahlaki bir ortam, müşterek desteğe ve ilgiye dayalı bir çevre oluşturabilmelidir.
- 7- Öğretmenler, okulda öğrencilerine etik ve düşünceli(başkalarını düşünen) bir şekilde davranmaları için gerekli deneyimi ve uygulamayı sağlayacak olan aktiviteleri sunabilmelidir.

Buradan hareketle öğretmen eğitim anlamında rolünün bir kısmı olan bilgiyi geliştirmeye yönelik olan kısmını kabul edip, iyiliği geliştirmeye diğer kısmını reddedemez. Benzer şekilde iyiliğe yönelik kısmını kabul edip, öğretimin teknik yönüne önem vermemeyi de göz ardı edemez. Uygulamada öğretmenin ilk ahlaki görevi iyi öğretmektir. Eğer öğretmen öğrencilerin bilgili olabilme fırsatını görmezden gelirse iyiliğe teşvik edebilme konusunda da yapabilecek çok az şey kalır geriye. Öyleyse öğretmenler

görevlerini ifa ederken öğrencilerin hem karakterli bir birey olabilmesi hem de bilgili bir birey olabilmesi konusundaki sorumluluklarını unutmamalıdır (Ryan, 1992, 287-304) Bundan dolayı da karakter eğitiminin her şeyden önce öğretmenler tarafından net bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Karakter eğitimi nihayetinde erdemli davranışları öğrencilere kazandırmak için gayret ve çaba gösterir. Erdemler değişmeyen insani özelliklerdir. Mesela adalet, dürüstlük, sabır bazı erdemler olmakla beraber zamanla, kültürün de etkisiyle nesilden nesle yayılan objektif ahlaki kurallardır (Kılınç, 2011, 45).

Sonuç olarak karakter eğitiminde bu erdemli davranışları öğrencilere kazandırabilmek için öğretmen niteliklerinin ne kadar önemli olduğu gerçeği ortadadır. Öğrencilerin gözünde model bir kişilik olan öğretmenlerin hem kişilik özellikleri hem akademik nitelikleri hem de kişisel becerileri öğrenciler üzerinde büyük bir etki bırakmaktadır (Kanger, 2012, 36).

2.1.9. Karakter Eğitiminde Ailenin Rolü

Karakter gelişimi doğumdan itibaren bireyin içinde bulunduğu aile, arkadaş, sosyal çevre, okul gibi içinde bulunduğu ortamlara bağlı olarak gelişir. Bu ortamların bireye sunduğu öğrenme fırsatlarıyla bireyin karakterinin hangi yönde gelişeceğini belirlerler. Bu bağlamda düşünürsek anne karnından başlayarak ilk altı yaşa kadarki dönemde bireyin karakterinin ilk şekillendirildiği yer olan aile çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Meydan, 2012, 56). Bundan dolayı karakter eğitimi çabaları içerisinde aile çocuğun karakterini etkileyen birincil karakter eğitimi kurumu olmuştur. Fakat ailede bu eğitimi verecek anne babanın karakter eğitimi ve genel olarak çocuk eğitimi konusunda çok fazla bilgi sahibi olmaması, bilgilendirilmiyor oluşu ya da karakter eğitiminin çok fazla dikkate alınmamasından dolayı karakter eğitimi ailelerde bilinçsiz, sistemsiz, hatta yerinde saymasına neden olmaktadır (Çelik, 2010, 75). Her birey daha anne karnında dünyaya geldiği ilk gün her şey olmaya müsait temiz bir mizaçla doğmaktadır. Anne baba çocuklarını isterse azılı bir katil, isterlerse de ahlaklı bir insan olarak yetiştirebilirler. Çocuğuna nerede, ne zaman ve nasıl karakter eğitimi vereceğini bilen anne babalar ahlaklı ve karakterli bireyler yetiştirmeye muvaffak olurlar. Bu yetenekten yoksun anne babalar ise çocuklarını şartlara göre yetiştirerek karşılarında kendilerine yabancı çocuklar bulurlar (Durmuş, 2011, 126-127).

Browly çocuğun doğumundan ilk altı yaşında kadar anne babadan ayrı kalması ya da anne baba yoksunluğu içerisinde olması çocuklarda ilerleyen yıllarda suçlu bir davranış

yapısının oluşabileceğini ileri sürmektedir. Hükümlü gençlerin üzerinde yapılan araştırmalarda suçlu gençlerin % 22' sinin dağılmış ailelerden, % 48'nin ise çeşitli nedenlerden dolayı anne babalarından ayrı kaldıkları belirlenmiştir. Ülkemizde dağılmış aile oranının % 8 olduğu düşünülürse dağılmış ailelerden gelen suçlu çocuk oranının yüksekliği göze çarpmaktadır. (Yavuzer, 1984, 158-159). Bu sonuçlar bize gösteriyor ki çocukların hem karakter gelişimi açısından hem de suç ve suça itilen davranışlardan uzak durması açısından aile kurumunun temelini oluşturan anne babaların bir arada ve düzenli bir aile hayatlarının olması çok önemlidir. Bunun yanında çocukların duygusal yeteneklerinin gelişebilmesi için de anne ve babanın bir arada, düzenli bir aile hayatlarının olmasının yanında mutlu bir aile ortamına da ihtiyaç vardır. Sevgi, saygı, yardımlaşma, sorumluluk, işbirliği gibi insanı insan yapan değerler ancak mutlu bir aile içinde yaşayarak öğrenilebilir (Çankırılı, 2012, 8). Çocukların ilerleyen yaşlarda kendi sorunlarını kolaylıkla çözebilmesi ve ergenlik gibi zorlu dönemleri kolaylıkla aşabilmesi geçmişte ailesiyle kurmuş olduğu olumlu aile ilişkilerine bağlıdır. Çocukluk döneminde anne ve babası tarafından yeterince sevgi ve güven duygusuyla yetiştirilen aynı zamanda başarılı bir disiplinin uygulandığı ortamda büyüyen çocuk mutlu bir ergen ve ilerleyen yaşlarda da mutlu bir yetişkin aday olur. Özellikle çocukluk döneminde ailesiyle başarılı bir diyalog kurabilen çocuk ilerleyen dönemlerde çevresiyle de olumlu ilişkilerini sürdürerek karşılaştığı problemlerin üstesinde rahatlıkla gelebilir (Yavuzer, 1984, 152). Aile ortamında sıcak, sevgi temelli ve saygıya dayalı ilişkiler içinde olan bir ailede çocuğun karakteri olumlu beslenirken; huzursuz, çekişmeli ve kavgalı bir aile ortamında çocuğun karakter gelişimi olumsuz etkilenmektedir (Senemoğlu, 2013, 12). Bu bağlamda özellikle çocukluk döneminde anne ve babaların çocuklarına karşı takındıkları tavır ve tutumların çocuğun karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunu bize göstermektedir.

Aile içi karşılıklı ilişki biçimi karakterin oluşmasında önemlidir. Anne baba ilişkilerinde karşılıklı saygı ve sevgi ön planda ise çocuklarda sevgi ve saygı ile hareket ederler. Anne ve babası otoriter davranan çocukların insan ilişkilerinde sert davrandıkları yapılan araştırmalarla doğrulanmıştır (Güney, 2013, 191). Anne ve babaların çocuklarını eğitirken farklı tutum izlediklerini yapılan araştırmalarda bizlere göstermektedir(Çankırılı, 2012, 34).Bu tutumlar genel olarak aşağıdaki gibidir:

2.1.9.1. Otoriter-Katı ve Kuralcı Aile

Bu ailelerde disiplin denildiği zaman anne ve babasının algısı dayak ve ceza ile terbiye etme olarak uygulanmaktadır. Bu anlayış beraberinde aşırı bir baskıya dayanan

otoriter bir tutum gerektirir (Çankırılı, 2012, 35). Çocuk her kurala uymak zorunda bırakılır. Evde katı ve sert bir disiplin uygulanmakta anne baba sürekli çocuğun her yaptığı davranışa karışmakta, sürekli hatalarını ortaya çıkarmaktadır. Kısa vadede çocuğun bir disiplin altına alındığı görülse de uzun vadede bu yöntemin ne kadar sağlıklı ve zararlı bir yöntem olduğu ortaya çıkacaktır (Sayar ve Bağlan, 2010, 126). Cezanın ve dayanın bol kullanıldığı bir ortamda amaç söz dinleyen, kurallara uyan, verilen görevleri yerine getiren, terbiyeli, sessiz, uslu, nazik ve dürüst bir çocuk yetiştirmektir. Sonuç hiç de böyle olmayacak yanlış yapmaktan korkan, kendisine güveni olmayan, kolayca başkalarının etkisinde kalabilen içine kapalı ya da saldırgan bir kişilik kazanan çocuklar ortaya çıkacaktır (Çankırılı, 2012, 35). Bu tutumun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine bakacak olursak

- 1- Çocuğun kendine olan güveni kalkar.
- 2- Çocuk belki sesiz, sakin ve dürüst olabilir ama küskün, silik, içine kapanık ve başkaları tarafında kolaylıkla yönlendirebilen bir yapıya sahip olur.
- 3- Çocuk isyankar, inatçı ve huysuz bir yapıya da bürünebilir. Bu durumda bu tip aileler genelde sorunu çözmek için baskıyı artırma yoluna giderler. Bu durum ise asiliği daha da artırır.
- 4- Arkadaş ortamında çocuk hırçın ve kindar arkadaşlarıyla uyumsuz ve kavgacı bir ilişki içerisinde olabilir.

5- Hata yapmasına izin verilmediği için hayatında karşılaştığı problemler karşısında kendisine güçsüz hissedebilir (Sayar ve Bağlan, 2010, 127).

2.1.9.2. İlgisiz ve Kayıtsız Aile

Aile çocuk yetiştirme konusunda aşırı rahattır. Çocukların dünyasına girmek gibi bir kaygıları da yoktur. Anne baba çocuğuna iyi bir model olamamaktadır (Sayar ve Bağlan, 2010, 127). Bu tutumun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerine bakacak olursak;

1- Çocuk bencil ve şımarık olur. Bu yüzden arkadaş çevreleri tarafından da çok fazla sevilmez.

2- Çocuk evde ve ya okulda sürekli birilerinin dikkatini çekmek için farklı davranış görüntüleri sergiler.

3- Ailesi çocuğa iyi bir model olamadığı için çocuk kendine farklı modeller seçer. Birey Ergenlik döneminde vaktinin çoğunu arkadaşları ile geçirir.

4- Çocuk özellikle ergenlik dönemi gibi zorlu dönemlerde zararlı alışkanlıkları edinmeye eğilimli olur (Sayar ve Bağlan, 2010, 127-128).

2.1.9.3. Aşırı Koruyucu ve Kollayıcı Aile

Özellikle geleneksel aile modellerinde en sık başvurulan yöntemlerden biridir. Aşırı koruyucu ve kollayıcı tutumda anne babalar çocuklarını sevgi ve şefkatle örülü altın bir kafese yerleştirirler. Çocuk adına bütün sorumluluğu anne ve baba üstlenir. Çocuk için neyin doğru neyin yanlış olduğuna anne baba karar verir (Çankırılı, 2012, 37). Çocuğun kendi başına yapması gereken işleri bile koruyucu ve kollayıcı olan ebeveynleri tarafından yerine getirilir. Bu tutumun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerine bakacak olursak;

- 1- Çocuk ileriki yaşlarda etrafına bağımlı bir birey olarak yaşamaya devam eder.
- 2- Kendi ayakları üzerindeki durması uzun yılları alabilir.

3- Anne babasından ayrı kalmak istemez; ileriki yaşlarda da sürekli anne ve babasıyla birlikte olmak ister (Sayar ve Bağlan, 2010, 129).

2.1.9.4. Dengesiz ve Tutarsız Aile

Anne baba arasında ortak bir tutum olmadığı için çocuklara karşı farklı yaklaşmaktadırlar. Bundan dolayı çocuklar da neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenemezler (Çankırılı, 2012, 36-37). Tutarsız yaklaşımlarının nedeni genellikle eşlerin çocuk yetiştirmeye farklı bakmaları ve bunu da çocuklarına yansıtmaktadırlar. Bu tutumun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerine bakacak olursak;

- 1- Çocukta anne ve baba sevgisi azalabilir.
- 2- Tutarsızlıktan kaynaklı çocuk asi, hırçın ve inatçı olabileceği gibi içine kapanık bir birey de olabilir.
- 3- Çocuk anne babanın birine çok yakın davranırken diğerine uzak kalabilir
- 4- Çocukta yalan söyleme, izinsiz eşya alma gibi davranış bozuklukları başlayabilir.

Kişilik bozukluğu için ciddi bir risk faktörüdür (Sayar ve Bağlan, 2010, 129).

2.1.9.5. Sevgiye Dayalı, Hoşgörülü, Destekleyici ve Sınırları Belli Aile

En etkili olan anne baba tutumu sınırları belli olmakla birlikte hoşgörülü, sevgiye dayalı ve destekleyici olan anne baba tutumudur. Anne babanın çocuklarına karşı böyle bir tutum içinde olmaları çocukların sınırları belli olmakla beraber arzularını diledikleri bir biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelmektedir (Yavuzer, 1984, 153).

Anne babalar çocuklarıyla birlikte olmaktan onlar için bir şeyler yapmaktan mutlu olurlar. Çocuklarının başarılı olabilmeleri, kendi ayakları üzerinde durabilmeleri onları gururlandırır. Anne babalar çocukların istek ve ihtiyaçlarını anlamaya çalışarak gerçekten bu durumla alakadar olurlar. Aynı zamanda belirlenmiş net kurallar vardır. Bu kurallar uygulama noktasında anne babalar birbirleriyle tutarlı olurlar. Birlikte yapılacak faaliyetlerde çocuklarının da fikirlerine mutlaka başvururlar. Çocukları yanlış bir davranışta bulunduğu zaman bu davranışın neden yanlış olduğunu anlatırlar. Aynı zamanda yanlış davranışa anında müdahale ederler. Kurallar belli bir mantık ve anlayış üzerine oturtulmuş olup sınırları sevgi ile çizilmiştir (Sayar ve Bağlan, 2010, 130-131). Sevgiye, hoşgörüyeye dayalı anne baba tutumlarında çocuk evine bağımlı değil bağılı bir birey olur. Çocuk kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olur (Yavuzer, 1984, 153). Bu anlamda sevgiye dayalı, hoşgörülü, destekleyici ve sınırları belli olan anne baba tutumu diğer dört anne baba tutumundan ayrılırlar. Ama bu durum bugüne kadar diğer dört tutum içerisinde olan anne babaların çok geç olduğu anlamına gelmemelidir. Sevgiye dayalı, hoşgörülü ve destekleyici bir ebeveyn olmak öğrenilebilir bir davranış olup uygulanabildiği takdirde anne baba ile çocuk arasındaki ilişkilerde iyileşmeler ve düzelmeler yaşanabilir (Sayar ve Bağlan, 2010, 131). Anne babaların çocuklarının karakter ve kişilik gelişiminde nasıl bir tutum içinde oldukları çok önemlidir. Çünkü çocuklarda karakter gelişiminin ilk tohumları aile içerisinde atılmaktadır.

Bundan dolayı anne ve babaların karakterli çocuk yetiştirmede dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Tarhan'a (2010, 26) göre bu hususlar şunlardır:

1- Çocuğumuzu iyi tanımamız gerekmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu her dönemin farklı özellikleri vardır. Çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemlerinde haberdar olmak nasıl davranmamız gerektiği noktasında bize bir fikir verir.

2- Çocuğumuza karşı otoriter değil demokratik bir ebeveyn olmasını bilmemiz gerekmektedir.

3- Çocuğumuzun birey olmasına fırsat vermeliyiz. Çocuğumuz bizim çocuğumuz olmakla birlikte bizden ayrı kendine has bu dünyada başka eşi benzeri olmayan özel bir birey olduğunu unutmamamız gerekmektedir.

4- Çocuklarımızın konuşmasını bitirinceye kadar onları dinlemeli, sözünü kesmemeli, kendisiyle göz teması kurularak konuşulmalıdır.

5- Çocuklarımızla beraber zaman geçirmek çok önemlidir. Bu sayede aile içindeki bireyler karşılıklı olarak birbirlerinin sevinç ve üzüntülerinden haberdar olup, hayatı paylaşırlar. Çocuklarımızla geçirdiğimiz zamanın nitelikli olmasına da dikkat etmeliyiz.

6- Evin içinde kurallı bir ortamın olması gerekir. Çocuk akıllı, uslu ve çalışkan olduğunda çabası ve davranışı ödüllendirilmelidir. Aynı zamanda Çocuğun davranışlarının sorumluluğunu üstlenmesi ve sosyal beceriler kazanabilmesi için sınırlarını bilmesi gerekir. Sınırlarını aşarsa hatası oranında bir bedel ödemelidir.

7- Aile içinde yaşantılar, olaylar üzerine konuşmak önemlidir. Üzüntülü ve sevinçli olaylar üzerine sohbet etmek çocukta aidiyet bağlılık duygularını geliştirir. Çocuk böylece ailenin yaşam biçimini ve değerlerini benimser.

8- Çocuğumuza bağımsızlık kazanacağı ev işleri gibi ödevler vererek küçük başarıların tadını çıkarmasını sağlayınız. Bu anlamda çocuklarda sorumluluk bilincini oluşturmak çok önemlidir.

9- Sevginin, saygının ve güven duygusunun hâkim olduğu bir ev ortamı yaratın. Bu değerlerin egemen olduğu ev ortamında anne babanın otoritesi azalmaz; tam aksine çocukları ebeveynlerine olan saygısını daha da artırır. Anne ve babasının sevgisini kaybetmemek için çocuk iyi şeyler yapmaya çalışır.

10- Çocuklarımıza olumlu davranışlarla rol model olduğumuzu unutmamız gerekiyor. Çünkü çocuklarımız küçük yaşlardan itibaren anne ve babalarıyla özdeşim kurmaya başlıyor.

11- Problemlerle karşılaştığımız zaman sorun odaklı değil çözüm odaklı konuşmamız gerektiğini bundan dolayı emretmek yerine fikir vermeyi gerektiğimizi unutmamamız gerekmektedir.

Yine Ryan ve Bohlin'e göre de aile içinde çocuğun karakter gelişiminde anne babanın yerine getirmesi gereken bazı sorumluluklar vardır. Bunlar:

1- Anne baba olmayı öncelikli tutun. İyi aileler anne babalıkları için her şeyi bilinçli bir şekilde planlar ve çocukları içinde yeterli zamanı mutlaka ayırırlar.

2- Çocuklar ahlaki değerleri gözlemleyerek öğrendikleri için çocuklarımıza olumlu rol modeller olmalıyız.

3- Çocuğumuzun özellikle sosyal çevresine, arkadaş seçimine dikkat etmeniz gerekir. Çünkü İyi ve Kötü modeller çocuklarımızın karakterlerini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir.

4- Anne babalar çocuklarının okul yaşantılarıyla yakından ilgilenmelidirler. Çünkü okul ve öğretmenler çocukların hayatında temel bir yapıdır.

5- Çocuklarımızın düşüncelerini ve duygularını etkileyen televizyon, internet, film gibi faktörlerin niteliğini de dikkat etmemiz gerekiyor.

6- Çocuklarımıza sevgi, sorumluluk ve dürüstlük gibi temel değerleri öğretmeliyiz.

7- Çocuklarımıza ceza vermeden önce cezanın ne olduğunu anlamalı ve kaynağının anne baba sevgisinden olduğunu bilmelidir.

8- Anne babalar çocuklarına yanlış ve kötü örnek olabilecek bir dil kullanmamalı aksine sade bir dil kullanarak çocuklarına ahlaki bir alan oluşturmalarına yardımcı olabilirler.

Tüm bunları göz önünde bulundurarak karakter eğitiminin en üst düzeyde başarılı olabilmesi için okulda kazandırılmaya çalışılan değerler ile aile içinde verilmeye çalışılan değerlerin birbiriyle örtüşmesi gerekmektedir. Okul ortamında kazandırılan değerler aile ortamında desteklenmezse çocukların karakter gelişiminde köprü tam anlamıyla kurulamaz. Bu durum da çocukların karakter gelişimi açısından olumlu bir durum değildir. Bu bağlamda okul ile aile arasında çocuğun karakter gelişimine katkı yapabilecek bağın mutlaka kurulması gerekmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2011, 116)

Lickona'ya (1991) göre Karakter eğitiminde okul-aile bağının sağlanması için şunların yapılması gerekmektedir:

1- Aile anketleri uygulanması (Örneğin ailelerin çocuklarında geliştirilmesini istedikleri değerlere yönelik anketler uygulanabilir.

2- Ailelerin liderlik rolü üstlenmeleri (Örneğin, okulun karakter eğitimi programının planlanmasına katılımlarının sağlanması, aile katılımı programlarının düzenlenmesi, ailelerin evde değerlere yönelik uygulamalar yapmalarının desteklenmesi amacıyla "aile ev ödevleri" gibi etkinlikler organize edilebilir. Örneğin çocuğunuzun maruz kaldığı küçük düşürücü ya da dalga geçmeye yönelik bir durum üzerinden, o anda

nasıl hissettiğini ve eğer kendisi benzer bir davranışta bulunursa karşısındakinin nasıl hissedeceğini konuşunuz.

3- Okullarda aile eğitimleri organize edilmesi (Okulların uygulamakta olduğu değerleri, ailelerin evde nasıl hayata geçirebilecekleri konusunda kendi aralarında fikir alışverişinde bulunabilmeleri için okulda aile toplantıları düzenlenebilir. Ailelerin en çok bilgilene ihtiyacı duydukları konularda, okul binalarında aile eğitimleri yapılabilir.)

4- Televizyonun olumsuz etkisinin azaltılması (az izleme konusunda iyi örnek olunması, TV izlemenin bir hak değil ayrıcalık olması, bu nedenle izinle izlenmesi, sadece belli programların izlenebilmesi, TV'nin açık olduğu saatlerin azaltılması, TV seyretmenin günlük rutine yerine özel bir durum olması)

5- Okul disiplinlinin uygulanmasına aile desteğinin sağlanması (Örneğin sınıf içinde uygunsuz davranışları sürdüren öğrencinin velisinin derse girerek, bir süre öğrenci ile birlikte oturması sağlanabilir.)

6- Öğrencileri destekleme konusunda veli seminerleri düzenlenmesi (Örneğin, ödev yapma konusunda ortam hazırlanması ve zaman planlaması)

7- Aile problemleri yaşayan öğrencilere ve ailelere özel destek verilmesi (Örneğin ebeveynleri yeni boşanan çocukların, daha öce ebeveynleri boşanmış çocuklarla bir araya gelerek sorunlarını paylaşmaları, deneyimlerden faydalanmaları ve yalnız olmadıklarını hissetmeleri sağlanabilir. Aynı durum aileler arasında da sağlanabilir) (Akt. Yıldırım, 2007, 92-93).

Sonuç olarak okullar karakter eğitiminin uygulamada daha etkili olabilmesi aileyi, sınıfı, okulu ve okulun içinde bulunduğu sosyal çevreyi de içine alarak daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmesi çok önemlidir. Lickona, bu kapsamda etkili bir karakter eğitiminin ancak tüm bu faktörleri yani aileyi, okulu, öğretmeni ve içinde sosyal çevreyi kapsamı gerektiğini; bu durumda nasıl yapılması gerektiğiyle ilgili olarak bazı öneriler sunmaktadır. Bu öneriler aşağıdaki gibidir:

1- Karakter Aileleri Oluştur

1- Ailelerin karakterli çocuklar yetiştirmelidirler. Bunun için karakter gelişimine öncelik vermelidirler. Çocukları sevmek, örneklerle öğretme, akıllıca disipline etmek,

çatışmaları adaletli bir şekilde çözüme kavuşturmak, erdemlerin uygulanması için fırsatlar oluşturmak ve ruhsal gelişimini desteklemek gerekmektedir.

2- Ailenin birincil karakter eğitimi planlayıcısı olduğunu, ailenin katılımının çok önemli olduğunu ve çeşitli programlarla aile katılımını sürekli teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

3- Cinsellik gibi çeşitli ahlaki konuların yanı sıra çocuklarla karakter konusunda sürekli iletişim içerisinde olmak çok önemlidir.

2- Karakter Sınıfları Oluştur

1- İlişkilerin önemli olduğunu gösterecek şekilde öğretmeli, tokalaşmanın gücünü kullanmalı, öğrencileri bireysel olarak tanıyarak ismiyle hitap etmeli, örneklerin gücünü kullanmalı, olumlu örnek model olan kişileri sınıfa konuşmacı olarak davet edilmelidirler.

2- Ders programlarını ve karakteri birlikte öğretmeli, iyi bir öğrenci olmak için erdemleri anlatmalı, amacın önemli olduğunu vurgulayacak şekilde öğretmeli, sınıfı karakterin önemli olduğunu vurgulayacak şekilde öğretmeli, tartışmaları karakterin önemli olduğunu vurgulayacak şekilde yapılandır ve adaletin ve dürüstlüğün önemli olduğunu vurgulayacak şekilde öğretmelidirler.

3- Karakter temeline vurgu yap: Gündemi paylaş, sorumluluk ilkelerini öğret, kural oluşturmada öğrencileri dahil et, erdem dili kullan, öğrencilere hatalarından ders alabilmesini öğret, bir davranışın neden yanlış olduğunu tartış, çocukların birbirine yardım edebilmesini sağla, merhaba güle güle kuralını öğretmelidirler.

4- Aran zorbalığını önle ve nazikliği destekle: karakter temelli disipline başla, etkili bir zorbalık karşıtı programı uygula, sınıf topluluğu oluştur, arkadaşlığı teşvik et, nitelikli işbirlikçi öğrenmeyi uygula, çocuk edebiyatı aracılığıyla empatiyi öğretmelidirler.

5- Kendi karakterlerini oluşturmaları için çocuklara yardım et: Karakterin neden önemli olduğunu, hiç kimsenin başkasının karakterini oluşturamayacağı, karakterimizi kendi seçiminizle oluşturabileceğimizi öğretmelidirler. Ayrıca öğrencilerin kendine amaçlar belirlemesine ve bunları ifade edebilmesini sağlanmalıdır.

3- Karakter Okulları Oluştur

1- Okulunuzu bir karakter okulu yapın: Karakter ile ilgili özlü sözler kullanın, liderlik grupları oluşturun, tüm personele karakter eğitiminin kavramlarını tanıtın, okulun ahlaki ve entelektüel kültürünü analiz edin.

2- Karakter Okulu oluşturmayı öğrencileri dahil edin: Karakter eğitimi programının planlamasında ve yönlendirilmesinde, öğrencileri dahil edin, öğrencileri okul yönetimine dahil edin, bir izleme sistemi oluşturun, bir karakter kulübü veya komitesi oluşturun, öğrencilerin liderliğini tanıyın.

4- Karakter toplulukları oluştur

İyi karakter oluşturmada topluluğu dahil edin: Okul –topluluk ortaklığını güçlendirin, karakter topluluğu olmak için bağlılık gösterin, herkese katkı sağlama fırsatı verin, hedeflenen erdemleri belirleyin, liderlik eğitimi sağlayın, okulda karakter eğitimi vermek için toplum gönüllüleri bulun, karakteri tüm topluluk programlarıyla bütünleştirin (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 147-148). Tüm bu bilgiler ışığında öğrencilerin karakterlerinin şekillenmesinde ve gelişiminde çok önemli olan karakter eğitimi sadece okullarda öğretmenler kanalıyla değil eğitim kurumlarının da dışına taşarak aile, sosyal çevre gibi bireyin hayatında çok önemli olan kurumlarla bütünleşmiş bir şekilde verilirse sağlam bir temele oturtulabilir (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 49).

2.1.10. Karakter Eğitiminin Diğer Akımlarla Karşılaştırılması

Karakter eğitimi zaman içinde farklı isimlerle adlandırılmış olup gündemini zaman zaman kaybedip sonra yeniden kazanmıştır. Karakter eğitimine yakın olan konular değerler eğitimi, ahlak eğitimi ve vatandaşlık eğitimi olarak kabul edilmektedir (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 5). Bu üçü arasında yöntem içerik ve amaç bakımından belirgin farklılıklar vardır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 113). Bu bölümde bu farklılıkları ortaya koymayı ve tanımlamaları yapmaya çalışacağız.

Değer; insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları bir başka deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun bir tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır (Demir, 2008, 33). Bu bağlamda değerler insanın hayatına değerlilik ve saygı katarlar. Hayatın dürüstlük, hoşgörü, iyilik, merhamet gibi güzel yanlarını çoğaltırlar. Bütün bunlarda bireye uyumlu bir yaşam sürmeyi sağlar. Bu açıdan insani değerler hayatın

sütunlarıdır (Dilmaç, 2012, 5). Buradan hareketle değerler eğitimini başkasını anlama, insanlara tahammül edebilme, toplumsal duyarlılığı geliştirme gibi davranışlar gösteren insanlar yetiştirmek için yapılan faaliyetlerinin tamamını kapsadığını ifade edebiliriz (Ekşi ve Katılmış, 2011, 13). Bu kapsamda değer eğitiminin geniş anlamda tanımını yapacak olursak ahlaki, kültürel, ruhsal, evrensel ve bireysel alana ilişkin uygun duyarlılık geliştirmeyi ve bunları içselleştirmeyi ve davranış haline getirmeyi içerir (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 115).

Walbergand Wynee' a (1989) göre karakter iyi ya da kötü birinin davranışlarında gözlemlenebilen bir şey olarak düşünülür. Karakter bu yönüyle değerlerden farklıdır. Yani karakter bilgi ve değerlerin aktivasyonunu içerir. Bu düşünceden yola çıkarsak değerleri karakterin temellerinden biri olarak düşünülür (Huitt, 2004, 1).

Whitley'e (2005) göre ise karakter ve değerın anlamsal olarak ayrımı şu şekilde açıklanmaktadır. Değerler eğilimlerdir. Karakter ise değerlerin davranışa dönüştürülmesidir (Akt, Orhan, 2013, 14). Bu açıdan baktığımızda değer eğilimi ve ya yönelmeyi ifade ederken karakter ise bilgi ve değerden kaynaklanan hareketi ve etkinliği de ifade eder (Burke ve diğerleri, 2001, 6, Akt, Kaymakcan ve Meydan, 2012, 4). Bu düşünceye paralel olarak karakterin bireyin değerler sisteminden dışa aksederek görünürlük kazanan; bireye özel duygu, irade ve davranış bütünlüğüne sahip istikrarlı bir yapı olduğu yönündedir (Kaymakcan ve Meydan, 2012, 4). Birey tarafından hem bilişsel anlamda hem de duygusal anlamda iyice içselleştirilen değerler bireyin davranışlarına yön veren, davranışların devamlılığını ve düzenliliğini sağlayan inanç ve ya standart haline dönüşmüştür. Bu değerler artık değişime karşı da daha dirençli hale dönüşmüşlerdir ki artık bu noktadan sonra değerlerin bu özelliği değerleri karakter çizgisine taşımaktadır. Yani bireyin ruhuna iyice kökleşip yerleşen değerler artık karakter özelliğine dönüşmektedir ki bir bütün olarak bireyin karakteri onun kökleşmiş değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2012, 2).

Ahlak, Türk Dil Kurumundaki karşılığı belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan toplumu oluşturan bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasaların toplamını, kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları olarak tanımlamaktadır (TDK). Ahlak eğitimi ise öğrencilerin ahlaki terimlere aşinalığını sağlamak okudukları eserlerde ahlaki konuları nasıl görebileceklerini öğretmek durumunu amaçlamaktadır. Bu tür verilen ahlaki eğitim

karakter eğitimi değildir. Karakter eğitimi diyebilmemiz için öğrencinin karakterini şekillendirmek için açık bir iddia bulunmalıdır (Bakioğlu ve Silay, 2013, 27)

Karakter eğitimi ahlak ve değerler eğitimi kavramlarıyla yakından bağlantılıdır. Ahlak ve değerler eğitimi genelde kapsam olarak daha geniş olan iki kavramdır ve neyin karakter eğitimi oluşturduğu konusunda fazla ayrıntılı ve net değildir. Bu bağlamda karakter eğitimini ahlak ve değerler eğitiminin ayrıntılı bir yaklaşımı olarak düşünebiliriz (Arthur, 2005, Akt, Bakioğlu ve Silay, 2013, 26). Bundan dolayı karakter eğitimiyle değerler ve ahlaki eğitimi aynı kavramlar değildirler. Ahlak eğitimi ve değerler eğitimi ahlak sorunları hakkından karar verme ve düşünmeye odaklanırken, karakter eğitimi dürüstlük, güvenilirlik, öz-disiplin gibi karakter özelliklerine daha fazla odaklanmaktadır (Leming, 1996, Akt, Avcı, 2011, 28).

Değerler eğitimi, Ahlak eğitimi ve Karakter eğitimi arasında belirgin farklılıklar şöyle ifade edebiliriz: Karakter eğitimi de tıpkı değerler ve ahlak eğitimi gibi çocuklara dürüstlük, nezaket, cesaret, yardımseverlik, özgürlük, eşitlik ve saygı gibi temel insani değerleri kazandırmayı içerir. Ancak değer eğitimi ile karakter eğitimi arasında önemli farklılıklar söz konusudur. Birincisi, değerler eğitimi daha geniş bir anlam içerir ve ahlaki, insani, demokratik, estetik, toplumsal, ekonomik, siyasi ve dini değerler olmak üzere her tür değeri kapsar. İkincisi ise değerler eğitimi daha çok belli ilke ve kuralların içselleştirilmesi ve kazandırılmasını yani insanların nasıl eylemde bulunacaklarını göz önünde bulundururken karakter eğitimi nasıl bir kişi olmalarını göz önünde bulundurur (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 140).

Öte yandan Althof ve Berkowitz (2006) Karakter eğitimiyle Ahlak eğitimi arasında bazı temel farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1-Ahlak eğitimi kurama dayalı (bilişsel ahlaki gelişim evreleri) iken karakter eğitiminin kendisi kuramsaldır.

2- Ahlak eğitimi ilk ortaya çıktığı yıllardan 1960'lara kadar nispeten sabit kalmıştır. Karakter Eğitimi ise yüz yılı aşkın süredir sürekli olarak gelişmektedir.

3- Ahlak eğitiminin kapsamı dar iken (ahlaki düşünce yapılarının gelişimi). Diğer taraftan Karakter Eğitimi oldukça kapsamlıdır ve değişik sonuçlar elde etmeyi hedefler. Benzer şekilde ahlak eğitimi oldukça yüzeysel ve sınırlı stratejilere dayanırken Karakter Eğitimi çok sayıda farklı stratejiye sahiptir.

4- Terimden de anlaşıldığı gibi ahlak eğitimi odaksal olarak Karakter Eğitiminden daha ‐ahlakla ilgili‐ bir alandır. Ahlak eğitimi adalet ve ilişkisel ahlak üzerine odaklanırken karakter eğitimi ahlaki kavramlar ile ahlaki olmayan kavramlar arasındaki çizgiyi ortadan kaldırır. Örneğın karakter eğitimi çalışkanlık, sebat, sadakat ve cesaret gibi doğrudan ahlaki olmayan özellikleri karakter eğitimiyle ilişkilendirir ve onun bir parçası olarak görür

5- Ahlak eğitimi karakter eğitime göre çok daha fazla deneysel araştırma temeline sahiptir, ancak son yıllarda karakter eğitiminde de bu yöne doğru bir gidiş söz konusudur

Althof ve Berkowitz (2006) bu ayrımın aile ve toplumlarda var olan ahlak ve karakter eğitime yönelik bir ayrım değil daha ziyade akademik dünyadaki çalışmalar ile okulda yürütölen eğitim programlarına yönelik bir ayrım olduğunu vurgulamaktadır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 140-141).

Hoge,'e (2002) göre Karakter eğitimiyle Vatandaşlık eğitiminin uygulamaları arasındaki farklılıklar ise Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Karakter eğitimi ile vatandaşlık eğitimi arasındaki farklılıklar.

Karşılaştırılmanın Odak Noktası	Karakter Eğitimi	Vatandaşlık Eğitimi
Merkezi Kaygı	Daha insanlar	Daha iyi devlet
Öğretilen İçerik	Karakter özellikleri ve değerler	Devlet, hukuk ve siyaset bilgisi
Başlıca Değerler	Sorumluluk, Saygı, Dürüstlük, İyilik, Adalet, İşbirliği	Özgürlük, Yasal haklar, adalet, vatanseverlik, Vatandaş katılımı, çeşitliliğe, otoriteye, mülke ve özel hayata saygı
Korkular	Kötü insanlar; geleneksel ahlaki standartların kaybolması	Kötü devlet, özgürlük ve hakların kaybedilmesi
Eğitime ilişkin Kaygı	Yerleşik toplum yanlısı değerlerin içselleştirilmesi	Vatandaşlık bilgisinin ve becerisinin kazanılması
Eğitime İlişkin Odak Noktası	Bireyler; Kişisel Davranış	Toplum; Toplumsal sorunlar
Uygulama Alanları ve Savunucular	Çoğunlukla ilkokulda uygulanır; savunucular karakter eğitiminin gereğine inanan eğitimciler arasında farklı nitelikte kişilerden oluşan bir gruptur	Çoğunlukla ortaokul ve Lisede uygulanır; savunucuları vatandaşlık eğitimi konusunda sorumluluklar üstlenmiş olan sosyal araştırma eğitimcileridir.
Halkın Eğitim Yöntemleri	Haftanın karakter özelliği eğitimi, sloganlar, eğitici biyografi, ödüllendirme programları	Devlet, hukuk ve siyaset konusunda dolaysız eğitim, bazı başlıklarına göre tartışmalar, oyun mahkemeleri ve saha ziyaretleri

Vatandaşlık eğitimiyle karakter eğitimi sürekli bağlantılıdır. Bundan iyi bir vatandaşlık eğitiminin aslında karakter eğitimi temeline ihtiyaç duyduğu aşikârdır (Akt, Bakioğlu ve Silay, 2013, 68).

2.1.11. Karakter Eğitiminin Bileşenleri

Karakter bileşenleri en genel anlamıyla karakteri oluşturan ve tanımlayan kavramlar anlamına gelmektedir. Karakterin bileşenlerinin sayısı hakkında görüş farklılıkları mevcuttur. Fakat temelde evrensel olarak kabul edilen altı bileşenden yola çıkılır. Josephon Etik Enstitüsü karakterin altı bileşenini şöyle açıklamaktadır. Dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, yardımseverlik ve vatandaşlık olarak belirtmektedir. Karakter

bileşenleri farklı kaynaklarda pek çok şekilde sunulmaktadır. Karakter bileşenlerini bazı kaynaklar yirmi dört, bazı kaynaklarda ise on bir tane olarak sunulmaktadır. Tüm bu değerlerin ortak olarak kabul ettiği değerler karakterin altı bileşeninin oluşturan Dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, yardımseverlik ve vatandaşlıktır. Karakterin altı bileşeni karakterimizin ve yaşamımızın ahlaki değerini artırmaktadır (Çağatay, 2009, 6).

Karakterin altı bileşenini şöyle açıklayabiliriz:

2.1.11.1. Adalet:

Kişinin doğru olanı tarafsızca yapması, hakkı olan kişinin hakkına saygı duyması ve bu kişinin hakkına sahip olabilmesi için onu desteklemesi demektir (Sayar ve Bağlan, 2010, 121). Josephon enstitüsüne göre adalet; eşitlik, tarafsızlık, orantılılık ve hak edilme olarak tanımlanmaktadır (Çağatay, 2009, 8). Özen'e (2014, 79) göre adalet düzenli ve dengeli davranma, her şeyin ve herkesin hakkını verme, haksızlıklardan uzaklaşarak orta yolu tutma, bir şeyi yerli yerine koyma, insaf ve eşitlik anlamında bir terimdir. Aynı zamanda hukukun önünde herkese eşit davranma, kültür, mevki ve bilgi farklılıklarından dolayı insanlara başka başka davranmamak demektir.

Türk Dil Kurumuna göre ise adalet herkesin kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme ve doğruluk anlamlarına gelmektedir (TDK).

2.1.11.2. Yardımseverlik:

Türk Dil Kurumuna göre yardımseverlik hayırseverlikle aynı anlamda kullanılmaktadır (TDK). Çocuklar en iyi model alarak öğrenmektedirler. Çocuklar yardımseverlik davranışında bulunabilmesi için çevresinde model alabileceği bireylerin olabilmesi ve bu modelleri gözlemleyebilmesiyle mümkündür (Helik, 2003, Akt, Akkiprik, 2007, 46).

Yardımseverlik ahlakın ve ahlaki karar vermenin kalbidir. İnsanlığı sevmek, insanları sevmekten daha kolaydır. Kendilerini etik olarak ad veren ve iyilik tutumundan yoksun olan kişiler, istediklerini yapmak konusunda başkalarını aracı olarak kullanır. İyilikseverliğin en yüksek formu, yardımseverliğin ve özgeciliğin dürüst ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağatay, 2009, 8).

2.1.11.3. Saygı:

Türk Dil Kurumuna göre saygı kelimesi değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, herhangi bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu olarak tanımlanmaktadır (TDK).

Josephon enstitüye göre insanlar eşya değildir. Dolayısıyla da her insan saygı gösterilmeyi hak eder. Bir insan kimliği, milliyeti, konumu, mesleği ve kişisel özellikleri ne olursa olsun saygıyı hak eder. En zor insanlarla bile muhatap olurken, en iyi şekilde davranmak insan olmanın gereğidir. “Kendine nasıl davranılmasını istiyorsan başkalarına da öyle davranma” kuralı saygı ilkesinin vazgeçilmez altın bir kuralıdır. Saygı ilkesi suiistimal etmeyi, şiddet göstermeyi, torpil yapmayı da engelleyen temel bir ilkedir. Saygı ilkesinin özünde başkalarına karşı toleranslı olmak, fedakarlık yapmak, terbiyeli olmak, asil ve nazik davranmak yatar (Gündoğdu, 2010, 46).

2.1.11.4. Vatandaşlık:

Türk Dil Kurumuna göre vatandaşlık yurttaşlık anlamında kullanılmaktadır (TDK).

Josephon Enstitüsüne göre Vatandaşlık karakter özelliğine sahip bireyler okulu ve toplumu için daha iyi şeyler yapmalı, işbirliği yapmalı, toplumun gereksinimlerini yerine getirmeli, bilgilendirmeli ve oy kullanmalı, iyi komşu olmalı, kanun ve kurallara uymalı, otoriteye saygı duymalı ve çevresini korumalıdır (Demir, 2008, 21).

2.1.11.5. Dürüstlük:

Dürüstlük, Türk Dil Kurumu sözlüğünde doğruluk olarak kullanılmaktadır (TDK). Dürüstlük, altı etik değerden en karmaşık olanıdır. Dürüstlük, doğruluk, güvenilirlik ve vefa gibi çeşitli özellikler içermektedir. Dürüstlükten daha önemli bir etik değer yoktur. Dürüstlük, insanın onuru ile eşlenir ve insanların dürüst olduğunu düşünülerek onlara saygı gösterilir. Oysaki dürüstlük, farkında olduğumuzdan daha geneldir. İletişim ve davranışlarda görülür. İletişimlerde dürüstlük, en iyi bildiğimizi sergilemektir ve yanlış olanı nakletmemektir. Davranışlarda dürüst olmak ise kurallara göre davranmayı, hırsızlık yapmamayı, kopya çekmemeyi ve hile yapmamayı içerir. Kopya çekmek, dürüst olmamanın en kötü şeklidir. Bu eylemde kopya çekmeyen bir başkasının da hakkı çalınmaktadır, güven ve adalet ihlal edilmektedir (Çağatay, 2009, 7).

Josephon Enstitüye göre insan ilişkileri dürüstlük üzerine inşa edilmelidir. Dürüst olmak başkalarının güvenini kazanmayı ve dolayısıyla da saygı görmeyi sağlar. En ufak bir

yalan veya hile tüm insan ilişkilerini bozabilecek güçtedir. Karakter eğitiminin alt boyutlarının en karmaşık yapıda olanı dürüstlüktür. Çünkü dürüst olmak güvenilirlik, sadakat, yalan söylememek, samimiyet gibi temel ilkelere sahip olmayı da gerektirir (Gündoğdu, 2010, 47).

2.1.11.6. Sorumluluk:

Türk Dil Kurumuna göre sorumluluk kişinin kendi davranışlarının ve ya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet şeklinde kullanılmaktadır (TDK). Yaşam seçimlerle doludur. Sorumlu olmak demek hayatımıza ve seçimlerimize hakim olmak demektir. Ne yaptığımızı ve kim olduğumuzu bilmek demektir (Demir, 2008, 8).

Josephon Enstitüsüne göre Sorumlu insan başkasının kurbanı değildir ve başkalarını suçlamaz. Kendi davranışlarından sorumludur. Ayrıca sorumluluk, mükemmelliğin içerisinde gayret ve azmi de içermektedir. Kişinin öz-sınırlaması da sorumlu kişi davranışıdır. Sorumluluk duygusu gelişmiş bir kişi, isteklerini, arzularını ve hırslarını öz kontrolü ile dizginleyebilir (Demir, 2008, 8).

2.1.12. Karakter Eğitiminin Tarihi

Çok eski tarihlere dayanan karakter eğitimi zaman içinde farklı isimlerle adlandırılmış ve gündemini zaman zaman kaybedip sonra yeniden kazanmıştır. Bulunduğu ülkenin yapısına göre değişik açılardan ele alınan bu kavram kültürel doku, yönetim biçimi ve devlet-din ilişkisinden etkilenmiştir (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 5).

Amerika Birleşik Devletlerinde 1900'lu yıllardan itibaren karakter eğitimi hareketi planlı olarak düzenlenmiş grup etkinliğine dayalı bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihlerden itibaren karakter eğitimi daha planlı ve programlı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. S.W.Wiley yayınlamış olduğu makalesinde ABD' de karakter eğitimine yönelik ilginin 1920' li yıllarda başladığını belirtmektedir. Bu tarihlerden önce ise karakter eğitimi okul programlarının amaçları arasında yer almamaktaydı. Wiley ise bu durumu şöyle ifade etmektedir: Karakter eğitimi önceleri yaygın olarak dini eğitimle özdeş olarak kabul edilmekteydi. Kilisenin ve onunla ilgili kuruluşların has görevi olarak düşünülüyordu. Son dönemlerde ise devlet okulları karakter eğitiminde ana unsur olarak düşünölmeye başlandı ve bu okullar karakter eğitimini ana sorumlulukları olarak kabul etme eğilimine girdiler. Bu amaç doğrultusunda çalışmalar düzenlendi. Bu durum da zorunlu olarak karakter eğitimini dini eğitimden ayrılmasını gerektirdi. Wiley'in yapmış

olduğu bu tespitinde karakter eğitimi Amerikan okullarında ağırlıklı olarak dini eğitim kapsamında öncelikli olarak verilmeye başlandığını görmekteyiz. Bu noktada da karakter eğitiminin ana kaynağının incil olduğunu söyleyebiliriz (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 120-121).

1924' lü yılların başlarında Mark May isimli araştırmacı tarafından Amerika'nın yirmi üç farklı toplulukta toplam ilköğretim düzeyinde 800 bin öğrenci üzerinde öğrencinin karakterle ilgili davranışlarını değerlendirmesi üzerine bir araştırma yaptı. Bu çalışma sonunda karakter eğitimiyle öğrenci davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunamadı. Bu sonuç ise karakter eğitime verilen önemi azalttı (Leming, 1993 Akt, Kılınç, 2011, 35).

1940' lı yıllara gelindiğinde ise John Dewey'in Amerika Birleşik Devletleri'ndeki okullarda çocuklara uygulanacak olan ahlak eğitimi uygulamalarının vatandaşlık ve demokrasi eğitimi kapsamında ele alınması gerektiğini ve toplumsal katılım, grup çalışmaları temelli verilmesini teşvik edici çalışmalarda bulunmuştur. Bu teşvikle beraber okullarda vatandaşlık ve demokrasi eğitime yönelik ders kitaplarının sayısında önemli artışlar olurken resmi karakter eğitimi programlarında önemli ölçüde azalmalar yaşanmıştır (Morrison, 2006, Akt, Ekşi ve Katılmış, 2011, 47). Bundan dolayı bu yıllarda Amerikan okullarında değerler eğitimin odağını daha çok sosyal eğitim çerçevesinde yurtseverlik değerlerine vurgu yapılan vatandaşlık eğitimi oluşturmuştur (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 122).

1950-60 yıllarında karakter eğitimi programı Amerikan okullarında program kapsamından çıkarıldı (Leming,1993, Akt, Destebaşı, 2011, 26). Lickona' a (1993) göre buyıllarda karakter eğitiminden eğitim siteminden kaldırılma nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır: Bu yıllar özellikle kişiselliğin dünya çağındaki artışı ile sorumluluklarımız üzerinde bireysel hak ve özgürlüklerimiz vurgulanarak, değer, özerklik ve kişinin özneliği ortaya konma çalışmaları olmuştur. Personalizm haklı olarak toplumsal baskı ve adaletsizliğe karşı çıktı; fakat aynı zamanda ahlaki otoritenin yasadışı olmasına sebep oldu, objektif ahlaki normları yıprattı, insanların kendini gerçekleştirmesinden ziyade, içine kapanık olmasına neden oldu; sosyal bağlılıkları (evlenmek, aile kurmak gibi) yıprattı ve sosyal istikrarı bozucu cinsel gelişmeleri destekledi. Son olarak Amerikan toplumlarında hızlı bir şekilde artan çoğulculuk ve devlet kurumlarında artan laikleşme, karakter eğitimi için gerekli ahlaki uzlaşmaya ulaşmada iki engelin daha ortaya çıkmasına neden oldu. Devlet okulları bir zamanlar asli rolü olarak benimsediği ahlaki ve karakter eğitiminden bu gelişmelerle beraber vazgeçti (Akt, Destebaşı, 2011, 26). Yine bu yıllarda ABD'de

Vietnam savaşı ve ırk ayrımının devam ettiğinden dolayı Amerikalıların ortak iyiye ve değerlere olan inançları azalarak yerini kültürel göreceliğe bırakıldığı yıllardır. Bu durumda okullarda verilen karakter eğitimi uygulamalarını olumsuz etkileyen diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 122).

1990'lı yılların başında karakter eğitimi ABD' de tekrar önem kazanmaya başladı. Mevcut yaklaşımların yeterli olmadığı, duyuşsal ve davranışsal boyutlarının zayıf olduğu ve ahlak eğitiminin her şeyden önce bir karakter eğitiminin işi olduğu düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 122). Ayrıca toplumdaki ahlaki sorunlarının da artmasına ve olumsuzlukları gidermek amacıyla karakter eğitimine yönelik ciddi organizasyonlar düzenlenmeye başlamıştır. Bu organizasyonlardan biri olan Karakter Eğitim Ortaklığı öncülüğünde 1992 yılında karakter eğitimi üzerine Aspen Bildirisi ilan edildi.

2.1.12.1. Aspen Bildirisi

1992' de Josephson Ahlak Enstitüsü, Colorado Aspen' de bir zirve konferansına ev sahipliği yaptı. Ahlak uzmanı, eğitimci ve gençlik kollarından oluşan geniş bir grup birlikte çalışma ve karakter eğitiminin yöntemlerini bulmak üzere bir araya geldi. Karakter eğitiminin sekiz prensibini oluşturan Aspen bildirisini yayınladılar. Bu bildiriye katılanlar dördüncü maddedeki altı temel ahlaki değeri uzlaşarak ortaya koydular. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

1- Gelecek kuşak, beklenmedik kritik zamanlarda halkımızın, ulusumuzun ve gezegenimizin temsilcisi olacaktır.

2- Böyle zamanlarda, toplumumuzun huzuru iyi bir ahlaki karaktere sahip vatandaşlar tarafından sağlanacaktır.

3- İnsanlar kendiliğinden iyi bir karakter geliştiremezler; bu yüzden genç insanların ahlaki kararlar verip uygulayabilmesi için gerekli olan değer ve yeteneklerin geliştirilebilmesi için titiz çalışmalar yapılmalıdır.

4- Etkili bir karakter eğitimi, demokratik toplumlarda uygulanan özellikle saygı, sorumluluk, güven, adalet, dürüstlük, şefkat ve vatandaşlık temellerine dayanan etik değerlere bağlıdır.

5- Bu etik değerler kültürel, dini ve sosyo- ekonomik farklılıkların önüne geçer.

6- Karakter eğitimi, ilk ve en önemli olarak ailelerin ve dini toplumların bir zorunluluğudur. Fakat okullar ve gençlik organizasyonların da gençlerin karakterlerinin gelişimine yardımcı olmada bir sorumluluğa sahiptir.

7- Bu sorumluluklar, bu gruplar birlikte çalıştığı zaman en iyi şekilde başarıya ulaşabilirler.

8- Gençlerimizin karakter ve ahlakı, toplumun karakter ve ahlakını yansıtmaktadır. Bu yüzden her yetişkin bütün bu ahlaki değerlerin öğretilmesi ve model olunmasında ve her sosyal kurum iyi bir karakterin geliştirilmesinde sorumluluk sahibidir (www.charactercounts.org.tr).

Aspen bildirisi ile karakter eğitimine yönelik hazırlanan programlar ve bu amaca yönelik oluşturulan kuruluşlar evrensel düzeyde paylaşılacak değerlerin çocuklara öğretilmesinde mutabık kaldılar. Bu bildiriden sonra 1996 yılında Karakter Eğitim Bildirgesi ilan edildi. Karakter eğitimi tanımlayan ve etkili karakter eğitiminin gerçekleşmesi için uyulması gereken ilkeleri ihtiva eden bir belge niteliğinde oluşturulmuştur (Ekşi ve Katılmış, 2011, 50).

2.1.12.2. Karakter Eğitim Bildirgesi

1996'da Boston üniversitesi tarafından yayınlanan Karakter Eğitimi Bildirgesi, öğretmenlere ve ailelere yol gösteren yedi prensibi içeren karakter eğitimini tanımlayan kendi alanındaki ilk doküman olma özelliği nedeniyle önemli bir yer teşkil etmektedir. Aralarında bölge valilerinden eğitim bakanlarına, çok sayıda eğitim bilimci akademisyenin bir araya gelerek ortaklaşa kararlaştırdığı bu bildirmede şu görüşler yer almaktadır:

“Amerikan okullarında geçtiğimiz birkaç on yılda moral-ahlaki otoritede bir çöküş gözlemlenmektedir. Birçok öğretmenin sınıflarında iyi karakteri teşvik etmelerinin yanında, birçok öğretmen de karışık ve kafa karıştıran mesajlar vermektedirler. Ahlaki ikilemleri, durumsal etiği ve değerleri tanımlama yoluyla müfredattaki değer ve ahlak kavramlarını restore etme girişimleri zayıf ve yetersiz kalmış, genç bireylerde iyi karakteri teşvik etmede başarısız olmuştur. Artan şiddet olayları, intihar ve ilkel cinsel aktiviteler ile birtakım sosyal ve patolojik hastalıklar ışığı altında öğretmenlere ve okullara sorumluluklarını, karakter eğitimcileri olmaları yolunda yeniden tanımlamaları gerektiğini öneriyoruz. Elbette, okul bu sorumlulukları tek başına üstlenemez. Bir de devreye aileler, komsular ve inanç toplulukları sorumluluğu paylaşmalı. Otantik bir eğitim reformunu

desteklenmekte ve bu konuda sorumluluk bilinciyle hareket edilmesi gerekmektedir. Doğru karakter eğitimi akademik mükemmellik, bireysel kazanım ve başarılar ile iyi ve doğru vatandaşlık üzerine dayanır, diye düşünülmektedir. Burada aşağıdaki 7 temel prensibin bu eğitim reformunun temelini oluşturacağına inanılmaktadır.”

Birinci Prensip: Eğitim kaçınılmaz ahlaki bir girişimdir

Eğitim devamlı ve mantıklı bir çabadır. Bu çaba öğrencilere iyiyi ve değerliyi anlatıma ve öğretme çabasıdır.

İkinci Prensip: Aileler

Ailelerin, çocukların ahlaki gelişimindeki ilk basamak olduğunu inandırıyor. Okulun ahlak eğitiminde ailelerle işbirliği yapması gerektiğini savunuyoruz. Tüm okulların öğrencilerde karakter bütünlüğü, cesaret, sorumluluk, itina ve itimam, hizmet ve herkesin onuruna saygı gibi bireysel ve vatandaşlık erdemlerini geliştirme yükümlülüğü vardır.

Üçüncü Prensip: Erdem

Karakter eğitimi, erdemlerin geliştirilmesini, öğrencilerin sorumlu ve olgun birer yetişkin olmasını sağlayan iyi alışkanlık ve eğilimleri ifade eder. Karakter eğitimi doğru görüşleri edinme işi değildir.

Dördüncü Prensip: Öğretmenler, çalışanlar ve temeller

Öğretmenler ve okul idarecileri karakter eğitiminde merkezi rol oynarlar. bu girişimin temel taşlarıdır. Okuldaki tüm yetişkinler, aileler ve toplum tarafından kendilerine verilen ahlaki otoriteyi somutlaştırmalı ve yansıtmalıdır.

Beşinci Prensip: Toplum

Karakter eğitimi ne bir tek ders, ne hızlı-sabit bir program ne de okul duvarına asılmış bir slogan değildir. Karakter eğitimi okul hayatının bütünleştirici bir parçasıdır. Okul, sorumluluğun, sıkı çalışmanın, dürüstlüğün ve nezaketin örneklendiği, öğretildiği, beklendiği, kutlandığı ve sürekli olarak pratik edildiği bir erdem topluluğu olmak zorundadır. Sınıftan oyun alanına, kantine kadar iyi karakterin oluşturulması temel odak noktası olmalıdır.

Altıncı Prensip: Müfredat

İnsanlık büyük hikayelerde, sanat eserlerinde, edebiyatta, tarihte ve biyografilerde kendisini gösteren ahlaki akıl hazinesine sahiptir. Öğretmenler bu hazineden yararlanmalıdırlar.

Yedinci Prensip: Öğrenciler

En nihayetinde, öğrenciler kendi karakterlerini geliştirmeyi hayati bir amaç olarak görmelidirler. Okul deneyimi bu kişisel görevi yerine getirilmesinde ana kaynağı oluşturur (Boston University, 1996, Akt, Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 143-144).

2.1.12.3. Cep(Karakter Eğitimi Ortaklığı)

1993 yılında kurulan Karakter Eğitim Ortaklığı etkili bir karakter eğitimi için toplumun savunucusu durumdadır. Karakter Eğitim Ortaklığı'nın misyonu adaletli ve merhametli bir toplum oluşturmak için iyi bir karakter eğitimi geliştirmeye çalışan okullara yardımcı olma konusunda toplumu bu konuda sorumlu tutmaya çalışmaktadır.

Karakter Eğitim Ortaklığı karaktere ulusal bir misyon yükleyerek karakter eğitimi alanında yapılan tartışmalar hakkında toplumu bilgilendirmek adına federal, bölgesel, yerel ve kar amacı gütmeyen liderlerle çalışır ayrıca okul kültürü, çocuk eğitimi, okul önderliği ve karakter eğitimiyle ilgili olan politikaları teşvik etmek amacındadır. Bu kapsamda Lickona, Schaps ve Lewis (1995) yılında etkili bir karakter eğitiminin on bir prensibini yayınladılar. O zamandan bu yana araştırmacılar tarafından çok fazla kullanılan ve karakter eğitimi alanında benimsenen bu on bir prensip etkili bir karakter eğitiminin köşe taşları haline geldi (www.character.org.tr).

Etkili Karakter eğitimin on bir prensibi şunlardır:

Birinci Prensip: Okul topluluğu iyi bir karakterin oluşumu için etik ve performans değerleri teşvik eder.

1- Okul paydaşları bir dizi esas değerleri seçer ve onaylar.

2- Esas etik ve performans değerleri okul yaşamının her boyutunu aktif bir şekilde yönlendirir.

3-Okul topluluğu, esas etik ve performans değerlerinin gözle görülür ifadeleri yoluyla karakterler ilgili hedef ve beklentilerini ifade eder.

İkinci Prensip: Okul düşünceyi, duyguyu ve davranışı kapsayacak şekilde karakteri tanımlar.

1-Okul, öğrencilerin günlük davranışlarında esas değerlerin ne manaya geldiğini, gelişimsel olarak makul bir anlayış edinmelerine ve bazı davranışların iyi karakteri temsil ettiğini ve o davranışlarının zıtlarının ise neden bu anlama gelmediğinin nedenlerini kavramalarına yardımcı olur.

2-Okul öğrencilerin esas değerleri yansıtmasına, onları takdir etmelerine, onları sergilemelerine ve onlardan memnuniyet duymalarına yardımcı olur.

3-Okul, öğrencilere esas değerleri alışılmış davranış örnekleri olabilmeleri için uygulamalarına yardımcı olur.

Üçüncü Prensip: Okul karakter eğitime karşı anlaşılır, kasıtlı ve ilerici bir yaklaşım kullanır.

1- Okul tüm sınıf düzeylerinde karakteri vurgulamada kasıtlı ve proaktiftir.

2- Karakter eğitimi akademik içeriğe ve öğretime uyarlanmıştır.

3- Karakter eğitimi öğretmenlerin sınıflarını nasıl yönettiğiyle ilgili bir önceliktir.

4- Karakter eğitimi ortak aktiviteler, toplantılar, spor faaliyetleri ve sınıf içinde yaşantılar yoluyla aşılabilir.

Dördüncü Prensip: Okul duyarlı bir topluluk olmalıdır.

1- Okul, öğrencilerle okul personeli arasında duyarlı bağlılıkların oluşturulmasına ve teşvik edilmesine öncelik verir.

2- Okul öğrencilerin birbirleri arasında duyarlı bağlılık oluşturmalarına yardımcı olunmasına öncelik verir.

3- Okul akran zorbalığı ve şiddetten kaçınmak ve bu durumlar başına geldiğinde ise bunlarla başa çıkmak için adımlar atar.

Beşinci Prensip: Okul öğrencilere ahlaki yaşantılar için olanaklar sunar.

1- Okul öğrencilere iyi karakteri geliştiren ve gösteren eylemlere girişmeleri için açık ve anlaşılır hedefler koyar.

2- Okul tüm öğrencilere okulda sorumlu davranışlara dahil olmaları için çeşitli olanaklar sunar ve öğrenciler bu olanaklara dahil olarak sorumlu davranışları yansıtır.

3- Okul tüm öğrencilere daha geniş topluluklara katkı sağlamaları için tekrarlanan ve çeşitli olanaklar sunarak öğrencilerin bu olanaklarla meşgul olmasını ve kafa yormasını sağlar.

Altıncı Prensip: Okul tüm öğrenenlere saygı duyan, karakterlerini geliştiren ve onların başarmasına yardımcı olan anlamlı ve iddialı bir akademik müfredat sunar.

1- Akademik müfredat tüm öğrencilere anlamlı ve uygun görevler sunar.

2- Okul personeli çeşitli ilgi alanlarını, kültürleri ve tüm öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını tanımlar, anlar ve bağdaştırır.

3- Öğretmenler öğrencilerin entelektüel gelişimlerini, akademik performanslarını ayrıca hem bireysel hem de takım çalışması kapasitelerini destekleyen performans karakter özelliklerinin gelişimini teşvik eder.

Yedinci Prensip: Okul öğrencilerin öz motivasyonlarını güçlendirir.

1- Okul personeli ve öğrenciler, maddi takdir ve ya ödüllendirmeden ziyade karakter eylemlerinin doğal ve faydalı sonuçlarını tanır ve kutlarlar.

2- Okul öğrenci davranışına olan yaklaşımı kural koyma ve kuralın uygulanması dahil öğrencilerin karakter gelişimini özellikle de temel değerleri anlamalarını ve onlara bağlı kalmalarını destekleyen olanaklar olarak davranış yönetiminin tüm basamaklarını kullanır.

Sekizinci Prensip: Okul personeli karakter eğitimi için sorumluluğu paylaşan öğrencileri yönlendiren temel değerlere bağlı kalan ahlaki bir öğrenme topluluğu olmalıdır.

1- Okul personeli öğrencilerle ve birbirleriyle olan ilişkilerinde temel değerlere model olurlar. Okul personeli bu şekilde hareket ettiğini öğrencilere hissettirir.

2- Okul, planlama, personel gelişimi için eğitim alma ve okulun tamamında karakter eğitimi inisiyatifini yürütme aşamasında tüm personeli dahil eder.

3- Okul karakter eğitimini göz önünde bulundurarak personelin planlamasına ve düşünmesine zaman ayırır.

Dokuzuncu Prensip: Karakter eğitimi personelden ve öğrencilerden oluşan ahlaki liderliğe gereksinim duyar.

1- Okulun karakter eğitimi girişimi karakter eğitimi çabalarını destekleyen, liderliği paylaşan ve uzun vadede karakter eğitimine destek sunan liderlere sahip olmalıdır.

2- Okul personeli, öğrenciler ve ailelerden oluşan bir liderlik grubu ya da yapısı karakter eğitimi girişiminin planlanmasını ve uygulanmasına rehberlik eder ve karakterle ilgili aktivitelerde tüm okulun katılımını teşvik eder.

3- Öğrenciler bir toplum algısı oluşturma ve bunu korumaya ayrıca karakter eğitimi çabalarına katkıda bulunan diğer liderlik rollerine açıkça dahil edilirler.

Onuncu Prensip: Okul karakter eğitimi çabalarına aileleri ve toplum fertlerini (çevreyi) tam bir ortak olarak dahil eder.

1- Okul aileleri karakter eğitimi girişimine dahil eder.

2- Okul yönetimi ve ekibi aile ve velilerin temel değerleri teşvik etmelerine yardımcı olmak amacıyla öneri ve aktiviteler sunarak ailelerle düzenli bir iletişim halindedir. Aynı zamanda formal ya da informal olarak aileleri okullardaki karakter eğitimi çabalarının etkililiği hususunda denetlerler.

3- Okul daha geniş kitlelerin yardımını alır.

On birinci Prensip: Okul, kültürünü ve iklimini karakter eğitimcileri olarak personelin işlevini ve öğrencilerin ne oranda iyi karakter sergilediğini düzenli olarak ölçer.

1- Okul hedefler koyar ve hem nitel hem de nicel olarak kültürünü, iklimini ve işlevini düzenli olarak ölçer.

2- Okul personeli karakter eğitimcileri olarak kendi gelişimlerinin yanı sıra karakter eğitimini uygulama çabalarını tasarlar ve bununla ilgili rapor tutarlar.

3- Okul iyi karakter anlayışı ve kararlılığını geliştirme ve öğrencilerin ne derecede temel değerlere uygun hareket ettiği sürecini ölçer (www.character.org.tr). Bu bağlamda karakter eğitim bildirgesinde yer alan görüşler ile Lincona, Lewis ve Schaps'ın ortaya koyduğu ilkelerin birçok noktada örtüştüğünü görmekteyiz. Her iki metinde de yer alan yaklaşım kapsamlı bir karakter eğitimini öngörmektedir.

Karakter eğitimi ortaklığı ahlak ve karakter eğitimi programları geliştiren okullara yardımcı olmaya kendini adanmış bireyler ve organizasyonlar topluluğudur. Birçok eğitim bölgesi CEP tarafından geliştirilen prensiplere rehberlik edilen karakter eğitimi yaklaşımlarını kullanmaktadırlar. Bu organizasyonlar iyi bir karakterin dürüstlük, adalet, saygı, sorumluluk gibi temel etik değerlerin üzerine kurulu olduğuna inanırlar. CEP ortaya koymuş olduğu bu öz değerleri Aspen bildirisi, Karakteri önemseme hareketi gibi Milli savunma dediğimiz organizasyonlar tarafından da desteklendiğini görmekteyiz. Bu noktada önemli olan karakter eğitimi için seçilmiş olan değerler için kritik olan şey onların evrensel olarak geçerli olması, ortak paydayı desteklemesi, insan onurunu beyan etmesi, bireyin refahına katkıda bulunması, doğru ve yanlış kavramları ele alması ve demokratik uygulamaları kolaylaştırmasıdır (Lapsley ve Narvaez, 2006, 21).

2.1.13. Türkiye’ de Karakter Eğitimi

Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Milli Eğitiminin Genel amaçları şu şekildedir: Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2- Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (www.mevzuat.gov.tr).

Görüldüğü üzere Temel değerlerin kazandırılması amacı Türk Milli Eğitim kanunu ve ders programlarının amaçları incelendiğinde de açıkça görülmektedir. Temel kanunun hemen ikinci maddesinde milli eğitimin amaçlarından bahsedilirken beden, zihin, ahlak,

ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş kişiliğe ve karaktere sahip kişilerden bahsedildiğini görmekteyiz.

Ortaya konan bu amaçlara baktığımızda bireyin dengeli, hür ve bilimsel düşünebilen milli ve evrensel kültürü özümsemiş bir kişilik ve karaktere sahip olmasına özel vurgu yapıldığını görmekteyiz (Meydan, 2012, 187).

Milli Eğitimimizin genel amaçlarında karakterli bireyler yetiştirilmeye vurgu yapılırsa da şuanda Türkiye’de öğrencilerin olumlu karakter özelliklerinin hem okul içinde hem de okul dışında geliştirilmesini destekleyecek ulusal anlamda bir karakter eğitim programı bulunmamaktadır (Yıldırım, 2007, 67). Bundan dolayı ülkemizdeki resmi okullarda özel bir karakter eğitimi programı olmadığından dolayı karakter eğitimi çalışmalarının bazı dersler aracılığıyla verilmeye çalışıldığını görmekteyiz (Aslan, 2011, 49). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen ve Teknoloji gibi derslerin etrafında öğrencilerin karakter gelişimini destekleyecek değerlere yer verilmeye çalışıldığını görmekteyiz (Aytan, 2012, 12). Fakat bu dersler yine de karakter eğitiminin tam bir alternatifi olarak görülmemelidir. Bu nedenle karakter eğitimi açık ve örtük olarak planlanmalıdır. Bir müfredat programla birlikte karakter eğitime temel olan değerler örtük bir programla kazandırılmalıdır. Okulun düzeni, kuralları, fiziksel ve psikolojik çevresi, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin resmi olmayan veya üstü kapalı olarak öğrencilere verdikleri mesajlar örtük programı oluşturmakla birlikte karakter eğitimi verecek olan okullar bu etkenlerin hepsine dokunmalıdır (Çağatay, 2009, 23). Ayrıca okullarda verilecek olan bir karakter eğitimi programı tüm ilgililerin katılımını gerektiren kapsamlı bir çalışmayı gerektirmektedir (Yıldırım, 2007, 67).

2.1.14. Karakter Eğitimi ve Dersler

Bu bölümde ülkemizde karakter eğitimiyle ilintili olarak dersler aracılığıyla verilmek istenen değerler ele alınacaktır. Bu yönde temel dersler Sosyal Bilgiler dersi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi (8.sınıflar), Türkçe, Fen ve Teknoloji, Matematik, Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar ve Müzik dersleri olarak belirlenmiştir.

2.1.14.1. Sosyal Bilgiler Dersi

Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programının vizyonu şu şekilde ortaya konmaktadır; Yirmi birinci yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan

haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektedir (MEB, 2004, 1).

Bu kapsamda sosyal bilgiler dersi öğrenciyi topluma iyi ve sorumlu bir vatandaş olarak yetiştirmek için ona birtakım değerleri kazandırmayı amaçlar. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi her dönemde değerler ve değerler eğitimi önem vermiş olup ahlak ve karakter eğitimi temas etmiştir (Keskin, 2008; Akt, Meydan, 2012, 199-200). Sosyal bilgiler öğretim programında verilen değerler aşağıdaki gibidir:

Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerini programın değerleri olarak belirlemiştir (MEB, 2004a, 3).

2.1.14.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi

İlköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın vizyonu; bu derse ayrılan zamanın büyük bir bölümünde öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla;

Yirmi birinci yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, çağın gerektirdiği donanıma sahip, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı,

1- Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenmekten zevk alan, dinî kavramları doğru kullanan, kendini etkili biçimde ifade eden, iletişim kuran, sorun çözen, bilimsel düşünen, araştıran, soran, sorgulayan, eleştiren,

2- Dinî bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş,

3- Kendini, toplumu, kültürel mirasını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,

4- Günlük yaşamda ihtiyaç duyulan temel dinî bilgiler ve yaşam becerilerine sahip,

5- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu,

6- İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan dini doğru anlayan ve yorumlayan,

7- İslam dininin inanç, ibadet, ahlak değerleri ile insani ve kültürel mirasını öğrenen,

8- İslam dininin kültür, dil, sanat, örf ve âdetler ile ahlak üzerindeki etkisini dikkate alan kendi dininden ve başka dinlerden olanlara anlayışlı davranan ve diğer dinleri tanıyan,

9- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar dinî kavramlara hâkim,

10- Millî, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh, duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişen; üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen,

11- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yetişmesine katkıda bulunmaktadır şeklinde bir vizyona sahip olduğunu ortaya koymuştur (MEB, 2010a, 8). Din Kültürü Ahlak Bilgisi öğretim programının vizyonuna baktığımız zaman karakter eğitime temas eden ifadelere vurgu yaptığını görmekteyiz. Ayrıca Programın genel amaçları çerçevesinde alt başlık olarak verilen ahlaki genel amaçlar arasında Ahlaki değerleri bilen ve bunlara saygı duyan erdemli kişiler olmalarını; öğrenilen ahlaki değerleri içselleştirmeleri (MEB, 2010, 23) şeklinde verilen ifadeye yine karakter eğitime vurgu yaptığını görmekteyiz.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) programında öğrenciler tarafından içselleştirilmesi öngörülen değerler aşağıda sıralanmıştır:

“Adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçak gönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşı’na saygı, bilimsellik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk, duyarlılık, emaneti korumak, estetik, fedakârlık, gazilik, görgülü olmak, güvenilirlik, hakseverlik, hakikat sevgisi, hayâ, hoşgörü, ibadet yerlerine saygı, iffet, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaat, kardeşlik, merhamet, millet sevgisi, millî birlik şuuru, misafirperverlik, mürüvvet, namuslu olmak, nezaket, ölçülülük, paylaşımcı olmak, sabır, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme, samimiyet, saygı, sevgi, sorumluluk, sözünde durmak, şehitlik, şükür, tarihsel mirasa duyarlılık, temizlik, tutumluluk, Türk büyüklerine saygı, vatanseverlik, vefa, yardımseverlik şeklinde belirtilmektedir (MEB, 2010, 23-24).

Programda öğrencilerin içselleştirmesi beklenen değerler liste halinde verilmekte ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar tablolarında bu değerler konularla ilişkilendirilmektedir. İlköğretim Din Kültürü Ahlak Bilgisi öğretim programı öğrenciye kazandırılması istenen 61 adet değeri listelemiş ve bu değerlerden bir kısmı kazanım ve konularla ilişkilendirilerek konunun işlenişinde öncelikle verilecek değerler olarak belirtilmiştir (Meydan, 2012, 198).

2.1.14.3. Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi (8. Sınıf)

İlköğretimde sosyal bilgiler alanı içerisinde yer alan vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi (8.sınıf) öğretim programında da bazı değerlere yer verilmektedir. Bu değerler aşağıdaki gibidir:

Dayanışma, hoşgörü, sorumluluk, sevgi, saygı, yardımseverlik, diğerkâmlık, barış, onur, adil olma, özsaygı, paylaşma, vatanseverlik, özgürlük, uzlaşma, eşitlik, farklılıklara saygı duyma, kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma gibi değerler bu program yoluyla öğrencilere kazandırılmak istenmektedir (MEB, 2010a, 7).

Karakter Eğitimi Komitesi tarafından yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konan değerler şunlardır:

Tablo 2: Değerler Listesi

William Bennett (1993)	Ed. Wynne&KevinRyan (1993)	Thomas Lickona (1991)
Merhamet	Adalet	Sorumluluk
Öz-disiplin	Tedbirlilik	Saygı
Sorumluluk	Özdenetim	Hoşgörü
Dostluk	Dayanıklılık	Tedbirlilik
Çalışma	Güven	Öz-disiplin
Cesaret	Ümit	Yardımseverlik
Azim	Yardımseverlik	Merhamet
Dürüstlük	Sorumluluk	İşbirliği
Sadakat		Cesaret
Güven		Dürüstlük
		Adil olma
		Demokratik değerler

(Leming, 1996, Akt, Avcı, 2011, 42).

Görüldüğü üzere özellikle Sosyal Bilgiler öğretim Programı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim programları ve Vatandaşlık ve Demokrasi öğretim programlarında yer alan değerlerin Karakter Eğitimi Programlarında yer alan değerlerle örtüştüğünü görmekteyiz.

2.1.14.4. Diğer Öğretim Programları (5, 6, 7, 8. Sınıflar)

Türkçe öğretim programının genel amaçlarına baktığımızda karakter eğitimine dolaylı olarak vurgu yapan şu ifadeleri görmekteyiz:

1- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

2- Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

3- Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. Buna rağmen Türkçe öğretim programlarına (6, 7, 8) sınıf düzeyinde baktığımızda ise doğrudan değerlere ve ya karakter eğitimiyle ilgili değerlere çok fazla yer verilmediğini görmekteyiz.

Türkçe öğretim programları 5. Sınıf düzeyine baktığımızda ise programının genel amaçları çerçevesinde; Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek şeklinde değerlere vurgu yaptığını görmekteyiz (MEB, 2010b, 12). Programın vizyonu çerçevesinde de haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir (MEB, 2010b, 10) ifadesinin karakter eğitimiyle örtüştüğünü söyleyebiliriz. Buna rağmen programın içeriğine sınıf düzeyinde baktığımızda ise karakter eğitimiyle ilgili değerlere kayda değer anlamda yer verilmediğini görmekteyiz.

Matematik Öğretim Programı (5, 6, 7, 8. Sınıflar) genel amaçlarına baktığımız zaman öğrencilerin sistemli, dikkatli, sabırlı ve sorumlu olma özelliklerini geliştirebilecektir (MEB, 2010c, 9) ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca öğretmen rolleri tanımlanırken sınıf içi ve dışı çalışmalarda etik değerler uygun davranma rollerinden bahsederek karakter eğitime değinilmiştir. Bunun dışında programda karakter eğitime doğrudan vurgu yapacak değerlere yer verilmemiştir.

Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programının (5, 6, 7, 8. Sınıflar) genel amaçları kısmında Fen ve teknolojiyle ilgili sosyal, ekonomik ve etik değerleri, kişisel sağlık ve çevre sorunlarını fark etmelerini, bunlarla ilgili sorumluluk taşımalarını ve bilinçli kararlar vermelerini sağlamak (MEB, 2006, 9) şeklinde geçen ifade karakter eğitime vurgu yaptığını söyleyebiliriz. Programda ise karakter eğitime doğrudan vurgu yapacak değerlere yer verilmemiştir.

Okulda saygı, sorumluluk, yardımlaşma, öz denetim ve işbirliği gibi pek çok değeri yaşayarak öğrenmesine fırsat sağlayan beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik gibi derslerde karakter eğitiminde özel bir öneme sahiptir. Programların genel amaçlarında karakter eğitime vurgu yapan değerlere değindiği halde programların içeriğine baktığımızda bu değerlere değinme noktasında zayıf kaldığını söylemek mümkündür. Bu

durumda da okullarda verilmeye çalışılan karakter eğitimi açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Karakter eğitiminin ilköğretim ikinci kademesindeki yerini değerlendirdiğimizde milli eğitimin genel amaçlarında *dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip bireyler yetiştirmek* ifadesinde karakter eğitime güçlü bir şekilde vurgu yapıldığını görmekteyiz. Bununla birlikte ortaokul ders programlarını incelediğimizde de programların özellikle vizyonlarında ve genel amaçları kısmında da karakter eğitime vurgu yapan ifadelere yer verildiğini söylemek mümkündür. Buna rağmen programların içeriğini incelediğimiz zaman din kültürü ve ahlak Bilgisi dersi, sosyal bilgiler dersi ve vatandaşlık (8. Sınıf) dersi öğretim programlarının dışında diğer derslerin öğretim programlarında karakter eğitiminin öğrencilerde ve öğretmenlerde ciddi farkındalık oluşturacak düzeyde yer aldığını söylemek güçtür. Bu da bize milli eğitim genel amaçlarıyla birlikte programların amaçlarında kendine yer bulan karakter eğitiminin derslerin içerik ve kazanımlarına yansımadığını göstermektedir. Bu da bize karakter eğitimi ortaokullarda program ve uygulama aşamasında ele aldığımızda dağınık ve sistemsiz bir yapı içerisinde yer aldığını göstermektedir.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, gerçekleştirilen çalışma kapsamında karakter eğitimiyle ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Akkiprik (2007) yılında yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerim karakter eğitiminde öncelikli olarak hangi değerlerin öğretilmesi gerekliliği araştırılmış ve öğretmenlerin öğrencilerine öncelikli olarak kazandırılmasını gerekli gördükleri değerleri şu şekilde sıralamaktadırlar: Evrensellik, öz denetim, yardımseverlik, uyum, güvenlik, başarı, geleneksellik, hazcılık, uyarılma ve güç değerleri ön plana çıkmıştır. Araştırmacı aynı zamanda öğrencilere hangi değerlerin öncelikli olarak öğretilmesi gerektiği konusunu öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, branş ve mezun olunan fakülte gibi değişkenler açısından ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre branş öğretmenleri meslek öğretmenlerine nazaran başarı, hazcılık, öz yönetim, uyum ve güvenlik değerlerini önemli bulmaktadır. Yine bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere nazaran öz yönetim, başarı, uyum ve güvenlik değerlerini daha çok önemsediklerini ortaya koymaktadırlar. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenleri ise güç ve hazcılık değerlerini diğer fakülte mezunlarına göre daha önemli bulmaktadırlar.

Gökçek (2007) yapmış olduğu araştırmasında okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş öğrenciler için hazırlanan karakter eğitim programlarının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Karakter eğitim programı kapsamında yedi anahtar değeri ele almıştır (saygı, sorumluluk, özgüven, liderlik, yardımseverlik, nezaket ve sabır) değerleridir. Karakter eğitim programı bu yedi değerle ilgili etkinliklerden oluşmaktadır.44 öğrenciden oluşan örneklem grubunu deney ve kontrol grubu olarak ayırarak, deney ve kontrol gruplarına ilk önce ön test uygulanmış sonra 10 haftalık karakter eğitimi uygulamalarından sonra her iki gruba da son test uygulanmıştır. Uygulanan karakter eğitimi programının sonucuna bakıldığında ise programda yer alan tüm değerlerde deney grubundaki öğrencilerde kontrol grubundaki öğrencilere göre olumlu davranış değişikliği gözlenmiştir.

Kanger (2007)'in Hz. Muhammed Ahlakını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli adlı çalışmada karakter eğitimine yönelik olarak hadise yorumlama, yaparak öğrenme, fotoğraf yorumlama, yaratıcı yazma tekniklerinin etkililiğine bakılmıştır. Araştırma (İstanbul, Ankara ve Adana illerinde 5 ile 8. sınıflara ait değişik yaş seviyelerinden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma toplam 4 hafta sürmüştür. Deneysel yöntemin kullanıldığı çalışmada veri toplamak amacıyla “hedef davranış gelişim ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri için 8 soru; öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeleri için 4 soru vardır. Programın içeriğinde daha çok hazreti peygamberin hayatından örnekler alınmıştır. Bu bağlamda on dört temel değer esas alınmıştır. Bunlar: Temiz olmak, dürüst ve güvenilir olmak, adaletli, ölçülü olmak ve hakça davranmak, sorumluluk sahibi olmak, yardımsever ve cömert olmak, şefkatli ve merhametli Olmak, saygılı ve itaatkâr olmak, çalışkan, sabırlı ve sebatkâr olmak, iyimser ve ümitli olmak, kanaat sahibi ve şükredici olmak, dostluk, komşuluk ve akrabalık ilişkilerine önem vermek, edepli ve alçak gönüllü olmak, barışsever ve hoşgörülü olmak, cesur ve yiğit olmaktır. Program sonunda uygulanan teste göre hedef davranışlarda %87,3'lük bir değişme gözlemlenmiştir. Bu da kullanılan tekniklerin programın etkililiğine olumlu katkıları olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yıldırım (2007), İlköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model önerisi ve uygulanabilirliği üzerine yaptığı doktora tezinde, Türkiye için ilköğretim düzeyinde karakter eğitimi programı ile ilgili bir model önerisi geliştirilmesi ve geliştirilen modelin uygulanabilirliğinin ilgililerin görüşlerine göre sınanması amaçlanmıştır. Önerilen karakter

eğitimi modelinin ilkeleri, yapılanması, işleyişi ve örnek etkinlikleri, araştırmaya katılanlar tarafından yüksek düzeyde uygulanabilir bulunmuştur. Ayrıca araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duydukları görülmüştür. Araştırmaya katılanların karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, görev değişkeni açısından bakıldığında, yöneticiler ile velilerin görüşleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuç veliler grubu lehine bulunmuştur. Araştırmaya katılanların karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kadın ve erkek gruplarının görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sonuçların kadınlar lehine olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların karakter eğitimi modelinin ilköğretim okullarında uygulanmasına ihtiyaç duyma düzeylerine, buldukları illerin gelişmişlik düzeyleri açısından bakıldığında, az gelişmiş illerde bulunanlar ile gelişmiş ve gelişmekte olan illerde bulunanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Sonuçların gelişmiş ve gelişmekte olan iller lehine olduğu görülmüştür.

Aydın (2008) yılında yapmış olduğu araştırmasında yardımseverlik ve sorumluluk karakter eğitim programının 7.sınıf ğrencilerinin ahlaki karakter düzeylerine etkisini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada 10'u deney 10'u da kontrol grubu olmak üzere toplam 20 öğrenciye yer verilmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilere 14 oturum süren yardımseverlik ve sorumluluk karakter eğitimi programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise hiçbir eğitim verilmemiştir. Araştırmanın sonunda yardımseverlik ve sorumluluk içerikli karakter eğitimi programının deney grubunu oluşturan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişmesinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrenciler arasında deney grubundaki öğrencilerin lehine anlamlı bir farkın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da bizlere karakter eğitimi sonrasında deney grubundaki öğrencilerin ahlaki olgunluk açısından gelişim gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Demir (2008) yılında yapmış olduğu araştırmasında adalet ve saygı karakter eğitimi programının öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerine bir etkisi olup olmadığını araştırmak amacıyla 14 oturum şeklinde adalet ve saygı karakter eğitimi programı uygulanmıştır. Öğrenci grubu oluşturulurken birbirine denk bir şekilde 10 deney 10 da kontrol grubu olmak üzere toplam 20 ğrenci belirlenmiştir. Kontrol grubundaki 10 öğrenciye hiçbir çalışma yapılmamış olup deney grubundaki 10 öğrenciye ise 14 oturum şeklinde adalet ve saygı içerikli karakter eğitimi programı uygulanmıştır. Yapılan karakter eğitimi programı

sonucunda 7. Sınıf düzeyindeki ortaokul öğrencilerinin ahlaki düzeylerinin gelişmesinde adalet ve saygı karakter eğitimi programının etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Uysal (2008), karakter eğitimine yönelik yaptığı karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi adlı araştırma ile karakter eğitiminin tarihsel gelişim süreci ve temellerini, karakter eğitimini etkileyen kuramları ve karakter eğitimindeki yaklaşımları betimsel araştırma yöntemlerinden “literatür tarama yöntemi” ile incelenmiştir. Bu bağlamda konuyla ilgili Amerika’da uygulanan etkili karakter eğitimi programlarını ve kullandıkları stratejileri tanıtmıştır.

Çağatay (2009) yılında yapmış olduğu araştırmasında öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde ve karakter gelişiminde okulun rolü adlı araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkisi olan kişiler olduğunu belirtmiştir. Yine öğretmenin sınıf yönetimi anlayışının da öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler tarafından derslerde dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, yardımseverlik ve vatandaşlık kavramlarının okul tarafından geliştirildiği ifade edilmiştir. Yine öğretmenler tarafından okul yöneticilerinin öğrencilerin karakter gelişiminde ve karakter eğitiminde doğrudan etkisi olduğu belirtilmiştir. Yine öğrencilerin karakter gelişiminde okullarda uygulanan disiplin anlayışının önemli olduğu ama asıl önemli olanın öğrencide iç disiplini geliştirmek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca okulda ders dışı etkinliklerinin de öğrencinin karakter gelişimi üzerinde etkili olabileceği düşüncesinin hakim olduğu belirtilmiştir.

Üstünyer (2009) yılında karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine yaptığı nitel araştırmasında eğitimciler şu görüşlere yer vermişlerdir; Eğitimciler, karakter eğitimi ile ilgili olarak kesinlikle bir eğitim verilmesi gerektiğini, verilmesi gereken değerler olarak, milli manevi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin eğitime ihtiyacı olduğunu, karakter eğitimine öğretmenler kadar idareci, okul personeli, aile ve medyanın da etkisi olduğunu, rehberlik derslerinin gerek müfredat, gerekse uygulayıcılar açısından istenen katkıyı sağlamadığını belirtmişlerdir.

Çelik (2010) yapmış olduğu çalışmasında 7-12 yaş çocuğunun karakter eğitiminde ailenin etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Ailenin çocuğun karakterine ne tür etkilerde bulunduğunu çocuğun karakterini olumlu yöne kanalize edebilmek için neler yapılması gerektiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Özellikle aile kurumunun çocukların karakterlerini hangi yönlerden etkilediğine dair bir tablo ortaya koymaya çalışılmıştır.

Çalışmanın sonunda ise ailelere karakter eğitimin daha etkili nasıl olması gerektiğiyle ilgili bazı önerilerde bulunmuştur.

Katılmış (2010) yapmış olduğu araştırmasında karakter eğitimi programının 7. sınıf sosyal bilgiler dersiyle bütünleştirilmiş bir şekilde değerlerin kazandırılması ve akademik başarıya olan etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu kullanarak geliştirilmiş olan karakter eğitim programı 39 ders saati süresince uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunu oluşturan öğrencilerin karakter eğitimi programı sonucunda bilimsellik değerini kazanmalarını sağladığı, adil olma değerini edinmelerini sağladığı ve barış değerini kazanmalarını sağladığı ortaya konulmuştur. Ayrıca karakter eğitimi programının, öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Gündoğdu (2010) yapmış olduğu çalışmasında; ortaöğretim kurumlarındaki karakter eğitimi sorunlarını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmanın örneklemini 303 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre; öğretmenlerin ders esnasında karakter eğitimiyle ilgili konuları çok önemsedikleri, ancak öğrencilerde bu tutum ve davranışların ortaya çıkma düzeyinin orta düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Sılay (2010) yılında yapmış olduğu araştırmasında Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmekte olan öğrencilerin karakter eğitimlerinin öğretim elemanları ile üniversite öğrencilerinin görüşlerine göre ne şekilde gerçekleşmekte olduğunu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma 262 öğretim elemanına ve 2155 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada öğretim elemanlarına göre; karakter eğitimi için en önemli etkinin aile olduğu ve üniversite döneminde karakter eğitimine başlamak için çok geç kalındığı sonucuna ulaşılırken üniversite öğrencilerine göre ise; öğretim elemanlarının örnek olacak davranışları sergilemeleri gerektiği ve üniversitelerin karakter eğitimi açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Avcı (2011) yılında yapmış olduğu araştırmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlilik düzeyleri ve görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda 276 öğretmen, nitel boyutunda ise 16 öğretmen ile çalışılmıştır. Araştırmanın nicel boyutundaki sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlilikleri yüksek çıkmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilgili görüş ve uygulamalarına yönelik ifadeleri şunlardır: Her şeyden önce öğrencilere karşı model ve

rehber olunması gerektiği, ahlaki bir sınıf ortamının oluşturulmasının gerekliliği, değerleri öğretim programıyla kazandırılmasının önemine, demokratik bir sınıf ortamının oluşturulmasına yönelik olması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Destebaşı (2011) yapmış olduğu araştırmasında 7. ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde çocuk edebiyat eserlerinin öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerini ne derecede etki ettiğini araştırmak amacıyla yapılmıştır. 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinden deney grubu seçilmiş ve seçilen deney grubu üzerinden öğrencilere edebi eserler aracılığıyla 12 haftalık karakter eğitimi programı verilmiştir. 12 haftalık süre sonunda Ahlaki Olgunluk ölçeği kullanılarak deney grubu öğrencilerinin ön test ile son test arasında anlamlı bir farkın olması; kontrol grubunda ise anlamlı bir farkın olmamasından dolayı yapılan edebiyat temelli karakter eğitiminin öğrencilerde ahlaki gelişim düzeylerini artırma noktasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılınç (2011) yapmış olduğu çalışmada; ilköğretim hayat bilgisi öğretim programını karakter eğitimi boyutu ile dördüncü sınıf öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırmanın örneklemini 1800 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; hayat bilgisi öğretim programının karakter eğitimine ilişkin olan öz saygı, sabır, barış, doğruluk, yenilik ve vatanseverlik alt boyutlarının kazanım hedeflerini yordamadığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı ilköğretim hayat bilgisi öğretim programının tekrar gözden geçirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

Meydan (2012) yılında yapmış olduğu araştırmasında değerleri ve ahlaki karakteri gelişim ve eğitim yönünden inceleyip, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan değerler eğitimi çalışmalarını öğretmen görüşleri açısından değerlendirerek değerler eğitimi uygulamalarına yönelik öneriler sunmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim öğretim programlarında duyuşsal alanın önemli yer tutmasına ve değerler eğitimi üzerine yapılmaya başlanan çalışmalara rağmen bu yaklaşım bazı derslerin içerik ve kazanımları ile rehberlik ve sosyal etkinlikler gibi okul uygulamalarına yeterince yansımadağı ortaya konmuştur. Eğitimcilerin görüşlerine göre okullarda değerler eğitimi uygulamalarını desteklemektedirler ve milli eğitimin bu konudaki çalışmalarını olumlu bulmakla beraber yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu vurgulamaktadırlar. Yine öğretmen görüşlerine göre okullarda yürütülen değerler eğitimi etkinlikleri açısından okulların imkanları yetersizdir. Ayrıca etkinliklerin yürütülmesinde okul içi ve dışı

faktörlerin destek ve katılımı sağlanamamaktadır. Ders dışı uygulamalar değerler eğitimi çalışmalarını desteklemede yetersiz kalmaktadır.

Öztürk (2012) yapmış olduğu araştırmasında dördüncü sınıflar sosyal bilgiler öğretim programının karakter eğitimi boyutunun öğrencilerin tipik performansına dayalı tez çalışmasında dördüncü sınıflar sosyal bilgiler programında belirtilen karakter kazanımlarının genel olarak ilgili hedefleri yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca analiz sonucuna göre kız öğrencilerin karakter kazanımlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, okul öncesi eğitim almanın karakter kazanımı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Annenin eğitim durumunun ya da mezun olduğu eğitim kademesinin öğrencilerin karakter kazanımına etkisi olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin karakter kazanım düzeylerinin en yüksek olduğu bunu lise, ortaokul ve ilkokul mezunlarının izlediği ortaya çıkmıştır. Yine babanın eğitim durumunun ya da mezun olduğu eğitim kademesinin öğrencilerin karakter kazanımına etkisi olduğu görülmüştür. Babanın eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin karakter kazanımlarının en yüksek olduğu bunu lise, ilkokul ve ortaokul mezunlarının izlediği görülmektedir. Sosyal bilgiler programında karakter eğitimine ilişkin on beş alt boyuttaki her bir kazanımın ilintili olduğu hedefi yordadığı tespit edilmiştir.

Karakter eğitimi ile ilgili yurtiçi literatürü genel olarak ele aldığımızda yurtiçindeki çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Karakter eğitimi ile ilgili çalışmaların ülkemizde de aratarak devam edeceği ve birçok açıdan ele alınarak sonuçlarının tartışılacağı rahatlıkla söylenebilir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümünde araştırmanın yöntemi, araştırma grubu, verilerin toplaması ve ölçme araçları ve verilerin analizine ilişkin açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma da ortaokullarda verilen karakter eğitimi boyutunun öğretmen görüşlerine göre belirleyebilmek amacıyla nitel araştırmada bir veri toplama tekniği olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu nedenle araştırma nitel bir özellik taşımaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 45). Çalışmamızda nitel araştırma desenlerinden belli bir konuyu derinlemesine anlamlandırmak için konuyu yaşayan ve ya olgunun içinde olan bireylerle görüşmeye dayalı olgu bilim deseni kullanılmıştır.

Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşamımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmemektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 78).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Zonguldak ili Çaycuma ilçesinde merkez, belde ve köy okulları olmak üzere toplam 10 farklı ortaokul kurumunda çeşitli branş ve kademelerde görev yapan 42 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmamızda araştırma etiği gereği incelenen okulların isimleri ve görüşlerine başvuru alan öğretmenlerin kimlikleri kullanılmamıştır. Örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik durum örnekleme uygulanmıştır. Burada ki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir. Aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır.

(Yıldırım ve Şimşek, 2013, 136- 137). Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kişisel bilgileri Tablo 3'te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 3: Çalışma grubundaki eğitimciler ve özellikleri

Kod	Cinsiyet	Görev yaptığı Kurum(Okul)	Branş	Kıdem
(Ö1)	E	Merkez	Din Kültürü	13
(Ö2)	E	Merkez	Türkçe	12
(Ö3)	E	Merkez	Sosyal Bilgiler	10
(Ö4)	E	Merkez	Matematik	8
(Ö5)	E	Merkez	Sosyal Bilgiler	16
(Ö6)	E	Merkez	Türkçe	14
(Ö7)	E	Merkez	Türkçe	15
(Ö8)	K	Merkez	Görsel Sanatlar	30
(Ö9)	K	Merkez	Sosyal Bilgiler	11
(Ö10)	K	Merkez	Matematik	10
(Ö11)	K	Merkez	Fen Bilgisi	16
(Ö12)	E	Merkez	Sosyal Bilgiler	13
(Ö13)	E	Merkez	Din Kültürü	22
(Ö14)	K	Merkez	Din Kültürü	2
(Ö15)	K	Merkez	Müzik	15
(Ö16)	K	Merkez	Türkçe	10
(Ö17)	E	Merkez	Matematik	12
(Ö18)	E	Merkez	Türkçe	14
(Ö19)	E	Merkez	Matematik	9
(Ö20)	E	Merkez	Fen Bilgisi	12
(Ö21)	E	Merkez	Sosyal Bilgiler	13
(Ö22)	E	Köy	Sosyal Bilgiler	15
(Ö23)	E	Köy	Sosyal Bilgiler	6
(Ö24)	E	Köy	Din Kültürü	18
(Ö25)	E	Köy	Fen Bilgisi	9

(Ö26)	K	Köy	Türkçe	8
(Ö27)	E	Merkez	Din Kültürü	17
(Ö28)	K	Merkez	Matematik	14
(Ö29)	K	Merkez	Fen Bilgisi	7
(Ö30)	E	Köy	Sosyal Bilgiler	3
(Ö31)	K	Köy	Türkçe	13
(Ö32)	E	Köy	Din Kültürü	3
(Ö33)	K	Köy	Matematik	4
(Ö34)	K	Köy	Türkçe	5
(Ö35)	E	Belde	Sosyal Bilgiler	12
(Ö36)	E	Belde	Sosyal bilgiler	16
(Ö37)	K	Belde	Türkçe	8
(Ö38)	E	Merkez	Beden Eğitimi	17
(Ö39)	E	Merkez	Beden Eğitimi	14
(Ö40)	E	Köy	Beden Eğitimi	15
(Ö41)	E	Köy	Sosyal Bilgiler	18
(Ö42)	K	Köy	Matematik	3

Tablo 3'te görüldüğü gibi çalışma grubumuzda yer alan öğretmenlerin 15'i bayan 27'si ise erkektir. Öğretmenlerin branşlarına göre dağılımı ise şöyledir: Sosyal Bilgiler (11), Türkçe (9), Matematik (7), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (6), Fen Bilgisi (4), Beden Eğitimi (3), Müzik (1), Görsel Sanatlar (1). Öğretmenlerin kıdemlerine göre dağılımı ise 1-5 yıl arası (6), 6-10 yıl arası (10), 11-15 yıl arası (18), 16 yıl ve üzeri (8) şeklindedir. Çalışma grubumuzdaki öğretmenlerin 26'sı ilçe merkez okullarda, 16'sı ilçeye bağlı belde ve köy okullarında çalışmaktadırlar.

3.3. Verilerin Toplaması ve Ölçme Aracı

Ortaokullarda verilmeye çalışılan karakter eğitimine ilişkin öğretmenlerinin düşüncelerini almak amacıyla nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan ve nitel araştırma yöntemlerinde en sık kullanılan görüşme tekniği yaklaşımından yararlanılmıştır.

Görüşme insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Bikken, 1992; Akt, Yıldırım

ve Şimşek, 2013, 46-47). Araştırmacı tarafından hazırlanan öğretmen görüşme formunda ilgili öğretmenlerin ortaokullarda karakter eğitimi ve uygulamalarıyla ilgili görüşlerini belirleyebilmek amacıyla açık uçlu sorular yer verilmiştir Sorular literatür taraması yapıldıktan sonra karakter eğitimi ve uygulamaları ile ilgili görüşme formu adı altında toplam 13 sorudan oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme formu, geçerliliğini sağlamak amacıyla 8 tane uzman görüşüne sunulmuş ve daha sonra pilot uygulama kapsamında araştırma grubuna dâhil olmayan 4 öğretmene uygulanmıştır. Bu doğrultuda görüşme sorularına tekrar gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formu uygun hale getirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Ortaokulda görev yapan öğretmenlerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri betimsel analiz aşamalarına uygun olarak (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 256) analiz edilmiştir. Daha önceden belirlenmiş temalara göre, elde edilen bulgular doğrudan alıntılar ile sunulmuş ve problem doğrultusunda yorumlar yapılmıştır. Aynı zamanda verilerin analizi ve araştırma sonuçlarının belirlenebilmesi için ilk olarak yapılan görüşmeler dinlenerek yazılı döküme geçirilmiştir. Görüşmelerin yazıya geçirilmesi sırasında, görüşmecinin sözleri aynen aktarılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlayabilmek amacıyla, toplanan veriler ayrıntılı olarak rapor edilmiş olup araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığı açıklanmıştır.

4. BÖLÜM: BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ortaya koyulmuş ve gerekli yorumlar yapılmıştır.

4.1. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter ve Karakter Eğitimi Hakkında Görüşleri

4.1.1. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Kavramı Hakkında Görüşleri

Karakter kavramı size ne çağırıyor sorusuyla ilgili olarak ise öğretmen görüşleri analiz edildiğinde karakter kavramı ile ilgili 6 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4: Karakter kavramı ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Bireyin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketlerdir.	19	% 45.2
Bireyin insani değerlere (saygı, dürüstlük, güvenilirlik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesidir	11	% 26.1
Bireyin aile, okul ve çevresinin etkisine bağlı olarak sonradan geliştirdiği davranışlardır	4	% 9.5
Bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen sonradan aile, çevre ve eğitimin de etkisiyle şekillenen davranışlarıdır	4	% 9.5
Bireyde doğuştan(kalıtımsal) etkisiyle şekillenen davranışlarıdır	3	% 7.1
Kişiliğin bir parçasıdır	1	% 2.3
Toplam	42	% 100

Tablo 4’ de görüldüğü üzere 19’ u bireyin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketle olduğuna, 11’ i bireyin insani değerlere (saygı, dürüstlük, güvenilirlik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesi şeklinde, 4’ ü bireyin aile, okul ve çevresinin etkisine bağlı olarak sonradan geliştirdiği davranışlar olduğuna yine 4’ ü bireyde doğuştan(kalıtımsal) gelen sonradan aile, çevre ve eğitimin de etkisiyle şekillenen özellikler olduğuna, 3’ ü bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen

faktörlerin etkili olduğu özellikler olduğuna, ve son olarak 1' i de kişiliğin bir parçası olduğuna dair görüşlerini belirtmişlerdir.

1.Tema: Bireyin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketlerdir.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri bireyin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketlerdir temasıdır. Öğretmenlerin 19' u karakteri bireyin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketlerdir şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter kavramı bana ilk etapta çocukların davranış şekli olarak çağrışım yapıyor ama karakter kavramının içine birçok faktör giriyor tabi ki mizaçtan farklı bir kavram mizaç doğuştan gelen anne babadan alan ve kalıtım etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Ama karakter kavramı sonradan öğrenilen aslında kültürden kültüre de bazı değişkenlikler gösterebilen davranış şekilleri diyebilirim. Örneğin bizim kültürümüzü de düşündüğümüz zaman bunu dinimizle de aynı pota içerisinde düşünürsek bizim kendimize özgü karakterlerimiz vardır. Bunlar: Yardımseverlik, diğer gamlık, zorda olanlara yardım etmek, misafirperverlik gibi karakter özelliklerimiz vardır.” (Ö1)

“Kişinin davranış biçimi, kişinin insanlarla olan ilişkilerindeki tutumlarının toplamı, insanların hayata bakış açılarının davranışlarına olan yansımaları gibi kavramlar çağrıştırıyor bana.” (Ö22)

2.Tema: Bireyde güzel ahlakı oluşturan değerlere (saygı, dürüstlük, güvenirlilik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesidir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri bireyin insani değerlere (saygı, dürüstlük, güvenirlilik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesi temasıdır. Öğretmenlerin 11'i karakteri bireyin insani değerlere (saygı, dürüstlük, güvenirlilik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesi şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter öğrencinin kişiliğini ortaya koyması, doğru, dürüst ve güvenilir olması, biz şimdi okullarda öğrencilere sadece öğretim vermeye çalışıyoruz ama bu öğretim yanında eğitiminde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu temel ortaokullarda

başlıyor yalnız bizler maalesef sınav sisteminin olması bizleri de sınav odaklı bir eğitim anlayışına götürüyor. Bu da bizleri hep çocuk öğrensin modunda ilerlememizi sağlıyor. Bu eğitimin yeterli düzeyde verilmediğinden dolayı da karakter problemini de okullarımız da yaşıyoruz. Bakıyorsun öğrenci derslerinde çok başarılı ama sınıfta arkadaşlarına öğretmenlerine karşı nasıl davranması gerektiğini bilmiyor. Çocuk notları çok yüksek ama bakıyorsun davranışları problemlili öğrencinin bundan dolayı bu sınav odaklı sistemin biran evvel yoğunluğu azaltılarak eğitime de hak ettiği değeri vermemiz gerekiyor.” (Ö20)

“Karakter bana genel olarak insani değerler vasfı olarak iyilik, dürüstlük, doğruluk, sorumluluk, hoşgörü gibi kavramları çağrıştırmaktadır. Kişiliği oturmuş doğruyu yanlış ayırt edebilen, iyiliğin ve doğruluğun farkında olabilen bilen kişiliği çağrıştırıyor bana.”(Ö30)

3.Tema: Bireyin aile, okul ve çevresinin etkisine bağlı olarak sonradan geliştirdiği davranışlardır

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri bireyin aile, okul ve çevresinin etkisine bağlı olarak sonradan geliştirdiği davranışlardır temasıdır. Öğretmenlerin 4’ ü bireyin aile, okul ve çevresinin etkisine bağlı olarak sonradan geliştirdiği davranışlardır şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter deyince aslından benim aklıma saç ayağı dediğimiz bir tabir geliyor. Karakteri birey odaklı düşündüğümüzde ailede başlayan okul kültürü içinde yoğrulan öğretmen tarafından da şekil verilen bir süreç olarak düşünebiliriz. Ailenin bunu mayası olarak düşünürsek öğretmeni de karakterin harmanladığı yer olarak tanımlayabiliriz.” (Ö23)

“Bir kişinin çocukluğundan beri çocukluğundan beri geliştirdiği aileden ve toplumdaki aldığı öngörülerle üzere kendi duygularını ve düşüncelerini de eklediği bir davranıştır diyebilirim.” (Ö28)

4.Tema: Bireyde doğuştan(kalıtımsal) gelen sonradan aile, çevre ve eğitimin de etkisiyle şekillenen özelliklerdir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri bireyde doğuştan(kalıtımsal) gelen sonradan aile, çevre ve eğitimin de etkisiyle şekillenen

özelliklerdir temasıdır. Öğretmenlerin 4' ü bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen sonradan aile, çevre ve eğitimin de etkisiyle şekillenen özelliklerdir şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Kalıtımla gelen, sonra aileden almış olduğu daha sonra da toplumdaki almış olduğu birikimler olarak değerlendiriyorum. Genler etkilidir ama aile ve sosyal çevresi(okulu, arkadaş çevresi gibi) bu durumda daha etkilidir gibi geliyor bana.” (Ö16)

“Karakter deyince bir insanın doğumundan itibaren kendinde var olan özellikler olarak görüyorum. Doğuştan Allah'ın verdiği özelliklerin sonradan eğitimle yönlendirilmesi durumudur. Rabbim bu konuda ne diyor Biz insanların fitratını güzel ahlak üzerine yarattık diyor. Karakteri bu anlamda ben fitratla eş anlamlı olarak görüyorum. Allah'ın ona verdiği özellikler olarak değerlendirebiliriz.” (Ö24)

5.Tema: Bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen faktörlerin etkili olduğu özelliklerdir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen faktörlerin etkili olduğu özelliklerdir temasıdır. Öğretmenlerin 3' ü bireyde doğuştan (kalıtımsal) gelen faktörlerin etkili olduğu özelliklerdir şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter değişmeyecek bir yapı gibi geliyor aklıma. Sanki insanın karakteri hiç değişmeyecekmiş gibi düşünüyorum. Küçük yaşta da belli olur herhalde büyük bir insanın nasıl olacağı diye düşünüyorum. Karakter değince insanın değişmeyen tarafı geliyor aklıma. Bu söylediklerim kalıtıma vurgu yapıyor belki ama ben böyle düşünüyorum açıkçası.”(Ö26)

“Karakter deyince genel olarak bana kişilik ve bir kişinin dünya görüşünü çağrıştırmaktadır. Karakterin yaratılıştan gelen bir durum olduğunu da düşünüyorum. Kalıtımın etkisinin yadsınamaz olduğu kanaatindeyim.” (Ö37)

6.Tema: Kişiliğin bir parçasıdır

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri karakterin kişiliğin bir parçası olduğu temasıdır. Öğretmenlerden 1' i karakterin kişiliğin bir parçası olduğuna yönelik bir görüş beyan etmiştir. Öğretmenin bu konuya dair görüşü şu şekildedir:

“Karakter deyince bir insanda olması gereken kişilik özelliklerinden biri olarak bir kavram çağrıştırdı bende. Kişiliğin bir parçasıdır bence.” (Ö42)

4.1.2. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkında Görüşleri

Karakter eğitimi kavramından ne anlıyorsunuz sorusuyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 5 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 5’ de gösterilmiştir.

Tablo 5: Karakter eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme adına verilen eğitimidir	30	% 71.4
Toplumsallaşma aracı olarak bazı değerlerin bireylere kazandırılabilmesi adına verilen eğitimidir	9	% 21.4
Sosyal öğrenme yöntemiyle verilen eğitimidir	1	% 2.3
Öğrencinin dünyasına inebilme sanatıdır	1	% 2.3
Sınırlı bir şekilde verilen eğitimidir.	1	% 2.3
Toplam	42	% 100

Tablo 5’ de görüldüğü üzere Karakter eğitimi kavramından ne anlıyorsunuz sorusuyla ilgili olarak öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin 30’ u güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme adına verilen eğitim olduğuna 9’ u toplumsallaşma aracı olarak bazı değerlerin bireylere kazandırılabilmesi adına verilen eğitim olduğuna, 1’ i sosyal öğrenme yöntemiyle verilen eğitim olduğuna, 1’ i öğrencinin dünyasına inebilme sanatı olduğuna ve son olarak diğer 1’ i de bireye belli bir noktaya kadar (sınırlı) bir şekilde verilen eğitim olduğuna dair görüşlerini belirtmişlerdir.

1.Tema: Güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme adına verilen eğitimidir

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri karakteri güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme adına verilen eğitimidir temasıdır. Öğretmenlerin 30’u karakter eğitimini güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme adına verilen bir eğitim olduğuna dair görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter eğitimi gerçekleştirilebilir. Çocuklar nasıl doğduklarında hiçbir dili bilmiyorlarsa hangi dili biz onlara öğretip o dilde konuşup hayatlarına devam edebiliyorlarsa karakterde de doğumdan itibaren nasıl bir şekil verilirse karakterin o şekilde devam edebileceğini düşünüyorum. Ben kendi derslerimde de örnek veririm: Bir kültürlü, bilgili ve ekonomik düzeyi yüksek bir ortamda söylenen ve kullanılan dil ile varoş dediğimiz çevrelerde kullanılan dil bile bir nevi karakterin yansımasıdır. İnsanı bir ağaç fidanı olarak düşünürsek biz ondan bir elektrik direği de yapabiliriz mükemmel bir mobilya da yapabiliriz.” (Ö5)

“Karakter eğitimi bireylerden daha iyi bireyler nasıl yetiştirebiliriz ya da daha duyarlı vatandaşlar nasıl olabilir bunun eğitimi aklıma geliyor. Karşılaştığı olaylar karşısında nasıl davranmaları gerektiğine yönelik verilen bir eğitim diye anlıyorum. Baktığımızda insanları doğuştan gelen bir karakter yapıları mutlaka vardır ama bunların da sonradan değişiminin mümkün olacağı kanaatindeyim. Bundan dolayı da karakter eğitimi verilerek insanların karakterleri bir nebze de olsa değiştirilebilir.” (Ö17)

2.Tema: Toplumsallaşma aracı olarak bazı değerlerin bireylere kazandırılabilmesi adına verilen eğitimidir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri toplumsallaşma aracı olarak bazı değerlerin bireylere kazandırılabilmesi adına verilen eğitimidir temasıdır. Öğretmenlerin 9’u toplumsallaşma aracı olarak bazı değerlerin bireylere kazandırılabilmesi adına verilen eğitim olduğuna dair görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Karakter çocukların fitratına güzel şeyler kişiliğini güzel bir şekilde yansıtabilme yine çocuklarda saygı, sevgi, dürüstlük ve yardımseverlik gibi değerleri içlerine iyice benimsetebilme adına yapılan sosyal faaliyetler diyebiliriz. Yine çocuklarımızın benliklerini kişiliklerini olumlu anlamda nasıl değiştirebiliriz. Çocukların olumlu anlamda etkileyebilmenin yolları nelerdir? Bunların verilebileceği eğitim olsa diye düşünüyorum.” (Ö32)

“Karakter eğitim kavramı kazandırılabilir ve var olan kazanımların üzerine eklenebilecekler olarak düşünüyorum. Örneğin sorumluluk sahibi bir insanın birazda disiplin kazanarak daha da çalışkanlık özelliği kazanabileceği ya da dürüst olan bir öğrencinin bunun yanında adalet duygusuna da sahip olabileceğini bu tarz eğitimlerin de öncelikli olarak ailede başlayabileceğini sonra da eğitim sistemi içerisinde verilebileceğini

düşünüyorum. Ben karakterin olumlu anlamda yönlendirilebileceğini düşünüyorum.”
(Ö33)

3.Tema: Sosyal öğrenme yöntemiyle verilen eğitimidir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri sosyal öğrenme yöntemiyle verilen eğitim temasıdır. Öğretmenlerden 1' i sosyal öğrenme yöntemiyle verilen eğitim olduğuna dair görüş beyan etmiştir. Öğretmenimizin bu konuya dair görüşü şöyledir:

“Karakter eğitimi akademik öğrenmeden daha ziyade sosyal öğrenmeyle karakter eğitiminin gerçekleşebileceğini düşünüyorum. Bunu sadece okulda ki ders saatlerinde bağımlı kılamayız Çünkü sonuçta çocuklar gününün sadece 6 saatini okulda geçiriyor diğer saatlerini sosyal çevresinde yaşıyor. Bundan dolayı sosyal öğrenmeyle daha iyi olabileceği kanaatindeyim. Akademik eğitim bunun başlangıcı olabilir ama çevreye, sosyal öğrenmeyle de mutlaka desteklenmelidir.” (Ö19)

4.Tema: Öğrencinin dünyasına inebilme sanatıdır

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri öğrencilerin dünyasına inebilme sanatı temasıdır. Öğretmenlerden 1' i öğrencilerin dünyasına inebilme sanatı olduğuna dair görüş beyan etmiştir. Öğretmenin bu konuya dair görüşü şöyledir:

“İnsanın mesela hem ahlaki hem insanın yaşadığı çevreyi göz önüne alarak yine onun dünyasını göz önünde bulundurarak verilen bir eğitimidir. Bizim bu noktada en büyük zaafımız onları dünyasına giremememiz belki onların dünyasına girebilsek onların karakterlerini de daha iyi anlayabileceğiz. Mesela Peygamber efendimizden yine bir örnek vermek gerekirse biri gelmiş peygamber efendimize sormuş efendim cennete girmek için ne yapmam gerekiyor diye git namaz kıl demiş diğeri gelmiş ona da anne ve babana saygılı davran demiş bir diğere de insanlara yardım et demiştir. Yani karakter eğitimi öğrencinin dünyasına inebilme sanatıdır diyebiliriz.” (Ö27)

5.Tema: Bireye sınırlı bir şekilde verilen eğitimidir

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan diğeri bireye belli bir noktaya kadar(sınırlı) bir şekilde verilen eğitim temasıdır. Öğretmenlerden 1' i bireye sınırlı bir şekilde verilen eğitim olduğuna dair görüş beyan etmiştir. Öğretmenin bu konuya dair görüşü şöyledir:

“Karakterin eğitilebileceğini düşünüyorum. Geliştirilebilir her şeyden önce belli bir noktaya kadar eğitilebilir.” (Ö16)

4.2.Ortaokullarda Öğretmenlerin Karakter Eğitiminin Verilmesi Gerektiğine Dair Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 4 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ortaokullarda karakter eğitimi yapılmasına ilişkin öğretmen görüşleri

Temalar	Frekans(f)	Yüzde(%)
Okullarda karakter eğitimi yapılmalıdır	35	% 83.3
Okullarda verilmesinin zor olduğunu düşünüyorum	3	% 7.1
Okullarda yapılmalı ama sadece okulla sınırlandırılmamalı	2	% 4.7
Okullarda karakter eğitimi yapılmamalı	2	% 4.7
Toplam	42	% 100

Tablo 6' da görüldüğü üzere Öğretmenlerin okullarda karakter eğitimi yapılmalı mıdır sorusuyla ilgili öğretmen görüşlerine göre 4 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 35' i okullarda karakter eğitiminin yapılması gerektiğini düşünmekte, 3' ü okullarda karakter eğitiminin verilmesinin zor olduğunu düşünmekte, 2' si okullarda karakter eğitiminin yapılması gerektiğini ama sadece okullarla sınırlandırılmaması gerektiği ve son 2' si de okullarda karakter eğitiminin yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

1.Tema: Okullarda karakter eğitimi yapılmalıdır

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda karakter eğitimi yapılması gerektiğini düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 35' i okullarda

karakter eğitiminin yapılması gerektiğini düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Okullarda karakter eğitimi kesinlikle yapılmalıdır. Çünkü örneğin ilk insanın eğitim yeri ailedir ve birey peygamber efendimizin de deyimiyle fitrat üzerine iyilik üzerine doğar ama ailesinden gördüğü davranışlara göre de kanalize olur. Eğer ailesinde karakteri olumlu anlamda şekillendirebilme noktasında bir veri yoksa bu çocuk da ona göre yetişecektir. Hani derler ya ağaç yaşken eğilir diye yani nasıl giderse çocuk o şekilde devam eder. O açıdan okul önemli ailesinden görmediği olumlu karakter anlamındaki birçok davranışı okulda görebilecektir. Çünkü okulda çocuklar hem sosyalleşiyorlar hem de çocuğun yanlış davranışları da varsa okulda düzelterebilecek bir imkana kavuşmuş oluyor. Okulumuzda da zaten bu kapsamda bazı projeler yapılmakta yine yardım kampanyaları gibi projelerde düzenlenmektedir.”(Ö1)

“Aslında yapılırsa iyi olur. Ama ne derece başarılı olur o biraz şüpheli ama yapılırsa neden yapılmalıdır şuanda yeni nesle baktığımızda özellikle ahlaki anlamda çok büyük eksiklikler var. Bunların telafisi için karakter eğitimi yapılabilir. Şimdiye kadar bizler değerler eğitimi yaptık. Bununla ilgili çalışmalar yaptık. Çok etkili olmadı. Daha somut şeyler yapılırsa belki faydalı da olabilir. Dediğim gibi artık günden güne geçtikçe artık çocukların karakterleri bozuluyor. Çeşitli sebeplerden dolayı mesela internet, sosyal medya, yanlış arkadaş ilişkileri gibi nedenlerden dolayı çocukların ahlaki ve karakteri bozuluyor. Şuanda bence çocuklarda benim gördüğüm en büyük problem çocukların bu karakter eğitimi olduğunu düşünüyorum.” (Ö6)

“Karakter eğitimi öğrencinin hayatında doğru kararlar verilebilmesi açısından düşündüğümüzde yapılması gerekir diye düşünüyorum. Yani bireyin kendini daha iyi bir şekilde ifade edebilmesi açısından yapılırsa daha pozitif bireyler yetişir. Çocuklarımız bazen yanlış kararlar verebiliyorlar, muallakta kaldıkları durumlar olabiliyor yine doğruyu bulma noktasında yetersiz olabiliyorlar bu noktalardan baktığımızda böyle bir ihtiyaçtan bahsedebiliriz.” (Ö8)

“Yapılmalıdır. Her çocuğun gelişim düzeyinin, aile yapısının, fiziksel ortamlarının farklı farklı olduğu bir okul ortamından söz ediyoruz. Olumlu anlamda gelişebilmesi açısından bu kapsamda eğitim verilebilir bence. Özellikle uygulamalı olarak örnekler üzerinden bu çalışmalar öğrencilere gösterilebilir bence. Yine bu öğrencilerimizin bu çalışmalara katılabilmesi de teşvik edilebilir.” (Ö9)

“Okullarda artık eskisi gibi değil teknolojik imkânlarla donanımlı hale geldi. Telefonlar, tabletler, akıllı tahtalar,, ancak eskisi kadar da ilişkilerde koruma yok. Arkadaşların birbirleriyle olan ilişkileri, öğretmenleriyle olan ilişkileri, Veli ilişkilerine baktığımız zaman bu teknolojik imkânlarla ters orantılı bir şekilde gidiyor. İmkânlar arttıkça istediğimiz şeyler azalıyor.20 yıllık öğretmenim eskiden tebeşirimiz yoktu, kaloriferlerimiz bazen yanıyor bazen yanmıyordu yine elektrik sıkıntısı çekiyorduk yani yokluk içindeydik. Ama bir şey vardı. Sıcaklık vardı, gayret vardı, başarı vardı. Bizim bu eksiklerimizi biz iyi ilişkilerle bir şekilde gideriyorduk. Galiba bizler şuanda bunları başaramıyoruz. Arkadaşlarıyla paylaşmayı, yardımlaşmayı, devletin malına sahip çıkmayı, en ufak bir şey olduğunda arkadaşını öğretmene şikâyet eden bencil bir problemler silsilesiyle karşı karşıyayız. Yani özellikle bu problemleri odak merkezine alıp karakter eğitimi okullarda ele alıp çocukları tekrar işlemek lazım diyorum. Tabi bu işin içine aileyi, arkadaşların ve medyayı da işin içine katan topyekûn bir uygulamayı hayatın içine sokarak yapabiliriz.” (Ö13)

“Kesinlikle yapılmalıdır. Yapılmama seçeneği olmamalı, Çünkü eğer bir ülke yükselecekse toplumun güzel eğitilmesinde geçiyor. Toplum ailelerden aile ise bireylerden diyerek bu tek bir bireye kadar iniyor sonuçta. Eğer bireye bu anlamda iyi karakterli birey olabilme fırsatı sağlanırsa bu aileyi aile toplumu toplum ise ülkeyi etkileyecek neticede.”(Ö18)

“Ben gerek olduğunu düşünüyorum. Şimdi eğitime geniş bir vizyondan bakacak olursak sadece akademik bilgi verme eğitimin amacı olmamalı aynı zamanda eğitimin genel amaçlarından biri de karakteri şekillendirmek olmalıdır diye düşünüyorum. İleride güzel bir toplum yaratmak istiyorsak karakter eğitime mutlaka yer vermeliyiz.” (Ö34)

“Karakter eğitimi yapılmalıdır ama nasıl yapılacak, bir ders olarak mı yapılacak eğer bir ders olarak yapılırsa o derse kim girecek yani bu cevap bekleyen soruların karşılığının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Şuan bizim öğrencilerin seçmeli derslere bakış açısını düşünürsek bu dersinde sıradanlaşmaması anlamında önemli tedbirler alınarak verilmesi gerekir eğer bir ders olarak verilecekse. Bir de bu eğitim kapsamında okullarda görev yapan rehber öğretmenlerine de bir rol verilebilir onlar da bu süreçte etkin olarak görev alabilirler diye düşünüyorum.” (Ö39)

Öğretmenler, okullarda karakter eğitiminin yapılma gerekliliklerini şu şekilde belirtmişlerdir:

Aile, sosyal çevre, arkadaş ve sosyal medya gibi faktörlerin öğrenci davranışlarındaki olumsuz etkilerini azaltmak, ailelerinde karakter anlamında olumlu örnekler bulamadığı zaman bu boşluğu okulun doldurabilmesi açısından yapılması gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğrencilerin paylaşmayı, yardımlaşmayı, devletin malına sahip çıkmayı, bencil olmamayı öğrenerek davranışlarına dönüştürebilmesi yine öğrencilerin kendini doğru bir şekilde ifade edebilmesi ve hayatında doğru kararlar alabilmesi için yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okulların görevinin sadece öğretim olmadığı aynı zamanda eğitim veren kurumlar olması sebebiyle, bireye verilen böyle bir eğitimin aileye, aileden topluma, toplumdaki ülenin geneline ulaşabilmesi yine okullarda özellikle rehberlik servislerinden bu konuda yararlanılabileceği ve son olarak okullarda uygulamalı bir şekilde karakter eğitimi yapılması gerektiği şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

2.Tema: Okullarda verilmesinin zor olduğunu düşünüyorum

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda karakter eğitiminin verilmesinin zor olduğunu düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 3' ü karakter eğitiminin okullarda verilebilmesinin zor olduğunu düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şu şekildedir:

“Okullarda karakter eğitimi yapılabilir tabi ki neden olmasın. Çok da kolay bir şey değil diye düşünüyorum çünkü öğretmenin de bu konuda sağlam bir karaktere sahip olması gerekir. Bir nevi insan mühendisliğidir karakter eğitimi ama dediğim gibi kolay değil çünkü tam bir uzmanlık gerektiren bir alan olduğunu düşünüyorum. Maalesef bazı dersler okulumuzda iş olsun zaman dolsun diye yapılıyor. Eğer hakkı verilecekse işin uzmanı tarafından yapılabilir. O zaman okullarımızda da çok faydasını görürüz.” (Ö3)

“Yapılabildiği kadar bence yapılmalı ama zor olduğunu düşünüyorum. Sonuçta biz burada çocuklarla 6-7 saat beraber oluyoruz diğer zamanlarda ise çocuk ailesi ve içinde bulunduğu çevreyle muhatap oluyor. Bu anlamda biz ne kadar yapsak da aile

desteklemeyince yapılanlar da havada kalıyor. Aslında çocuklarımızın ahlaki anlamda çok zayıf noktaları var ama ben bu eğitim yapılmasının önünde engeller olduğunu düşünüyorum.” (Ö25)

“Okullarda şu sistemde zor görünüyor. Çünkü zaten ayrı bir ders olarak düşünülürse içeriği nasıl olur onu bilemem ama dersin içine katılarak yapılabilir mi? Zor çünkü çocuklar bir sınav maratonu içine giriyorlar öğretmenlerde aynı şekilde bu sınav maratonuna dahil oluyorlar benim gördüğüm kadarıyla. Çocuklar sınava bir şekilde hazırlanıyorlar öğretmenlerde çocukları sınava hazırlamak için sürekli bir koşturma halindedir. Ayrı olarak belki düşünülebilir ama onun da içeriği nasıl olur? Bilemiyorum.” (Ö40)

3.Tema: Okullarda yapılmalı ama sadece okulla sınırlandırılmamalı

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda karakter eğitiminin okullarda yapılması gerektiği ama sadece okullarla da sınırlandırılmaması gerektiğini düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 2’ si karakter eğitiminin sadece okullarla sınırlandırılmamasını düşünmekte olup bu yönde görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şu şekildedir:

“Sadece okullarla sınırlandırmak yanlış olur diye düşünüyorum. Bu eğitimin yaşam boyu eğitim kapsamında yapılması gerekiyor. Çünkü karakter kavramı kişilik kavramıyla alakalı bir durum bundan dolayı hayat devam ettikçe her daim ihtiyaç duyulan bir kavram olmaya devam edecektir. Bence karakter eğitimi 50 yaşında ya da 70 yaşında bir insana da gerekebilir diye düşünüyorum. Okullarda gerekli olduğunu düşünüyorum ama sadece de okullara indirgenmesinin ya da okullarla sınırlı kalmasının yanlış olacağı kanaatindeyim. Sonuçta hayatta karşılaştığımız problemlere karşı karakterli duruşumuz sayesinde çözüm bulabiliyoruz.”(Ö30)

“Yani yapılmalıdır ama okulun dışına çıkmamız lazım kendimizi sadece okul sınırlarıyla sınırlandırmazsak daha sağlıklı yapılabilir. Bu eğitimi bir binanın içine sığdırmaya çalışırsak ben başarılı olacağına inanamıyorum günümüzde.”(Ö41)

4.Tema: Okullarda karakter eğitimi yapılmamalı

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda karakter eğitiminin okullarda yapılmaması gerektiğini düşünüyorum temasıdır.

Öğretmenlerimizin 2' si karakter eğitimini okullarda yapılmaması gerektiğini düşünmekte olup bu yönde olumsuz görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenimizin bu konuya dair görüşü şu şekildedir:

“Karakter eğitimi yapılmalı mıdır ben riskli bir süreç olarak görüyorum çünkü bu sürecin içinde disiplin faktörlerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Çocuğa yanlış davranışları noktasında ikazlarda bulunduğu zaman veliler bunu yanlış anlayıp benim çocuğuma müdahale etme diyerek okullara geliyorlar. Bundan dolayı yapılması noktasında tereddütlerimin olduğunu söyleyebilirim. Velilerin bu noktada çok fazla müdahaleci olması bizleri sıkıntıya sokuyor açıkçası.”(Ö10)

“Bence okullarda ayrı olarak karakter eğitimi yapılmamalı bence çünkü karakter eğitime yönelik disiplin tarzında derslerimiz zaten var. Sonuçta branş olarak düşündüğümüzde karakterin en belirgin özelliklerinden biri karakterin dışı vurumu olan dildir. Bunu da veren Türkçe dersidir zaten. Sosyo- kültürel çevre içinde sosyal bilgiler dersi tamamlayacağını düşünürsek ahlak kısmında da din kültürü ve ahlak bilgisinin devriye gireceği için ayrı bir ders olarak değil de iç içe girmiş bir dersler zinciri içinde öğrencilere verilebilir. Birbiriyle bağlantılı bir şekilde verilmelidir.”(Ö23)

4.3. Ortaokul Öğretmenlerinin Okullarda Karakter Eğitimi Kapsamında Öncelikli Olarak Verilmesi Gereken Değerlerle İlgili Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 17 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 7' de gösterilmiştir.

Tablo 7: Okullarda karakter eğitimi kapsamında hangi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)*</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Saygı	28	% 20.5
Dürüstlük	27	% 19.8
Yardımseverlik	12	% 8.8
Sorumluluk	11	% 8
Sevgi	11	% 8
Manevi(Dini) değerlere sahip olma	9	% 6.6
Adalet	7	% 5.1
Hoşgörü	7	% 5.1
Doğruluk	5	% 3.6
Güven	3	% 2.2
Vatanseverlik	3	% 2.2
Bencil olmama	3	% 2.2
Empati	2	% 1.4
Özgüven	2	% 1.4
Vicdanlı olma	2	% 1.4
Dayanışma	2	% 1.4
Milliyetçilik	2	% 1.4

* Bu tablodaki frekanslar öğretmenlerin birden fazla değer söylemesi sonucu oluşan değerlerin tekrar sayılarıdır.

Tablo 7’ de okullarda karakter eğitimi kapsamında hangi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğine ilişkin öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin 28’ i okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak saygı değerinin verilmesi gerektiğini, 27’ si dürüstlük değerinin verilmesi gerektiğini, 12’ si yardımseverlik değerinin verilmesi gerektiğini, 11’ i sorumluluk değerinin verilmesi gerektiğini, 11’ i sevgi değerinin verilmesi gerektiğini, 9’ u manevi(dini) değerlerin verilmesi gerektiğini, 7’ si adalet değerinin verilmesi gerektiğini, 7’ si hoşgörü değerinin verilmesi gerektiğini, 5’ i doğruluk değerinin verilmesi gerektiğini, 3’ ü güven değerinin verilmesi gerektiğini, 3’ ü vatanseverlik değerinin verilmesi gerektiğini, 3’ ü bencil olmama değerinin verilmesi gerektiğini, 2’ si empati değerinin verilmesi gerektiğini, 2’ si özgüven değerinin verilmesi

gerektiğini, 2' si vicdanlı Olma değerinin verilmesi gerektiğini, 2' si dayanışma değerinin verilmesi gerektiğini ve son olarak 2' si de milliyetçilik değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

1. Tema: Saygı

Öğretmenlerin 28' i okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak Saygı değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Saygı bence çok önemli çünkü öğrencilere bakıyoruz gerek kendi aralarında gerekse bizlere karşı çok ukala davranıyorlar açıkçası. Birbirlerine karşı adaletli davranmaları yine çok önemli diyorum. Yine özveri çocuklarda olması gereken değerlerden diğeri olduğunu düşünüyorum.”(Ö14)

“İnsan haklarına saygılı olmalı çünkü ben öğrencilerimden gözlemlediğim kadarıyla öğrencilerimizin özellikle birbirlerine karşı birbirlerinin haklarına saygılı olmadıklarını gerek konuşmalarıyla gerekse hareketleriyle belli etmektedirler. Aynı zamanda konuşma tarzlarına da önem vermelidirler.”(Ö42)

2.Tema: Dürüstlük

Öğretmenlerin 27' si okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak Dürüstlük değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence önce yalan söylememe yani dürüstlük sonra terbiye yani arkadaşlarına, büyüklerine saygı gibi değerler öncelikli olarak verilmelidir. Eğer öğrenci bu değerlerden yoksun olursa bu öğrencilerden her şey beklenebilir. Yalan söyleyebilir, İnsanları kandırabilir. Karakter konusunda vicdanın da önemli olduğunu düşünüyorum.”(Ö4)

“Öncelikli olarak tabi ki dürüstlük değerinin verilmesi gerekir. Mesela en çok karşılaştığımız ev ödevlerini niye yapmadın dediğimizde yalana başvuruyor öğrencilerimiz ne yazık ki. Bundan dolayı öğrencilerimizde dürüstlük değerini oturtabilirsek çocuk yalana da başvurmayacak öğretmenim şu nedenlerden dolayı yapamadım deyip kendini dürüst bir şekilde ifade edebilecektir. Yine hoşgörü ve saygı değerlerinin öncelikli olarak verilmesi gerektiği kanaatindeyim.”(Ö30)

3.Tema: Yardımseverlik

Öğretmenlerin 12' si okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak Yardımseverlik değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence öğrencilere öncelikli olarak yardımseverlik duygusu aşılanmalıdır. Yine saygı olmazsa olmaz bir değerimizdir. Büyüklerimize saygı ve küçüklerimize sevgi olmazsa olmazımız olmalıdır karakter eğitimi kapsamında. Yine dürüstlük yani yalan söylememe bir öğrencine yavrum ödevini neden yapmadığını sorduğumuzda öğrenci dürüst bir şekilde hocam şundan dolayı yapamadım dediğinde ben bundan mutlu oluyorum.”(Ö32)

“Bence dürüstlük değeri çok önemli, sonra insana saygı yani kişinin karşısındakini olduğu gibi kabul etme yine yardım etme yani yardımlaşma değeri yine günümüzde yitirmeye başladığımız ve çok önemli bir değer olduğu kanaatindeyim.(Ö39)

4.Tema: Sorumluluk

Öğretmenlerin 11' i okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak Sorumluluk değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“ Öncelikle bence yardımseverlik bir birey çevresine yardım etmeye bilmiyorsa çok bencil bir insan olacaktır bencil olan bir insanın da çevresine faydalı bir birey olacağına inanmıyorum. Yine sorumluluk değeri önemlidir kişi sorumluluk aldığında en yaramaz öğrenciler bile o görevi ya da o sorumluluğunu yerine getirirken farklı bir karaktere bürünüyorlar. Aslında o davranışlar olmadığı halde varmış gibi davranıyorlar. Yine manevi ve toplumsal değerlerimiz var bizim bu değerlerin de mutlaka verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”(Ö2)

“Saygı ve sorumluluk bence çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü saygılı çocukların olduğu bir sınıfta problemsiz ve düzenli bir ders işlenir. Yine sorumluluklarının farkında olan bir çocuk gerek derslerinde, ödev yapımı noktasında, arkadaşlarıyla ilişkileri anlamında düzenli ve ne yapmak istediğini bilen bir öğrenci olur.”(Ö10)

5.Tema: Sevgi

Öğretmenlerin 11' i okullarda karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak Sorumluluk değerinin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Yaşadığımız bir dünyada zaten gittikçe azalan bir değer olarak öncelikle insan sevgisi, empati, iletişim, bireysel donanım yani öğretmensek öğretmenlik dışında kendimizi ne ile zenginleştiriyoruz yine öğrenciysek kendimizi dersler dışında ne ile zenginleştiriyoruz. Hobilerimiz yine insan karakterini ortaya koyan etmenlerin başında gelmektedir. Çünkü insan olarak sosyal çevrede yaşıyoruz bireysel olarak eğer yukarıda saydığımız değerlere sahip olabilirsek zaten diğer değerlerde kendiliğinden gelecektir diye düşünüyorum. İlk önce birey kendini sevmeli, mutlu olmalı ki çevresine ve kendine sahip çıkabilsin.”(Ö15)

“Her şeyden önce sevgi ve saygının çocuklar açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Birde çocuklar birbirlerine sevgilerini nasıl göstereceklerini bilmiyorlar. Bundan dolayı saygı ve sevgi temelli değerlerin verilmesini öncelikli olarak görüyorum.”(Ö37)

Öğretmen görüşleri incelendiğinde karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak dürüstlük, saygı, yardımseverlik, sorumluluk ve sevgi değerlerinin verilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

4.4. Karakter Eğitiminin Temel Dinamikleri Olarak Kabul Edilen Sorumluluk, Yardımseverlik, Saygı, Dürüstlük, Adalet ve Vatandaşlık Değerlerinin Okullarda Öğrencilere Kazandırılma Durumu

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 6 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 8' de gösterilmiştir:

Tablo 8: Sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık değerleri karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilmektedir. Ahlaki karakteri oluşturan bu değerleri öğrencilere kazandırabilmek adına okulda ne tür çalışmalar yapılmaktadır sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Okullarda bu değerlere sözel olarak vurgu yapıyoruz ama uygulama anlamında yeterli olduğumuzu düşünmüyorum.	13	% 30.9
Okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da aile tarafından desteklenmediğinden dolayı yeterli olduğumuzu düşünmüyorum.	8	% 19
Okullarda bu değerleri vermeye çalışsak da öğretim boyutunun(müfredatı yetiştirme, müfredatın yoğunluğu, sınav sistemi ve Teog sınavı) daha önemli hale gelmesinden dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum.	6	% 14.2
Okullarda bu değerlere yer veriliyor ve yeterli olduğunu düşünüyorum	6	% 14.2
Okullarda rehberlik ve sosyal kulüp saatlerinde vurgulamaya çalışıyoruz ama yeterli olduğunu düşünmüyorum	5	% 11.9
Diğer	4	% 9.5
Toplam	42	% 100

Tablo 8’ de görüldüğü üzere Sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık değerleri karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilmektedir. Ahlaki karakteri oluşturan bu değerleri öğrencilere kazandırabilmek adına okulda ne tür çalışmalar yapılmaktadır sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre 6 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 13’ ü okullarda bu değerlere sözel olarak vurgu yapıldığını ama uygulama anlamında yetersiz olduğunu, 8’ i okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da aile tarafından desteklenmediğinden dolayı yeterli olunamadığını, 6’ si Okullarda bu değerleri vermeye çalışılsak da öğretim boyutunun (müfredatı yetiştirme, müfredatın yoğunluğu, sınav sistemi ve TEOG sınavı) daha önemli hale gelmesinden dolayı yeterli olmadığına, 6’ si okullarda bu değerlere yer verildiğini ve yeterli olduğuna, 5’ i okullarda rehberlik ve sosyal kulüp saatlerinde vurgulamaya çalışıldığını ama yeterli olunamadığına

ve son olarak 4' ü okullarda bu değerleri vermeye çalışıyoruz ama bazı nedenlerden dolayı (okul yönetimi ve öğretmenlerin işbirliğinin olmaması, disiplinle beraber ele alınmaması, öğretmenlerin yetersizliği, temel kazanım olarak değil de yan kazanım olarak verilmesi) yeterli olmadığı şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

1.Tema: Okullarda bu değerlere sözel olarak vurgu yapıyoruz ama uygulama anlamında yeterli olduğumuzu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda bu değerlere sözel olarak vurgu yapıyoruz ama uygulama anlamında yeterli olduğumuzu düşünmüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 13' ü okullarda bu değerlere sözel olarak vurgu yapıldığını ama uygulama anlamında yeterli olmadığını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Yani bizler özellikle yetenek derslerinde öğrencileri takım çalışmalarına yönlendiriyoruz öncelikle. Mesela ben koro çalışmaları, koro içerisinde bireysel solist çalışmaları hem birbirinin özelliklerini fark edebilme, beraber hareket edebilme, birbirlerini takdir edebilme gibi durumları sağlamış olabiliyoruz. Onun dışında okulların yetersiz fiziki ortamları bu konuda özellikle çok büyük bir engel teşkil etmektedir. Okullarımız bir kampüs gibi olsa içinde bu tarz etkinlikleri yapabilecek fiziki anlamda donanımlı olsa emin olun çok farklı olur. Biz bu noktada zaten hep işitsel bir eğitim verebiliyoruz. Düşünsenize fen bilgisi öğretmeni laboratuvar ortamında uzak konuları öğrenciye vermeye çalışıyor. Ne yazık ki teoriden pratiğe geçiş sıkıntılarımız hala daha mevcut. Yeterli bulmuyorum tabi ki. Çünkü bizi de aşan o kadar problemimiz var ki bazen bizler bile bu konularda çözümsüz kalabiliyoruz. Öneri olarak eğitim kampüsleri oluşturabiliriz, eğitim sisteminin tamamen öğrencileri sınava yönelik hazırlama çabası, öğrencilerin sanki bir yarış atı gibi yarıştırılıyor olması, sürekli bilgi depolanması ve bunlardan dolayı bizlerin tekrar köy enstitülerinin mantığını oturtturmamız gerekir. Bunu yapamadığımız sürece bu sorunların çözülebileceğini düşünmüyorum.”(Ö15)

“Şuanda bu değerlerle ilgili olarak okulumuzda uygulamaya dönük çalışmaları çok az görüyorum. Ama kâğıt üzerinden bahsediyorsak eğer sözel anlatımlarla bunlar öğrencilere aktarılıyor ama bana geçiştiriliyor gibi geliyor sanki. Ben Türkçe öğretmeni olduğum için dürüstlük, saygı parçalarımızdan çıkarılacak dersler kısmında vurgulanıyor. Ama biz bunları yaparak ve yaşayarak öğretiyoruz dersek yalan söylemiş oluruz. Ben bu

çalışmaların okulumuzda yeterince yapıldığına inanmıyorum. Uzak doğudaki ülkelerin bu konuda daha başarılı olduğunu biliyorum çünkü görsel sunumlarla çok etkileyici oluyorlar, yine canlandırma, skeçler, dramalar ve uygulamaya dönük etkinlikler olabilir. Eğer öğretmenin bu kapsamda elinde daha fazla materyaller olursa bunları verme konusunda da daha istekli olur.”(Ö18)

2.Tema: Okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da aile tarafından desteklenmediğinden dolayı yeterli olduğumuzu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da aile tarafından desteklenmediğinden dolayı yeterli olduğumuzu düşünmüyorum. Öğretmenlerin 8’ i okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da aile tarafından desteklenmediğinden dolayı yeterli olmadığını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“En başında öğrencilere bu değerleri verebilmek için okulda öğrencilerimize örnek olmaya çalışıyoruz. Bu değerlere derslerimizde de vurgu yapıyoruz mutlaka ama yaptıklarımızla öğrencilerimize gösteriyor olmak daha etkili oluyor. Yine okul çapında bazı etkinlikler düzenliyoruz etkinliklerimizde bu değerlere vurgu yapan uygulamalar oluyor. Bu kapsamda yaparak ve yaşayarak göstermeye çalışıyoruz. Yetersiz olduğunu düşünüyorum. Ben bu kapsamda kesinlikle aileleri de işin içine dahil etmemiz gerekir diyorum eğer bunu yapabilirsek daha etkili sonuçlara da ulaşabiliriz. Sonuçta okulumuzda bu eğitime vakıf ailelerinin çocuklarıyla bu eğitime vakıf olmayan ailelerinin çocukları arasındaki davranış anlamında çok büyük farklılıklar olduğunu görüyoruz.”(Ö21)

“Hala devam eden değerler eğitimi ile ilgili okulumuzda yürütülen çalışmalar kapsamında verilmeye çalışılıyor. Ders içerisinde metinler yolu aracılığıyla yine öğretmenleri okulda model olmaları yoluyla ve kişisel rehberlik hizmetlerini kullanarak vermeye çalışıyoruz. Yeterli bulmuyorum. Ben bu problemi biraz aileden kaynaklandığını düşünüyorum. Özellikle ailenin bu konuda eğitime tabi tutulması gerekir. Saçağın ne yazık ki bir ayağının eksik olması bizi bu konuda kısıtlıyor. Bundan dolayı aile ortamının çok önemli olduğunu düşünüyorum.”(Ö33)

3.Tema: Okullarda bu değerleri vermeye çalışsak da öğretim boyutunun(müfredatı yetiştirme, müfredatın yoğunluğu, sınav sistemi ve TEOG sınavı) daha önemli hale gelmesinden dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda bu değerleri vermeye çalışsak da öğretim boyutunun (müfredatı yetiştirme, müfredatın yoğunluğu, sınav sistemi ve TEOG sınavı) daha önemli hale gelmesinden dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum. Öğretmenlerimizin 6' sını okullarda bu değerlere yer vermeye çalışsak da öğretim boyutunun (müfredatı yetiştirme, müfredatın yoğunluğu, sınav sistemi ve TEOG sınavı) daha önemli hale gelmesinden dolayı yeterli olmadığını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Ben matematik öğretmeniyim. Biz kendimizi de eleştirmek gerekirse biz bu işin daha çok öğretim boyutuyla ilgileniyoruz. Yeri geldiğinde anlatıyoruz ama bence yeterli olduğumuzu düşünmüyorum. Öğrenci matematik sınavından 90 almış aferin oğlum çok güzel bir not almışsın ama güzel bir karakter davranışı ortaya koyduğu zaman o davranışı hiç görmüyoruz. Matematiği iyiyse çok karakterli, matematiği kötüyse karakteri zayıf bir öğrenci mantığına bürünüyor ister istemez. Ama aslında bizler dersten önce ahlak, karakter gibi kavramları öğrencilere kazandırmamız gerekir diye düşünüyorum. Yeterli bulmuyorum. Özellikle bu konuda bizlere büyük görevler düşüyor. Bu işin sırrını da ben birebir ilgilenererek başarılı olunabileceğini düşünüyorum. Toplum içinde değil de bireysel bir şekilde ilgilenilmesi taraftarıyım.”(Ö4)

“Derslerimizde bahsetmiş olduğunuz konular içerisinde üniteler kapsamında işliyoruz. Yine okul içerisinde çocukların yanlışları noktasında düzeltmeler yapıyoruz. Yeterli bulmuyorum. Çoğu zaman sınav kaygısına yönelik uygulamalara yer verdiğimiz için derslerimizde bu çalışmalara çok fazla zaman ayıramıyoruz. Ders saatimizin de yeterli olmaması sebebiyle müfredatı yetiştirme kaygısına kapılıyoruz.”(Ö9)

4.Tema: Okullarda bu değerlere yer veriliyor ve yeterli olduğunu düşünüyorum

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda bu değerlere yer veriliyor ve yeterli olduğunu düşünüyorum. Öğretmenlerin 6' sını okullarda bu değerlere yer verildiğini ve yeterli olduğunu düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Ben kendi adıma yaptıklarımı söyleyeyim isterseniz. Biz dersimizle ilgili yarışmalar yapıyoruz. Bu yarışmaların içeriğini bu değerlerle doldurmaya çalışıyoruz. Yine yarışma sonunda kazanan öğrencileri geziye götürdük. Gezide çocuklara yardımlaşmayı, paylaşmayı, birlikte hareket etmesini sağlamaya çalışıyoruz. Yine okulda sıkıntılı olan öğrencilerimizi gördüğümüzde onlarla birebir ilgilenerek problemlerine ortak olmaya çalışıyoruz. Tabi sınıfta yanlış gördüğümüz davranışların doğrusunu göstermeye çalışıyoruz. Sınıfta adil olmaya, çocuklara karşı saygı ve sevgi dolu olmaya çalışıyoruz. Bunların dışında doğru söylemek gerekirse okullarda bunlarla ilgili büyük çalışmalar yok. Yani ahlaksız insanın matematiği iyi olunca ne olacak ileride matematiği insanların kötülüğüne kullanacak. Ya da çevresini küçük gören bir insan olacak. Yani bu ikisini dengeli götürmek yani eğitimle öğretimi dengeleştirecek çok iyi olacak. Okullarda yeni yeni değerler eğitimi verilmeye başladı nasıl matematikle ilgili yarışmalar yapılıyorsa değerler eğitimiyle ilgili de yarışmalar ve bu konuda hassas davranan öğrencilerin ödüllendirileceği bir sistemi oturtturmamız gerekir diye düşünüyorum. Mesela bir öğrencim vardı okuma yazmayı bilmiyor. Sınıfın bir köşesinde sus pus oturuyor. Bir gün okulumuza ağaç dikeceğiz ve bu öğrencimiz bize yardım etti. Baktık ki okuldaki ağaçların dikiminin tamamına emek verdi. Yine bir öğrencimiz fazla giysilerini bir gün bana verdi ve dedi ki hocam siz bu giysileri imkânı olmayan arkadaşlarımıza verir misiniz dedi. Biz yılsonunda bu iki öğrencimize birden onur belgesi verdik. Yani biz öğretim kadar eğitime de zaman harcayabilirsek bu işin üstesinde gelebiliriz diye düşünüyorum.”(Ö13)

“Benim kendi dersimden örnek vermem gerekirse bizim dersimizde şöyle şeyler var: Metinler içerisinde temalar var mesela temalardan birinde saygı teması işleniyor. Yine bu saygı konulara şiir, masal ve hikaye yoluyla verilmeye çalışılıyor. Bunlardan çocuklar bazı değerleri öğrenmeye çalışıyorlar. Bu şekilde oluyor genelde Türkçe dersinde. Ben kendi dersimde bu çalışmaların yeterli olduğunu düşünüyorum. Yine bu konularda çocuklara seminerler düzenlenebilir. Çocuklarda eksik gördüğümüz taraflara hemen müdahale edebiliriz.”(Ö37)

5. Tema: Okullarda rehberlik ve sosyal kulüp saatlerinde vurgulamaya çalışıyoruz ama yeterli olduğunu düşünmüyorum

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda rehberlik ve sosyal kulüp saatlerinde vurgulamaya çalışıyoruz ama yeterli olduğunu düşünmüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 5’ i okullarda rehberlik ve sosyal kulüpler derslerinde

vurgulamaya çalışsak da yeterli olmadığını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Şuan sadece problem davranışlar gördüğümüzde rehberlik saatlerinde özellikle bu davranışlarla ilgili olarak konuşmalar yapıyoruz. Yine okul rehberlik servisini bu konuda devreye sokuyoruz. Onunla birebir görüşmelerini sağlıyoruz yine bu davranışlarla ilgili veli görüşmeleri yapıyoruz. Derslerimizde bu değerlere vurgu yapan kıssadan hisse tarzında hikâyelerin ya da yaşanmış olaylar üzerine konuşuyoruz. Çoğu zamanda etkili oluyoruz diyebilirim istisnai örnekler dışında. Bence yeterli değil çünkü haftada 1 saat rehberlik derslerimiz var bu da çoğu zaman yeterli olmuyor hatta 5. Sınıflarda şuanda böyle bir rehberlik dersinin de olmadığını görüyoruz. Aslında karakter eğitiminin de sadece rehberlik derslerinde verilmesi gereken bir ders olmadığını tüm derslerde bu konuya değinebilecek şekilde bazı değişikliklerin yapılması gerektiğini görmemiz gerekir.”(Ö2)

“Okulda yapılan çalışmalar özellikle rehberlik ve kulüp saatlerinde yapılan çalışmalarla ilgilidir. Yine bizler okulda belli davranışlar üzerine olumlu örnekler oluşturmaya çalışıyoruz. Okulda yine öğrencilerin öğretmen derse girerken ayağa kalkması, yere tükürmemesi yine yere çöp atmaması gibi davranışların hepsi aslında birer karakter eğitimidir. Bu gibi durumları sağlayabildiğimizi düşünüyorum. Yine nöbetçi olduğumuz zamanlarda yanlış gördüğümüz davranışları tespit edip onların yerine doğru olan davranışları göstermeye çalışıyoruz. Çalışmalar yeterli değil, Öneri olarak eğitsel kulüpler aslında demokrasinin temelidir. Öğrenci de olumlu anlamda karakter gelişimine hizmet etmektedir ama bizler bunu bir angarya başka dersler için değerlendirebilecek ek bir saat olarak görüyoruz. Bu da doğru bir davranış olmuyor açıkçası. Yine bu konuda birlik ve beraberliğin olmaması bananecilik, vurdumduymazlık, öğretimi yetiştireceğim kaygısı, öğrencinin notlarına verilen değer artması ve güzel davranışları görmeme gibi problemlerin çözülmesinin gerektiğini düşünüyorum. Bence ödüllendirilmesi gereken temel şeyler değerlerdir.”(Ö5)

6.Tema: Diğer okullarda bu değerleri vermeye çalışıyoruz ama bazı nedenlerden dolayı (Okul yönetimi ve öğretmenlerin işbirliğinin olmaması, Disiplinle beraber ele alınmaması, Öğretmenlerin yetersizliği, Temel kazanım olarak değil de yan kazanım olarak verilmesi) yeterli olmadığını düşünüyorum

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri okullarda bu değerleri vermeye çalışıyoruz ama bazı nedenlerden dolayı (Okul yönetimi ve öğretmenlerin işbirliğinin olmaması, disiplinle beraber ele alınmaması, öğretmenlerin yetersizliği, temel kazanım olarak değil de yan kazanım olarak verilmesi) yeterli olmadığını düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 4' ü okullarda bu değerlere yer verildiğini ama yeterli olmadığını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Şuanda milli eğitimin değerler eğitimiyle ilgili çalışmalarının olduğunu biliyoruz ama ben kendi okulumda bununla ilgili herhangi bir çalışma görmedim. Kağıt üzerinde belgeler şeklinde hazırlanılıyor ama gerçekte faal şekilde kesinlikle uygulanmıyor bunun dışında da okullarda uygulanan gerçekçi amacına uygun böyle bir çalışma olduğunu düşünmüyorum. Yapılan çalışmalar kağıt üzerinde olduğu için kesinlikle yetersiz görüyorum. Bu eğitimi öğrencilere verecek olan öğretmenlerse eğer öğretmenler bir kere bu konuda hakikaten iyi bir şekilde eğitilmelidir kanaatindeyim. Çünkü öğrencinin burada en önemli modeli öğretmeni bundan dolayı öğretmenlere de kabullendirilerek zorlamadan bu eğitimler öğretmenlere verilmeli diye düşünüyorum.”(Ö17)

Bir şekilde derslerimizde yan kazanım olarak verilmeye çalışılıyor. Kendi dersim adıma konuşmam gerekirse mesela bu bahsetmiş olduğunuz değerlerle ilgili olarak konular ilerledikçe vermeye çalışıyoruz. Vermemiz de gerekiyor zaten. Hayır, Kesinlikle yeterli bulmuyorum. Yan kazanım olarak değil de başlı başına bir temel kazanım olarak öğretilmesi gerekiyor bence. Şuan da az bir şekilde vakit ayırabiliyorum hani bir konuyu anlatırken ona da değinmeye çalışıyorum ama yeterli değil kesinlikle.(Ö26)

Öğretmenler karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilen ‘sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık’ gibi değerlerin okulda öğrencilere kazandırabilme adına bazı önerilerde bulunmuşlardır: Aile eğitimleriyle ailenin bu süreçte mutlaka dâhil edilmesi gerektiği, öğrencilerle bireysel ilgilenmenin çok önemli olduğu, disiplinle beraber ele alınması gerektiği, sözel olarak değil uygulamalı olarak gösterilmesi, okulların fiziki ortamlarının buna uygun hale getirilmesi, görsel materyallerle

desteklenmesinin gerekliliği, Müfredat yoğunluğunun azaltılması ve karakter eğitiminin tüm derslere yayılarak etkin bir biçimde ele alınması, sınav sistemindeki değişikliklerle okullarda öğretim boyutunun ağırlılığının azaltılması ve eğitim boyutunun daha çok ön plana çıkartılması, öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitime dahil edilmesi, okul yönetimiyle öğretmenlerin ortak tutum ve işbirliğiyle hareket etmesi, ödüllendirme sisteminin kullanılması, olumlu rol model olmanın önemi, karakter eğitimiyle ilgili sosyal projelerin hayata geçirilmesi, karakter eğitimine uygun bazı derslerin saatlerinin artırılması, ayrı bir ders olarak uygulamalı bir şekilde ele alınması ve yan kazanım olarak değil temel bir kazanım olarak verilmesi şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

4.5. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretim Programları Kapsamında Karakter Eğitimi Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 4 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 9’ da gösterilmiştir.

Tablo 9: Öğretim programlarını karakter eğitimi kapsamında etkinlikler ve uygulamalar açısından değerlendirebilir misiniz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Öğretim programlarımızda karakter eğitimine yer verilmiyor	11	% 26.1
Öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer veriliyor. Bu konuları etkin bir şekilde işliyoruz	10	% 23.8
Öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerler var ama farklı nedenlerden(sınav sisteminin olması, müfredatı yetiştirme kaygısı, Teog sınavı vb) dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum	10	% 23.8
Öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerlere sözel olarak değiniyoruz ama uygulama(pratik) açısından yetersiz buluyorum	9	% 21.4
Toplam	42	% 100

Tablo 9’ da görüldüğü üzere öğretim programlarını karakter eğitimi kapsamında etkinlikler ve uygulamalar açısından değerlendirebilir misiniz sorusuyla ilgili olarak

öğretmen görüşlerine göre 4 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 11' i öğretim programlarımızda karakter eğitime yer verilmediğini, 10' u öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer verildiğini ve bu konuları etkin bir şekilde işlendiğini, 10' u öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerler var ama farklı nedenlerden (sınav sisteminin olması, müfredatı yetiştirme kaygısı, TEOG sınavı vb) dolayı yeterli olmadığını ve 9' u da öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere sözel olarak değinildiğini ama uygulama (pratik) açısından yetersiz bulunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca 2 öğretmen ise bu konuda herhangi bir görüş belirtmemiştir.

1.Tema: Öğretim programlarımızda karakter eğitime yer verilmiyor

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer verilmiyor temasıdır. Öğretmenlerin 11' i öğretim programlarında karakter eğitime vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer verilmediğini düşünmekte olup bu yönde olumsuz görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Türkçe eğitiminin bu karakter eğitimiyle ilgili olarak çok etkili olduğunu düşünmüyorum ben. Bununla ilgili metinler vasıtasıyla işliyoruz belki ama metinleri bu kapsamda çok etkili bulmuyorum açıkçası. Bunun dışında da Türkçe dersinde karakter eğitime yönelik çok da fazla bir şey yapıldığına inanmıyorum. Yeterli değil. Özellikle ders kitaplarında takip ettiğimiz konularla ilgili metinlerin karakter eğitimi noktasında etkili olduğunu zannetmiyorum. Bu müfredat programları hazırlanırken sadece bir Türkçe alanındaki bir uzmandan değil de karakter alanında, değerler alanında uzmanlardan da yardım alınabilir diye düşünüyorum. Bu kapsamda çok daha dikkat çekici metinler olabilir çocukların bugüne kadar duymadığı ve ilgisini çeken.” (Ö6)

“Biz de bu eğitimle ilgili müfredat programında herhangi bir çalışma yok diyebiliriz. Atatürk'ün matematikle ilgili düşüncelerine yer veriliyor buradan hareketle Atatürk'ün sahip olduğu değerlere atıfta bulunabiliyoruz. Onun dışında karakter eğitime vurgu yapan değerler yok ne yazık ki. Kesinlikle yeterli değil.” (Ö10)

“Müfredat kapsamında bu değerlere yer verilmiyor. Ama bizler bazen ders içerisinde gerek gördüğümüz üzere bu değerlere vurgu yapıyoruz. Kesinlikle yeterli değil,

Fen konularımız müfredat olarak hem ağır hem de yoğun onun için bizler de yetiştirme telaşına kapılarak bu konuları göz ardı edebiliyoruz. Yoğunluğu azaltılmalı ki bu uygulamalara da yer verilebilsin.” (Ö25)

2.Tema: Öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer veriliyor. Bu konuları etkin bir şekilde işliyoruz

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer veriliyor ve bu konuları etkin bir şekilde işliyoruz temasıdır. Öğretmenlerin 10’ u öğretim programlarında karakter eğitimine vurgu yapan değerlere ve bununla ilgili konulara yer verildiğini ve bunun da etkin bir şekilde sınıflarda işlendiğini düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Benim branşım karakter eğitimiyle birebir örtüşen bir ders diyebiliriz. Bizim dersimizde hemen hemen bütün konularda karakter eğitimiyle alakalı olarak bu konular ele alınıyor. Peygamber efendimizi referans olarak sık sık örnek veriyoruz ki zaten kendisi karakter eğitiminin en güzel uygulayıcılarından biriydi. Yani bu değerler öğrencilere belki her dersimizde aktarılıyor. Tabi ki yeterli denilebilir ama bunun da sınırının olmadığını düşünürsek mesela sosyal projelerle bunu desteklenebileceğini düşünüyorum. Böylelikle de bu değerlerin daha da kalıcı hale gelebileceğini düşünüyorum.”(Ö1)

“Bizim dersimizde bu konularla ilgili insan haklarına vurgu yapan adalet yine sorumluluk kavramlarına daha sonra yine bizim dersimizde etkin bir vatandaş olma kavramında vurgu yapan konularımız var. Bir de duyarlı bir vatandaş olma, açık sözlü olma gibi değerlere vurgu yapan konularımızda mevcuttur. Bizim dersimizde genel olarak da duyarlı bir vatandaş yetiştirme konusunda önemli bir ders yine 8. Sınıfta vatandaşlık dersimizin de bu konuda değerler eğitimi gibi konularımız var. Karakter eğitimi de var. Bunları etkin bir şekilde sınıflarımızda işliyoruz. Şöyle söyleyeyim gerçekten amacına uygun yapılırsa yeterli olabilir ama amacına uygun hareket edilmezse de pek faydalı olmaz kanaatindeyim.”(Ö3)

“Sosyal Bilgiler bu konuda diğer derslere göre daha şanslı bir ders olarak görüyorum. Bizim ders içeriğimizin ortamları %30-40’ı bunu üzerine, bizler dersimizde hangi davranışların kazandırılması, hangi değerlerin ön plana çıkarılması gibi konuları

öğrencilerimizle paylaşıyoruz. Bizim derslerimiz de vatandaşlık, anayasa, toplum ahlakı gibi karakter eğitimiyle direk ilgili konular mevcuttur. O yüzden ben sosyal bilgiler programını genelde karakter eğitimi için uygun olduğunu düşünüyorum. Bana göre yeterli sayılabilir. Çünkü bizler bunu sürekli vurguluyoruz.”(Ö5)

3.Tema: Öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerler var ama farklı nedenlerden(sınav sisteminin olması, müfredatı yetiştirme kaygısı, TEOG sınavı vb) dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri öğretim programlarımızda karakter eğitimine vurgu yapan değerler var ama farklı nedenlerden (sınav sisteminin olması, müfredatı yetiştirme kaygısı, TEOG sınavı vb) dolayı yeterli olduğunu düşünmüyorum temasıdır. Öğretmenlerimizin 10’u öğretim programlarında karakter eğitimine vurgu yapan değerlerin olduğunu ama sınav sisteminin olması, müfredatın yoğunluğu ve TEOG sınavı gibi nedenlerden dolayı yeterli olmadığını düşünmektedirler. Bu yönde olumsuz görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“İşlediğimiz parçalarda bu kapsamda genellikle iyi rol modeller var. Bahsetmiş olduğumuz yardımlaşma, dayanışma, adalet gibi değerlere vurgu yapan metinlerimiz bir hayli mevcut ama tabii ki daha da iyisi olabilir. Yeterli değil şimdi bizim sınava dayalı bir sistemimiz olduğu için bununla ilgili ders saatlerimiz çoğu zaman yeterli gelmeyebiliyor. Çocuğun sınavlarda 20 soruyu doğru yapması yalan söylememesinden daha değerli olabiliyor. Sistem şuanda bu hale geldi ne yazık ki.”(Ö7)

“Bizim dersimizde müfredat içerisinde bu değerlere yer verilebiliyor. Ama biz az önce de dediğim gibi hem sınav odaklı gitmemizden hem de müfredatı yetiştirme kaygımızdan dolayı çok fazla üzerinde duramıyoruz açıkçası. Yeterli değil, zaten olsa bile biz üzerinde durmuyoruz.”(Ö9)

“Türkçe öğretim programında şöyle değerlendirelim 8. sınıflarda TEOG sınavı olduğundan dolayı bir kere karakter eğitimine ya da bu değerlere yer verme şansımız yok. 5,6ve 7. Sınıflarda ders içerisinde zamanı geldikçe yapabiliyoruz metinler aracılığıyla. Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yani belki sınav sistemini tamamen kaldırılabilir ya da başka bir formül üzerinde çalışılabilir. Sınav sistemi aslında bizim sınıfta yapmamız gereken bu çalışmaların önünde en büyük engel olarak görüyorum.”(Ö16)

4.Tema: Öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere sözel olarak değiniyoruz ama uygulama(pratik) açısından yetersiz buluyorum

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere sözel olarak değiniyoruz ama uygulama (pratik) açısından yeterli olduğunu düşünmüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 9' u öğretim programlarımızda karakter eğitime vurgu yapan değerlere sözel olarak değiniyoruz ama uygulama anlamında okullarda bu yönde bir çalışma yapılmadığını belirtmekte olup bu yönde olumsuz görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şunlardır:

“Genel çerçevede sosyal bilgiler dersi karakter eğitime en uygun derslerden biri, fakat bazı noktalarda da eksikliklerimiz olduğunu düşünüyoruz. Eksik olan durum ise az önce de nitelendirdiğim gibi yaşama yakınlık, yaşama aktarımın eksikliğini yaşıyoruz. Yani kitabın bir bölümündeki bununla ilgili bir etkinliği yaptığında bu değeri kazandırmış olamıyoruz ne yazık ki. Bununla ilgili daha fazla aktiviteler yapılmalıdır mutlaka.”(Ö23)

Ben bu konuda örnekler az ve bence öğrenciler açısından söyleyeyim sıkıcı buluyorum. Öğrencilere göre hazırlanmamış. 5. Sınıflarda Siyer dersi var ama 9.sınıfa öğrencilerine göre hazırlanmış gibi. Örnekler çok az ve pratiğe dayalı uygulamalar açısından zayıf buluyorum. Geleneksek tarzda anlatılmış ama öğrencinin dünyasına inemiyor. Evet, teorik olarak bu uygulamalar var ama pratiğe dayalı olarak etkinlikler kapsamında zayıf buluyorum. Güncel örnekler ne yazık ki yok.(Ö27)

Bu değerlerin hepsine birden ahlak dersek eğer bizim ünitelerimizde ahlakla ilgili konulara yer verilmektedir. Ama tabi ki buna karşın eksiklerimiz de çok fazla bunu da söylememiz gerekiyor. Özellikle materyallerimizi daha da zenginleştirerek somut olarak öğrencilerimize bu değerleri izah edebilirsek daha iyi olur diye düşünüyorum. Bu şekilde de öğrencilerin yaşantılara geçirebileceğini düşünüyorum. Ne yazık ki çocuklarımızı bu yönüyle yeteri kadar eğitemiyoruz.(Ö32)

4.6. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Etki Eden Dersler Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 13 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 10' da gösterilmiştir.

Tablo 10: Okulda hangi derslerin öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)*</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Sosyal Bilgiler	29	% 21
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	28	% 20.2
Türkçe	21	% 15.2
Beden Eğitimi	18	% 13
Müzik	10	% 7.2
Görsel Sanatlar	9	% 6.5
Vatandaşlık	6	% 4.3
Fen Bilgisi	3	% 2.1
Dersten ziyade öğretmen tutumuyla alakalı olduğunu düşünüyorum	3	% 2.1
Teknoloji Tasarım	2	% 1.44
Hiç bir dersin katkı sunduğunu düşünmüyorum	1	% 0.7
Tüm derslerin sorumlu olduğuna inanıyorum	1	% 0.7
Diğer	7	% 5

* Bu tablodaki frekanslar öğretmenlerin birden fazla değer söylemesi sonucu oluşan değerlerin tekrar sayılarıdır.

Tablo 10' da Okulda hangi derslerin öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerden 29' u sosyal bilgiler dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 28' i din kültürü ve ahlak bilgisinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 21' i Türkçe dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 18' i beden eğitimi dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 10' u müzik eğitimi dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 9' u görsel sanatlar dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 6' sı vatandaşlık dersinin öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 3' ü fen bilgisi dersinin okullarda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 3' ü okullarda öğrencilerin karakter gelişimini dersten ziyade öğretmenin bu yönde tutumu ve davranışlarıyla alakalı olduğunu, 2' si teknoloji tasarım dersinin okullarda öğrencilerin

karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini, 1' i okullarda öğrencilerin karakter gelişimine hiçbir dersin katkıda bulunmadığını, 1' i öğrencilerin karakter gelişiminde tüm derslerin sorumlu olduğuna ve son olarak 7' si de diğer bazı derslerin (matematik, rehberlik, drama, siyer, arapça, hukuk, adalet) öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

1. Tema: Sosyal Bilgiler Dersi

Öğretmenlerin 29' u okulda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkileyen derslerden birinin sosyal bilgiler dersi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Daha etkili olan sosyal bilgilerin bu konuda temel bir ders olduğunu düşünüyorum yine 8.sınıfta verilen insan hakları ve demokrasi dersi(Vatandaşlık)’nin önemli olduğunu, Türkçe dersi yine bu konuda etkilidir. Belki sonra da Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersi gelebilir. Beden eğitimini de sayabiliriz. Ama en etkili olan dersler burada sosyal bilgiler dersiyle vatandaşlık dersini görüyorum.”(Ö3)

“Sosyal bilgiler öğretim programı müfredat olarak yoğun bir program konuları da yetiştirme noktasında güçlük çekiyoruz. Aslında bununla ilgili Vatandaşlık dersinde konular var ama bizler bunun üzerine çok fazla gidemiyoruz. Mesela sosyal bilgiler 5. Sınıfta sorumluluk ünitesi var, yine vatandaşlık dersinde hak ve sorumluluklarımız gibi konular var ama bizler teorik bilgiyi veriyoruz uygulama kısmında ise maalesef yapamıyoruz. Yalnız sosyal bilgiler programında az önce söylemiş olduğunuz değerler yoğun olarak mevcut diyebilirim.”(Ö12)

2.Tema: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

Öğretmenlerin 28' i okulda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkileyen derslerden birinin din kültürü ve ahlak bilgisi dersi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Şuan ki sistemde tabi ki Din Kültürü dersini söyleyebilirim. Çünkü çocuklar bu derste daha hassas davrandıklarını görüyoruz bu derste ki konulara ekstra ilgili olduklarını görüyoruz. Türkçe dersimizde de işlediğimiz metinlerin ana fikri boyutunda bu değerleri de vurgulamaya çalışıyoruz.” (Ö2)

“En çok etkili olan dersin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin olduğunu düşünüyorum. Diğer derslerde bu konuda çok fazla etkili olduğunu zannetmiyorum.”(Ö6)

2. Tema: Türkçe

Öğretmenlerin 21' i okulda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkileyen derslerden birinin Türkçe dersi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Genelde sözel derslerin yani Türkçe dersiyle sosyal bilgiler dersinin karakter eğitimi noktasında daha etkili olduğunu düşünüyorum. Özellikle de Türkçe dersinde drama yoluyla ya da tiyatro yoluyla öğrencilere verilebileceği kanaatindeyim.” (Ö29)

“Ben hepsinin etkili olduğu kanaatindeyim. Ama ağırlıklı olarak sözel derslerin daha etkili olduğunu düşünüyorum. Bunların içinde de özellikle kendi dersim olan Türkçe başta olmak üzere sosyal bilgiler dersinin de etkili olduğu kanaatindeyim.” (Ö37)

3. Tema: Beden Eğitimi

Öğretmenlerin 18' i okulda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkileyen derslerden birinin beden eğitimi dersi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Beden eğitimi derslerinin etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü bizim derslerimizde uygulamalı bir ders olduğu için oyun içerisinde bunu gözlemlememiz, müdahale etmemiz ve yönlendirmemiz daha kolay oluyor. Yine Müzik dersinde koro gibi çalışmalar var yine resim derslerinde sergi tarzında çalışmalarda bu eğitime yönelik yönlendirmelerimizi yapmak daha kolay oluyor. Yine Din kültürü dersi gerçekten aslına uygun işlenir pratikte de gösterilebilirse çok etkili olduğunu düşünüyorum. Diğer dersler de ise zaten öğretim ön planda olduğu için sınavlardan da iyi not alma üzerine kurulu olduğu için verildiğini düşünmüyorum.”(Ö39)

“Beden Eğitimi dersinin olduğunu düşünüyorum. Daha sonra Türkçe dersinin ve Sosyal Bilgiler dersinin önemli olabileceğini düşünüyorum. Özellikle sosyal bilgiler dersinde tarihimizden yola çıkarak bu değerlere daha çok vurgu yapılabileceğini düşünüyorum. Bu üç derste de verildiğini ve önemli olduğunu düşünmekteyim.”(Ö40)

4.Tema: Müzik

Öğretmenlerin 10' u okulda öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkileyen derslerden birinin müzik eğitimi dersi olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Öncelikle Din kültürü ve Ahlak bilgisi çok önemli bir yer tutuyor. Bunun yanında sosyal bilgiler ve vatandaşlık dersleri de aynı şekilde önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum. Başka bu konuda Türkçe derslerine metinler ve hikâyeler yoluyla karakter eğitimi gerçekleştirilebilir. Sözel derslerin daha fazla etkili olabileceğini düşünüyorum. Yine bir müzik dersinde bile şarkularla, türkülerle karakter eğitiminin verilebileceğini düşünüyorum.”(Ö1)

“Bence bu konuda çok aktif olmadığımızı düşündüğümüz öğrencinin kendini daha rahat ifade edebileceği Beden, Müzik, Görsel Sanatlar, Teknoloji Tasarım gibi dersler bence daha etkilidir diye düşünüyorum. Bu derslerde ürün ortaya koydukları için oralarda bu eğitimin daha iyi verilebilir diyorum. Yani uygulama derslerinde daha fazla verildiğini düşünüyorum. Bizim derslerimizde biraz teoride kalıyor gibi geliyor bana.”(Ö26)

4.7. Ortaokul Öğretmenlerinin Okullarda Karakter Eğitiminin Ayrı Bir Müfredat Kapsamında Ele Alınması Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 3 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 11’ de gösterilmiştir.

Tablo 11: Sizce okullarda karakter eğitimi öğrencilere ayrı bir ders olarak mı verilmeli yoksa her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde mi verilmelidir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde verilmeli	27	%64.2
Hem ayrı bir ders olarak verilmeli hem de tüm ders programlarıyla bütünleştirilmeli	8	%19
Ayrı bir ders olarak verilmeli	7	%16.6
Toplam	42	%100

Tablo 11’ de görüldüğü üzere okullarda karakter eğitimi öğrencilere ayrı bir ders olarak mı verilmeli yoksa her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde mi verilmeli sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre 3 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 27’ si okullarda karakter eğitiminin öğrencilere tüm derslerin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde verilmesi gerektiğini, 8’ i hem ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiği hem de tüm ders programıyla bütünleştirilerek verilmesi ve 7’ si da karakter eğitiminin öğrencilere

ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiğini diğer gerektiği hususunda görüşlerini belirtmişlerdir.

1.Tema: Her Dersin Programıyla Bütünleştirilmiş Bir Şekilde Verilmeli

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri her dersin programıyla bütünleştirilerek verilmesi temasıdır. Öğretmenlerin 27' si karakter eğitiminin okullarda tüm ders programlarıyla bütünleştirilmiş bir şekilde verilmesi konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“ Bence tüm derslerle ilişkilendirilmeli diye düşünüyorum. Çünkü karakter eğitimi diye bir ders olursa çocukta karakter eğitimi dersinde bu davranışlara dikkat edecektir diğer derslerde ise bu konuda aynı hassasiyeti göstermeyebilir. Bundan dolayı tüm derslerin programıyla bütünleştirilerek her dersin öğretmeni kendi dersinde istenilen olumlu davranışları gerçekleştirebilmesi için gerekli örnekleri öğrencileriyle paylaşabilmeli bence. ” (Ö2)

“Her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde olursa daha faydalı olacağına inanıyorum. Çünkü biz de nerede bir eksiklik görülse oraya bir ders konulmaya çalışılıyor ve böyle yapıldıkça da bu durum daha da kötüye gidiyor. Eğer her dersin eğitim programının içine serpiştirilirse o zaman daha verimli ve etkili olur. Ayrı bir ders olursa işin içine not kaygısı filan da girecek o zaman çocuğun derse olan bakış açısı da tamamıyla değişecektir.” (Ö7)

“Disiplinler arası devam etmesi daha iyi olur diyorum. Çünkü ayrı bir ders olursa çocuk onu hayatına geçiremeyecek çünkü sınav psikolojisi içinde hareket ederek bakacaktır. Muhtemeldir ki ayrı bir ders olduğunda teoride kalır uygulamaya geçmez diye düşünüyorum” (Ö34)

“Bence her dersin programıyla bütünleştirilerek verilmeli, Disiplinler arası yaklaşımların bir arada olduğu bir karakter eğitiminin daha etkili olacağını düşünüyorum. Her öğretmenin kendi dersinde buna bir vurgu yapıyor olması, müfredat programıyla bunu öğrencilere aktarıyor olması daha etkili olur.” (Ö38)

2.Tema: Hem Ayrı Bir Ders Olarak Verilmeli Hem de Tüm Ders Programlarıyla Bütünleştirilmeli

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri hem ayrı bir ders verilmeli hem de tüm ders programlarıyla bütünleştirilmeli temasıdır. Öğretmenlerin 8' i karakter eğitiminin okullarda hem ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiği hem de tüm programlarla bütünleştirerek verilmesi gerektiğini konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Bence her ikisi de olmalıdır diye düşünüyorum. Bence çocuğun bu noktada kendini rahat bir şekilde ifade edebileceği bir ders olmalı ama mutlaka diğer derslerin programıyla da ilişkilendirilmeli diye düşünüyorum.” (Ö9)

“Bence tüm derslerin programına kazandırılması hem daha hızlı bir şekilde öğrencilere sunulması konusunda etkili olur diye düşünüyorum tabi bu yapıldıktan sonra da ders olarak da öğrencilere sunulursa onun da katkısının olabileceğini düşünüyorum.” (Ö19)

“Aslında ikisini de düşünüyorum. Bence ayrı bir ders olarak verilmeli ve diğer derslerle de desteklenmeli diye düşünüyorum. Karakter eğitimi dersi verildikten sonra uygulaması da diğer derslerde verilmeli ve sonra da gözlenmelidir diye düşünüyorum. Çocuk öğrendi ama uyguluyor mu buna mutlaka bakılmalıdır.”(Ö28)

“Bence ayrı bir ders olarak bütün bir şekilde verilebilir çünkü müfredat yoğunluğuna bağlı olarak bizler bu değerlere yeteri kadar vakit ayıramıyoruz. Daha çok etkinlik yapılabilecek uygulamaya dönük olarak farkındalık oluşturabilecek bir ders olursa iyi olur. Böyle bir dersin yanında diğer derslerde de yer alabilir.” (Ö30)

3.Tema: Ayrı Bir Ders Olarak Verilmeli

Bu soruya verilen cevaplar analiz edildiğinde ortaya çıkan temalardan biri ayrı bir ders olarak verilmeli temasıdır. Öğretmenlerin 7' si karakter eğitiminin okullarda ayrı bir ders olarak verildiğinde öğrencilere daha faydalı olacağı konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Ayrı bir ders verilmesi ve bu derse uygun öğretmenin tahsis edilmesini daha doğru görüyorum açıkçası Çünkü her öğretmenin karaktere bakış açısı farklı bir dersle bu verilirse uygun öğretmenle birlikte daha doğru olacağını düşünüyorum.” (Ö3)

“Ayrı bir ders olarak mesela seçmeli ders olarak verilirse daha faydalı olur diye düşünüyorum. Bunlara da özellikle rehber öğretmenlerin girerek daha faydalı olacağı kanaatini taşıyorum açıkçası. ” (Ö4)

“Burada eğer öğrencilerin önüne iyi bir program konulabilirse ayrı bir ders olarak verilebilir. Çünkü bizim içimizde bile karakter yoksunu öğretmenler var bu şekilde olunca zaten bu eğitim de havada kalır. Bu eğitime uygun bir öğretmen seçilerek bu eğitim ayrı bir ders olarak öğrencilere sunulabilir.” (Ö25)

“Aslında daha fazla önemsenmesi adına ayrı bir ders daha iyi olur gibime geliyor bana. Ama ayrı bir ders olarak sunmak mı doğru olur ya da bütün derslerde olması mı çocuğun hayatına daha çok olumlu yansımaları olur onu bilemiyorum. Bana göre ayrı bir ders olması bu eğitimin daha fazla önemsendiğini gösterir. Ama ne kadar etkili olur onu bilemiyorum.” (Ö26)

4.8. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Katkısı İle İlgili Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 2 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında doğru bir ilişki olduğunu düşünüyorum.	33	% 78.5
Öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında herhangi bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.	9	% 21.5
Toplam	42	% 100

Tablo 12’ de görüldüğü üzere öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz sorusunun analizinde iki farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 33’ ü öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında doğru bir ilişki olduğunu ve karakter eğitiminin akademik başarıyı olumlu

anlamda etkilediğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden 9' u ise öğrencilerin akademik başarıları ile karakter eğitimi arasında herhangi bir ilişki olmadığını belirtmiştir.

1.Tema: Öğrencilerin akademik başarıları ile karakter eğitimi arasında doğru (paralel) bir ilişki olduğunu düşünüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri öğrencilerin akademik başarıları ile karakter eğitimi arasında doğru bir ilişki olduğunu düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 33' ü öğrencilerin akademik başarı ile karakter eğitimi arasında doğru anlamda bir ilişkiden söz edilebileceğini ve karakter eğitiminin akademik başarıyı olumlu anlamda etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Ben genelde başarılı öğrencilerin karakter anlamında da olgun olduğunu görüyorum. Mesela ben kendi dersim açısından söyleyeyim çocuk saygılı kibar arkadaşlarıyla iyi geçinen bakıyorsun dersleri de bu öğrencinin çok iyi oluyor. Çünkü çocuk kendini sorumlu hissediyor. Ters durumlarda vardır tabiki öğrenci bakıyorsun bu hassasiyetlere sahip değil ama çok zeki sınavlarda yüksek not alıyor ama ben bu durumun istisnai bir özellik olduğunu düşünüyorum. Aralarında doğru bir ilişki vardır genel olarak.” (Ö24)

“Bence doğru orantılıdır. Yani karakteri, genelde düzgün olan çocuk derslerinde de daha çok başarılı oluyor. Mesela bir öğrencimiz var akademik olarak çok başarılı bir öğrenci yine öğrenciye bakıyorsun az önce bahsettiğiniz tüm değerlere sahip bir öğrenci yani çevresine çok saygılı, dürüst, sevgi dolu ve sorumluluklarının da bilincinde bir öğrenci ve böylelikle de başarı da gelmiş oluyor. Bahsettiğimiz bu iki kavram birbirine bağlı iki kavram diye düşünüyorum.” (Ö26)

“Bence bu iki kavram birbirleriyle ilişkili kavramlar ben şahsen dürüst olmayan bir çocuğun başarılı olabileceğini düşünemiyorum. Bir çocuk çalışkansa bu çocuk aynı zamanda doğrudur, dürüştür diye düşünürüz. Aslında bu kavramlar çocukları başarıya ulaştırıyor gibi geliyor bana. Mesela bizim bir öğrencimiz var çok başarılı bir öğrencimize bakıyorum çocuk aynı zamanda çok alçak gönüllü bence öğrencinin başarıları buradan geliyor. Yine öğrencimize bakıyorum akademik olarak zayıf öğrencilere teneffüs aralarında ya da öğle aralarında yardımcı olduğunu görüyorum. Yani başarılı öğrencilere baktığımızda aynı zamanda bu değerlere sahip olduğunu görürüz.” (Ö32)

“Kesinlikle aynı doğrultuda bir ilişki olacaktır. Karakteri sağlam ne yapıp yapmaması gerektiğini bilen ve belki de yanlış bir karar olsa da kararına bağlı olan ve kendi karakterinde devam eden kişi herhalde daha başarılı olacaktır yanlış da olsa doğruyu bulacaktır diye düşünüyorum. Bunun için karakter başarıyı akademik başarıyı doğrudan etkiler ki şüana kadar ki öğrencilerimizden de bunu görmekteyiz. Karakteri zayıf olaylar karşısından nasıl hareket edeceğini bilmeyen tutarsız öğrenciler genelde başarısız oluyor. Bunun tersi durumla karşılaştığımız çok nadirdir diye düşünüyorum.” (Ö35)

2.Tema: Öğrencilerin akademik başarı ile karakter eğitimi arasında herhangi bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan ikincisi öğrencilerin akademik başarı ile karakter eğitimi arasında herhangi bir ilişki olmadığı temasıdır. Öğretmenlerden 9’ u öğrencilerin akademik başarı ile karakter eğitimi arasında herhangi bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Bu soruyla ilgili olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence dersinde başarılı olan öğrencilerin karakterli başarısız olan öğrencilerin karakersiz gibi bir anlayışı ben doğru bulmuyorum. Çocuk akademik olarak zayıf olabilir ama çok terbiyeli ve aynı zamanda dürüst olabilir. Ama toplumumuzda böyle bir sıkıntı var tabi dersi iyiye karakterli kötüye karakersiz gibi bir yanlış inanış var. Mesela matematik de başarılı olup sosyal hayatta bize selam vermeyen gelip yanımıza nasılsın hocam demeyen çok öğrencim var. Ama başarısız olup yolda bizi gören ve selamını kesmeyen de çok öğrencim var. Ben bu iki kavram arasında herhangi bir bağlantı olduğunu düşünmüyorum.” (Ö4)

“Ben aralarında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. Şuanda günümüzde akademik olarak çok başarılı olan insanların karakter yapılarına baktığımız zaman çok bozuk olabiliyorlar. Bizim eğitim sistemimiz sadece çocuğun akademik başarısına endeksli bir eğitim sistemi, biz çocuğu karakterine ya da başka konulara göre değerlendirmiyoruz. Çocuk bir test sınavında 20 sorudan ne kadar çok doğru yaparsa o kadar çok başarılı olarak görüyoruz. Biz şuan ki sistemde çocuğun sadece öğretim tarafıyla ilgileniyoruz. Çocuğun arkadaşlarıyla olan ilişkilerine ya da toplum içerisindeki davranışlarına bakılmıyor bundan dolayı çok fazla ilişkili olduğunu düşünmüyorum. Çocuk karakteri bozuk bir çocuk bir sınav yapıyorsun sınavda çok başarılı olabiliyor.” (Ö6)

“Üniversite öğrencilerine bakıyoruz bazen seviyesiz hareketler karakter anlamında sıkıntılı insanlarla çok fazla karşılaşmışımdır. Bunu kendi kendime hep sorgulamışım nasıl olurda akademik olarak belli bir başarı gösteren bir kişi bu tarz davranışlar içerisine girebilir diye. Aralarında nasıl bir ilişki var ben çok fazla bir ilişki olduğunu düşünmüyorum açıkçası karşılaştığım örneklerden dolayı.” (Ö14)

4.9. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerde Görülen Disiplin Problemleriyle İlgili Olarak Karakter Eğitiminin Önemi Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 3 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13: Okullarda disiplin problemlerinin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminden yararlanılabilir mi sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Temalar	Frekans(F)	Yüzde(%)
Karakter eğitiminden yararlanılabileceğini düşünüyorum	38	% 90.4
Ortaokul döneminin karakter eğitiminden yararlanabileceği konusunda geç olduğunu düşünüyorum	3	% 7.1
Karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda kararsızım	1	% 2.3
Toplam	42	% 100

Tablo 13’ de görüldüğü üzere öğretmenlerin okullarda görülen disiplin problemlerinin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminden yararlanılabilir mi sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre 3 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 38’ i okullarda görülen disiplin problemlerinde karakter eğitiminden yararlanılabileceğini, 3’ ü ortaokul döneminde görülen disiplin problemlerinin karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda ortaokul döneminin geç olduğunu düşünmekte ve 1’ i de ortaokullarda disiplin problemleriyle ilgili olarak karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda kararsız olduğunu belirtmişlerdir.

1.Tema: Karakter eğitiminden yararlanılabileceğini düşünüyorum

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda görülen disiplin problemlerinin önlenmesinde karakter eğitiminin yararlı olabileceğini düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 38’ i karakter eğitiminin disiplin problemlerinin önlenmesinde

yararlı olabileceğini düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Karakter eğitiminden yararlanılabilir. Ben bundan önce geldiğim okulda bununla ilgili güzel çalışmalar yaptık. Öğrencilerimizden tamamen kendi iradesiyle okul bahçesinde yerde gördüğü çöpi alıp çöp kutusuna atan öğrenciyi gördüğümüzde o öğrenciyi tüm öğrencilerin huzurunda ödüllendirirdik. Yine ayın en temiz sınıfını belirleyip o sınıfta bulunan öğrencilere en çok istedikleri şey neyse onu gerçekleştirirdik. Yine davranış olarak ayın öğrencisi seçerdik ve o öğrencinin davranışlarını diğer öğrencilerle paylaştık.” (Ö5)

“Saygı anlamında gerek bizlere gerekse arkadaşlarına saygı anlamında problemler yaşıyoruz. Yine kılık kıyafet noktasında sıkıntılar yaşıyoruz. Yararlanılabilir ama disiplinle beraber doğru orantılı bir şekilde verilirse etkili olabileceğini düşünüyorum.” (Ö9)

“Çok büyük bir disiplin problemi olmuyor. Daha çok sorumsuzlukla ilgili problemlerimiz oluyor. Arada bir argo konuşmalar, şiddete yatkın kavgalar gibi durumlarla da nadiren de ola karşılaşıyoruz. Etkili olur tabi ki. Özellikle bu problemi yaşayan öğrencilere bu alanda eğitim almış alanın uzmanları tarafından karakter eğitimi yapılabilir diye düşünüyorum.” (Ö16)

“Çok fazla disiplin problemleri olmamakla beraber özellikle kendi aralarında kendi arkadaşına saygı göstermeme, alay etme, küçümseme, birbirine karşı ruhsal olarak yaralama ya da incitme gibi olumsuz davranışlar görüyorum. En fazla başkalarının hakkını dikkate almama gibi bir durum var okulumuzda. Yararlanılabilir. Ancak bu eğitimi de öğrencilere kazandırılacak öğretmenlerin düzgün rol model olursa verilebilir diyorum. Eğer öğrenci öğretmeninden bunu yaparak yaşayarak görürse aynı zamanda da aileden de böyle bir destek görürse bu alanda başarılı olur diye düşünüyorum.” (Ö18)

“Özellikle son yıllarda disiplin boyutunda öğrencilerin üzerinde artık etkili olmadığı ve öğrencilerin de bu durumun farkında olduğu için bunu kullandığı bir dönemdeyiz. Öğrenciye en ufak bir eleştiride bulunsak hemen velisini okula çağırabiliyor. Yine benim en fazla rahatsız olduğum çocukların öğretmenlerini çok kıymetli olarak görmemeleri, dersleri geçeceğini bildiği için çok fazla değer vermemeleri gibi problemler yaşıyoruz. Bu noktada yararlanılabilir tabi ki ama az öncede dediği gibi bunu din eğitimiyle de birlikte ilişkilendirirsek daha güzel olur düşüncesindeyim.” (Ö20)

“Öğretmenlik yaşantım boyunca karşılaştığım en bariz problemlerin başında kurallara karşı bir itaatsizlik durumudur. Yine otoriteye bağlı kalmama durumu gibi problemler yaşıyoruz. Bunda da aile faktörünün önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii ki yararlanılabilir. Bir yerde ateş yakıyorsanız etrafını kapatmak durumdasınız Çünkü yakarken sönmeyin diye karakter bu işin yakma kısmı peki etrafına çekeceğimiz şey ise medya olacaktır. Siz burada karakter eğitimi güzel bir şekilde verseniz dahi eve gittiğinde karşısında medyada saygısızca konuşan bir spikeri ya da etrafına ateş püsküren bir siyasetçiyi gördüğünde diyecek ki bana okuldan öğretilen mi doğru yoksa karşımda gördüğüm mü doğru diyecektir. Yani medyanın da bu konuda çok büyük sorumluluğu vardır.” (Ö23)

“Bence öğretmene ya da kendi aralarında bir saygısızlık anlayışı var ne yazık ki öğrencilerimizde. Öğretmenine bakıyorsun arkadaşı olarak görüyor. Arada bir seviye olması gerekiyor ama öğrenciler sürekli olarak bu sınırı zorluyorlar ne yazık ki. Yararlanılabilir ki ailede verilirse çocuk zaten okulda farklı olduğunu olumlu anlamda görüyorsun. Ben bu eğitim özellikle ailede ve küçük yaşlardan itibaren verilmesi taraftarıyım. Ailede bu anlamda kopukluk varsa bizim burada bu durumu düzeltmemiz çok zor oluyor. Zaten ailede olumsuzluk varsa çocukta da bunu okulda çok net görüyoruz tam tersi olarak iyiyse yine çocukta da bunu okul ortamında olumlu anlamda görüyoruz. Bundan dolayı eğitim sadece bir yönüyle düşünülmemeli aile eğitimi de bu sürece mutlaka dâhil etmemiz gerekir. Bu problemler aile, çevre ve okul işbirliği halinde çözülebilir diye düşünüyorum. Biri kopuk olursa maalesef olmuyor. Bundan dolayı bu üç faktörün sağlam zemine oturtulması gerekir. Bu da bir süreci gerektiriyor zaten.” (Ö24)

“Ben bu okulda 7 senedir çalışıyorum. Bu çevrede gördüğüm 7 sene öncesinden bu sene arasındaki en önemli fark ne yazık ki saygı. Ne yazık ki saygı konusunda büyük bir kaybımız var. 7 sene öncesinde saygı ve sevgi daha iyiydi. Ama artık yıldan yıla çok kötü bir duruma geldik. Karakter eğitiminden yararlanılabilir. Nasıl yararlanılabilir? Hani hep saçaktan bahsediyoruz ya Öğretmen, öğrenci ve velinin bulunduğu bir üçlüden, yani ailenin işin içine katabildiğimiz sürece ben bu işin olabileceğini düşünüyorum. Çünkü bizim çocuklarda şöyle bir eğilim var iyiyi değil kötüyü örnek alıyorlar. Bundan dolayı aile mutlaka işin içine katılmalıdır diye düşünüyorum.” (Ö40)

Öğretmen görüşlerine göre okullarda görülen disiplin problemlerinin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminin; öğretmenin olumlu rol model olması, öğretmenin

yaparak yaşayarak öğretmesi, ailelerin de sürece dâhil edilmesi, aile eğitimlerinin verilmesi, öğretmen, öğrenci ve veli işbirliğinin sağlanması, disiplinle beraber ele alınması, din eğitimiyle beraber ele alınması, uzmanlar eşliğinde bu eğitimin verilmesi, medyanın sorumlu davranması gibi faktörlerle beraber ele alınırsa karakter eğitiminin yararlı olabileceğini düşüncesi ön plana çıktığı görülmektedir.

2.Tema: Ortaokul döneminin karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda geç olduğunu düşünüyorum.

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda görülen disiplin problemlerin önlenmesiyle ilgili olarak karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda ortaokul döneminin geç olduğunu düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 3' ü karakter eğitiminin disiplin problemlerin önlenmesinde yararlı olabileceğini düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şu şekildedir:

“Disiplin olarak hazırcı olmaları, ders anlamında gevşek davranmaları ve vurdumduymaz olmaları, giyim ve kıyafetlerine dikkat etmemeleri, ödev noktasında sorumsuz davranmaları gibi problemler yaşıyoruz. Ben karakter eğitimi vererek bu yaştan sonra bu problemlerin zor üstesinden gelebileceğimizi düşünüyorum. İlkokul döneminde bu eğitimin daha etki yapacağını düşünüyorum.”(Ö4)

“En bariz problem ders esnasında konuşmaları, sınıfın düzenini bozan davranışlar gibi sıkıntılar yaşıyoruz bu bağlamda aslında karakter eğitimi iyi bir disiplin anlayışıyla da birlikte ele alınırsa da güzel olur bence. Elbette yararlanılabilir. Ama tabii yaş da önemli burada hani belki ilkokul çağlarında çok etkili olabilir diyebilirim ama bu yaşlarda biraz daha zor olacağını düşünüyorum. Yani aileden alması gereken karakter eğitimi ya da ilkokul çağlarında alması gereken karakter eğitimi almadığı takdirde biraz işlerde zorlaşıyor açıkçası.” (Ö21)

3.Tema: Ortaokul döneminde disiplin problemlerinin önlenmesinde karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda kararsız olduğumu düşünüyorum.

Bu soruya verilen cevaplar göre ortaya çıkan temalardan biri ortaokullarda görülen disiplin problemlerin önlenmesiyle ilgili olarak karakter eğitiminden yararlanılabileceği konusunda kararsız olduğu temasıdır. Öğretmenlerin 1' i karakter eğitiminin disiplin problemlerin önlenmesinde kararsız olduğuna yönelik bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenin bu konuya dair görüşü şu şekildedir:

“Birbirlerine saygısızca yaklaşımları, fiziksel olarak şiddet eğilimi içinde olmaları en çok rahatsız olduğumuz konuların başında geliyor. Karakter eğitiminden yararlanılabilir mi bilemiyorum açıkçası çünkü bu anlamda karakter vasıflarına sahip olan öğrencilerde bile bu yanlış hareketleri zaman zaman görebiliyoruz. Öneri olarak ben daha fazla görsel eğitimin ön planda tutulması gerektiği kanaatine sahibim. Yine sosyal medyanın da burada sorumlu davranması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö19)

Bununla birlikte öğretmenlerin öğrencilerde görülen bazı disiplin problemlerini şu şekilde belirtmişlerdir: Öğrencilerin birbirleriyle dalga geçmeleri, ders içerisinde dersin bütünlüğünü bozmaları, zaman zaman argo ve küfürlü konuşmaları, birbirlerini dışlamaları, okula karşı devamsızlıklar yapmaları, istenmeyen okul içerisinde kız-erkek yakınlaşmaları, sorumluluklarını yerine getirmemeleri, giyim ve kıyafetlerine dikkat etmemeleri, kendi arkadaş gruplarına ve öğretmenlere karşı saygısız davranmaları, şiddet içerikli olumsuz davranışlarda bulunmaları, bencil olmaları, birbirlerine ve öğretmenlerine karşı iftira atmaları, ailelerin öğretmenlerin işine müdahil olmaları, yalan söyleme, okul kurallarına karşı itaatsizlik, hoşgörülü olmama, kibirli olma, ahlaki olmaya davranışlar, ortaokulda caydırıcı cezaların olmaması ve bu durumun olumsuz anlamda kullanılması gibi ortaokullarda görülen bazı disiplin problemlerine değinmişlerdir.

4.10. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Etki Eden Faktörler Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 11 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 14’ de gösterilmiştir.

Tablo 14: Öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)*</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Aile	41	% 26.1
Sosyal Çevre	25	% 15.9
Arkadaş	21	% 13.3
Okul	19	% 12.1
Öğretmen	16	% 10.1
Sosyal Medya	10	% 6.6
İlkokul Öğretmeni	7	% 4.4
Kalıtım	7	% 4.4
Pekiştireç	2	% 1.2
Kültür	2	% 1.2
Diğerleri	7	% 4.4

* Bu tablodaki frekanslar öğretmenlerin birden fazla değer söylemesi sonucu oluşan değerlerin tekrar sayıdır.

Tablo 14’ de görüldüğü üzere öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin 41’ i öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etki eden faktörlerden aile faktörünün etkili olduğunu, 25’ i sosyal çevre faktörünün etkili olduğunu, 21’ i arkadaş faktörünün etkili olduğunu, 19’ u okul faktörünün etkili olduğunu, 16’ sı öğretmen faktörünün etkili olduğunu, 10’ u sosyal medya’nın etkili olduğunu, 7’ si ilkökul öğretmenin etkili olduğunu, 7’ si kalıtım (genetik) faktörünün etkili olduğunu, 2’ si pekiştireç faktörünün etkili olduğunu, 2’ si kültür faktörünün etkili olduğunu ve son olarak ise 7’ si de diğer (kardeş sayısı, mizaç, gelenek ve görenekler, alışkanlıklar, bilim adamları, siyasetçiler, 0-6 yaş dönemi) faktörlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

1. Tema: Aile

Öğretmenlerin 41’ i öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörlerden birinin aile faktörü olduğuna değinmiştir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence bireyi bu kapsamda bir bütün olarak değerlendirmek gerekir. Ağaç yaşken eğilir misali ilk başta aile geliyor. Aileden sonra bu çocuğun çevresi önemli daha sonra bireyin arkadaşları, izlediği filmler yani medya ayağı, okuduğu kitaplar, çevresinde tanık

olduğu olaylar karakter eğitimine etki eden faktörler olduğunu düşünüyorum. En önemlisi ise ailedir çünkü çocuklar ailelerinin aynası konumda, siz neyseniz çocuklarınız da o, çocuklarınızın nasıl olmasını istiyorsanız sizlerde öyle olmak durumundasınız diyorum. Aileler nasılsa çocuklarda ailesinin kopyası durumdadır.”(Ö2)

“Bence aile faktörü çünkü eğitim nihayetinde ailede başlıyor o dönem ailesi tarafından iyi yönlendirilen bir öğrenci karakter olarak çok önemli mesafeler alırlar. Yine sosyal çevresi, arkadaş çevresi bunlarda etkilidir. Bunların içinde de en önemli faktörün aile olduğunu düşünüyorum.” (Ö8)

“İlk başta aile ortamı, yaşadığı ortam, çevresi, okulu ve öğretmenleri diyebiliriz. En fazla ailesi etkilidir Çünkü en önemli dediğimiz kritik yaşlarda ailesiyle yaşıyor ve dolayısıyla da onları örnek alıyor. Çocuğun yaşadığı aile ortamı mutlu ve huzurlu bir ortamsa çocuklarda karakter anlamında zaten donanımlı geliyor okula.” (Ö25)

2. Tema: Sosyal Çevre

Öğretmenlerin 25’ i öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörlerden birinin sosyal çevre faktörü olduğuna değinmiştir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“İlk başta ailenin etkili olduğunu düşünüyorum sonra ilkokulda özellikle sınıf öğretmenin yine ergenlik dönemine geldiğinde çocuk artık aileden yavaş yavaş kopuyor ve arkadaş çevresi daha etkin hale geliyor. Ben en çok etki eden faktörün sosyal çevresi diyebilirim Çünkü çocuk sosyal çevresiyle çok daha uzun yıllar beraber oluyor.” (Ö18)

3. Tema: Arkadaş

Öğretmenlerin 21’ i öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörlerden birinin arkadaş faktörü olduğuna değinmiştir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence bunda yaş faktörünü önemli görüyorum. 12 yaşına kadar aile önemli, 12 yaşından sonra arkadaş çevresini önemli görüyorum. Küçük yaşlarda ailesine karşı hoş görünmeye çalışan çocuk ergenlikle beraber arkadaşlarına hoş görünmeye çalışıyor.” (Ö12)

“Bence Şuanda en önemli faktörlerden biri arkadaş çevresi, sırf arkadaşlarından utanmamak adına her Şeyi yapabiliyorlar. Yine internet, televizyon ve medya gibi faktörlerin de etkisi var diye düşünüyorum. Yine aile faktörünü de unutmak gerekir.”(Ö13)

4. Tema: Okul

Öğretmenlerin 19’ u öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörlerden birinin okul faktörü olduğuna değinmiştir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri Şöyledir:

“Ben aile yapısının önemli olduğunu düşünüyorum ondan sonra zamanlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yer olan okulun da etkili olduğunu düşünüyorum. En fazla ise aile etkilidir. Çünkü anne baba faktörleri olması, olmaması ailenin yapısı her Şeyden daha etkilidir.”(Ö31)

5. Tema: Öğretmen

Öğretmenlerin 16’ sı öğrencilerin karakter gelişimine etki eden faktörlerden birinin okul faktörü olduğuna değinmiştir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri Şöyledir:

“Başta aile öğrencilerin arkadaşları yine öğretmenlerin hal ve hareketleri çok etkilidir diyorum. En fazla etkili olan faktör dersek bunu Şöyle değerlendirmemiz gerekir birinci aşamada aile çok önemli ikinci aşamada öğretmeni çok önemli ergenlik dönemiyle birlikte de öğrencinin arkadaş çevresi çok önemlidir. Zaten öğrenci ergenlik dönemine kadar sağlam gelirse karakter bakımından çok da olumsuz Şeyler sergileyeceğini düşünmüyorum.”(Ö20)

4.11. Ortaokul Öğretmenlerinin Öğrencilerin Karakter Gelişimine Öğretmenlerin Etkisi Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 3 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 15’ de gösterilmiştir.

Tablo 15: Sizce öğretmenler öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili midir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum	36	% 85.7
Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde kısmen etkili olduğunu düşünüyorum	5	% 11.9
Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olmadığını düşünmüyorum	1	% 2.3
Toplam	42	% 100

Tablo 15’ de görüldüğü üzere öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine göre 3 farklı tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden 36’ sı öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğuna, 5’ i öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde kısmen etkili olduğuna ve 1’ i öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olamadıklarını belirtmişlerdir.

1.Tema: Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 36’ sı öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olduğunu düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Kesinlikle etkilidir. Bence her öğrencinin örnek aldığı bir öğretmeni vardır. Eğer çocuk ailede model alabilecek biri bulamıyorsa bu ihtiyacı okuldaki öğretmenleri dolduruyor. Ama öğretmen de bazı yanlışları anlatıp yine kendisi yapıyorsa da burada kendi etki düzeyini sıfırlamış oluyor. Yine bir yardım kampanyasında ilk önce kendisinin bir şey ortaya koyması ya da derste tüm öğrencilere adaletli davranması öğrencilere çok önemli bir model olmasını sağlamaktadır. Özellikle öğretmenin pratik anlamda bunu öğrencilere göstermesi gerekir. Hz Ömer’inde dediği gibi çocuklar kulağıyla değil gözüyle eğitilir. Yani söylemek değil göstermek çok önemlidir.”(Ö1)

“Şimdi öğretmen nasılsa sınıfta öyledir diyorum. Bizler sürekli öğrencinin gözünde olan bir rol modeliz eğer öğretmen öğrencisine samimi bir şekilde saygısını ve sevgisini gösterir ve bu anlamda sorumlu bir birey olduğunu unutmazsa öğrencileri üzerinde muhakkak etkili olacağını düşünüyorum. Ben derse girdiğimde mutlaka ceketimi önünü iliklerim yani onlar saygı duyduğumu ifade etmiş oluyorum tabi öğrenciler de fark ediyorlar bu durumu. Geçenlerde bir velim bana şunu söyledi: Hocam siz geçenlerde benim çocuğumla konuşurken ceketinizin önünü iliklemişsiniz bu durum onun çok hoşuna gitti ve yaşadığı sıkıntıları da size anlatmak istiyor dedi demek ki öğrencilerimizin güvenini kazanabiliyoruz bir farkındalık yaratabiliyoruz. Öğretmen neticede çocuğu bu yönde şekillendirebilir.” (Ö3)

“Fazlasıyla etkilidir. Mesela benim bir öğrencim kliptonomi denilen etrafında gördüğü eşyaları kendi eşyasıymış gibi düşünerek alan bir öğrencim vardı. Yalan söylemek ve bu rahatsızlıklarının gereğini yapmak gibi eğilimleri vardı. Ama yalan söylerdi bana yalan söylemezdi. Ailesine ya da diğer öğretmenlerine yalan söylerdi. Gelgelelim ben onun güvenini kazanmışım ki bana dürüst davranır ve asla yalan söylemezdi. Bu bağlamda öğretmenin etkili olduğunu düşünüyorum.” (Ö23)

“Etkilidir diye düşünüyorum. Bir çocuğun problemiyle yakından ilgilendiğimiz zaman onunla birebir ilişki kurduğumuz zaman bakıyoruz ki çocukta olumlu anlamda değişimlere rastlıyoruz.” (Ö29)

“Etkilidir özellikle de sınıf öğretmenleri çok etkilidir. Mesela benim daha önce sınıf öğretmenliği deneyimim de oldu. Çalıştığım bir okulda 1. Sınıf öğretmeniyken karşılaştığım bir kız öğrencimin sürekli yalan söylediği dikkatimi çekti ve bu sorunun aileden kaynaklandığını öğrendim bunun üzerinde durarak aile görüşmeleriyle aynı zamanda sınıfta ödül sistemiyle ve pekiştirme yöntemleriyle bu sorunun ortadan kalkmasına yardımcı oldum.” (Ö31)

“Ben etkilidir diye düşünüyorum özellikle ilkökul öğretmenin çok etkili olduğunu düşünüyorum. Mesela ilkökul sınıflarında ki çocuklara bakıyoruz çok tertipli, düzenli çocuklar öğretmenini sorduğumuzda evet diyorsunuz öğretmeni de bakıyorsun çok düzenli ve idealist ve bu değerlere sahip bir öğretmen olduğumuzu düşünüyorum. Etki sırası olarak aile, ilkökul öğretmeni ve sonra da ortaokul öğretmeni geliyor diyebiliriz. Bakıyoruz öğrencilerimize giyim kuşamımızdan tutun da davranışlarımıza kadar her şeyimiz öğrencilerimiz tarafından dikkat edildiğini görüyoruz.” (Ö32)

Öğretmenlerin görüşlerine göre; öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde davranış olarak olumlu bir rol model olduğu, yaparak ve yaşayarak öğrencilerin karakter gelişiminde etkili olduğu, özellikle sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin karakter gelişiminde etkili olduğu, güven duygusunun verebilmenin ve öğrenciler bireysel(birebir) ilgilenmenin de karakter gelişiminde etkili olduğu görülmektedir.

2.Tema: Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde kısmen etkili olduğunu düşünüyorum

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan diğeri öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde kısmen etkili olduğunu düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 5' i öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde kısmen etkili olduğunu düşünmekte olup bu yönde bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Bence etkilidir. Ben öğretmen olarak öğrencilerime güzel davranışlar kazandırdığımı düşünüyorum. Belki tamamına değil ama bir kısmını etkileyebileceğimizi düşünüyorum. Özellikle dürüstlük ve saygı konularında model olmaya çalışıyoruz.”(Ö4)

“Öğretmenler tabi ki etkilidir. Ama öncelikle aileden bu karakter eğitimini aldığı zaman çocuk okula geldiğinde öğretmenine, çevresine saygı duymayı öğrendiği zaman orada öğretmenlerde etkilidir. Eğer çocuk büyüklerine saygı duymayı bilmiyorsa eğer öğretmenlerinin de etkili olacağını düşünmüyorum. Öğretmen ne kadar olumlu bir şey anlatırsa anlatsın eğer çocuk aileden böyle bir eğitimden geçmediyse öğretmenin çok etkili olacağını zannetmiyorum. Günümüzde bu durumun çok geçerli olduğunu düşünmüyorum.”(Ö6)

“Bazen yönlerde etkiliyiz diyebilirim. Mesela adaletli olmamız konusunda ya da çalışkanlık noktasında etkili olduğumu düşünüyorum. Ama aynı zamanda eksik olduğumuz noktalarda da yeterli olamayabiliriz.” (Ö25)

3.Tema: Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olmadığını düşünüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan sonuncusu öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili olmadığını düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerden 1' i öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimi etkili olmadığını

düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Yani etkili olsa bu anlamda başarı oranı daha fazla olur öğrencilerde. Şuanda etkili olsaydı eğer öğrencilerde bu problemleri en azından okulda kontrol alabilirdik öğretmen ne yapıyor sınıfa giriyor 30 kişilik bir sınıfta 10 tane iyi öğrenci var ve dersi de onlara göre anlatıyor bu konuda bilgi sahibi olsa öğretmen herkese göre anlatmaz mı dersi? Ben öğretmenlerin bu noktada rol model olduklarını düşünmüyorum.”(Ö27)

4.12. Ortaokul Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkında Yeterli Bilgi ve Donanım Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri

Bu soruyla ilgili olarak öğretmen görüşleri analiz edildiğinde 3 farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temaların frekansları Tablo 16’ da gösterilmiştir.

Tablo 16: Karakter eğitimi hakkında öğretmenlerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

<i>Temalar</i>	<i>Frekans(F)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığını düşünüyorum.	29	% 69
Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyorum.	7	% 16.6
Öğretmenler karakter eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahiptirler ama uygulama(pratik) anlamda yeterli olduklarını düşünmüyorum.	6	% 14.2
Toplam	42	% 100

Tablo 16’ da görüldüğü üzere öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin öğretmen cevaplarına göre öğretmenlerin 29’ u öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığına, 7’ si öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğuna ve 6’ sı da öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahiptir ama uygulama anlamında yeterli olmadıklarını belirtmişlerdir.

1.Tema: Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan biri öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünmüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 29' u öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını düşünmekte olup bu yönde olumsuz bir görüş beyan etmişlerdir. Öğretmenlerimizin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Üzülerek söyleyebilirim ki düşünmüyorum. Bazen öyle şeylere şahit oluyoruz ki öğretmenin en asli görevi dersini öğrencilerine en iyi bir şekilde anlatmaktır. Bazen duyuyoruz dersinde ders anlatmaya dahi üşenen, dersinde gazete okuyan, telefonundan haber okuyan, herhangi bir olumsuzluğu gördüğünde müdahale etmeyen arkadaşlarımızı görüyoruz, kendi yaşantısında bu değerlerden bahsederken okul yaşamında bunlara dikkat etmeyen öğretmenleri görüyoruz ve en basitinden çocuklara sigara içmeyin sigara kötü bir alışkanlık deyip de teneffüste çıkıyoruz kendimiz bahçenin bir köşesine geçip sigara içebiliyoruz. Bu noktada bundan sonra sen çocuğa ne dersin de çocuk seni dikkate almayacaktır diye düşünüyorum. Yeterli değil öğretmenlere belli bir yaştan sonra değişebileceğinin çok zor olacağını düşünüyorum. Bazı şeylerin sonradan verildiğinde değişebileceğine inanmıyorum.” (Ö2)

“Bu konuda çok fazla bilgiye ve donanıma sahip olduğunu düşünmüyorum. Uzun yıllar eğitim sistemimizde olan problemlerden dolayı öğretmenler bile akademik başarıyla öğretmen oluyor bundan dolayı da karakterinde problemler olabiliyor. Bence bunun temelden başlanması gerekiyor bir kere eğitim sisteminin temelden öğretim anlayışının yerine artık eğitim anlayışının da yerleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü öğretmenler seçilirken sadece akademik başarılarına bakıldı; en çok doğru cevapladığı testlere bakıldı. Onların ahlaki gelişimleri değerlendirilmedi. Bunun uzun bir süreç olduğunu düşünüyorum. Belki şimdi yapılırsa belki meyvelerini 15-20 yıl sonra alabiliriz. Seminer, kurs gibi faaliyetlerin ben başarılı olacağını düşünmüyorum.” (Ö6)

2.Tema: Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan diğeri öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyorum

temasıdır. Öğretmenlerin 7' si öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olduklarını düşünmekte olup bu yönde olumlu bir görüşe sahiptirler. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Tabi yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü belli bir seviyededir zaten öğretmenler bugüne kadar almış oldukları eğitim sayesinde.”(Ö8)

“Bu konuda yeterli ve önemli olduğumuzu düşünüyorum. Bu konuda da hepimiz karakter eğitimi verebiliriz diye düşünüyorum. O yüzden sadece bir öğretmene bağlı kalmadan her öğretmenin derslerde vurgulaması gerektiğine inanıyorum.”(Ö10)

“Bence sahiptirler Çünkü gerek almış olduğu eğitimler gerekse hayat tecrübelerinden dolayı yeterlidir bence. Başka ne yapılabilir ders programlarında daha faal olabilir yine aile eğitimleri bu kapsamda okullarda yaygınlaştırılabilir diye düşünüyorum.”(Ö21)

3.Tema: Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını ama uygulama(pratik) ve davranış anlamında yeterli olmadıklarını düşünmüyorum.

Bu soruya verilen cevaplara göre ortaya çıkan temalardan sonuncusu öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgi sahip olduğunu yalnız bu bilgi birikimini davranış olarak göstermekte ve uygulamaya (pratiğe) dökmekte problem yaşadıklarını düşünüyorum temasıdır. Öğretmenlerin 6' sı öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu ama bu bilgiye davranışa dönüştürmede ve uygulamaya dökmekte problem yaşadıklarını yönünde olumsuz bir görüşe sahiptirler. Öğretmenlerin bazılarının bu konuya dair görüşleri şöyledir:

“Öğretmenler muhakkak bunları görmüştür ama bazen okumak insanın cehaletini almıyor ne yazık ki bundan dolayı öğretmenler de istenmedik davranışlar gösterebiliyorlar. Ama öğretmenlerinden bu konuda seminerle, kişisel eğitim programlarıyla zaman zaman eğitimlere tabi tutulabilir, belki milli eğitim kapsamında bu alanda farklı projeler geliştirilebilir diye düşünüyorum.” (Ö1)

“Bilgileri vardır diye düşünüyorum ama tabi pratiğe bakıyoruz uygulanamıyor ne yazık ki. Ben öğretmenlerin bu yönde eğitim alması taraftarım seminer dönemlerine bu yönelik etkinlik faaliyetli, eğlenceli, öğretmeni merkezi olan karakter eğitimine yönelik kurslar, seminerler verilebilir.”(Ö3)

“Ben bu konuda öğretmenler belki karakter eğitimi konusunda bilgili olabilirler belki ama davranış anlamında donanımlı olduklarını düşünmüyorum. Özellikle rehber öğretmenler kapsamında bizlere eğitim verebilir seminer kapsamında. Yine alan uzmanı tarafından profesörler vasıtasıyla belki de bizleri eğitime tabi tutulabilir.”(Ö4)

Öğretmenler öneriler kısmında ise bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar: Öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında kurslar, kişisel eğitim seminerleri, drama, tiyatrolar ve konferanslar şeklinde eğitimlere tabi tutulması gerektiği, okuldaki rehber öğretmenlerden karakter eğitimi konusunda yardım alınabileceğinden, öğretmenlerin süreç içerisinde günlük eğitimler değil süreklilik arz eden eğitimlere tabi tutulabileceğinden, Alanın uzmanı tarafından bu konuda okullarda sempozyum faaliyetleri düzenlenebileceğinden, Üniversitelerin Eğitim fakültelerinde bu konunun bir ders olarak uygulamalı olarak verilebileceğinden, Bu konuda özveride bulunan öğretmenlerin ödüllendirilebileceğinden, Öğretmenlerin edilgen olmadığı faal olduğu etkileşimli ve etkinlik içeren eğitimlerin öğretmenlere verilebileceğinden, öğretmen yetiştirme sisteminde yapılacak reform niteliğindeki değişikliklerden, birebir ve yüz yüze eğitimler verilebileceğinden ve son olarak milli eğitimin bu konuda öğretmenlere yönelik bir proje geliştirilebileceği gibi önerilerde bulunmuşlardır.

5.BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada öğretmen görüşlerine göre ortaokullarda verilen karakter eğitimi ve uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nitel bulgularından ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmektedir:

Karakter kavramı hakkında öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu karakteri bireylerin olaylar karşısında ortaya koyduğu davranışlar, tavırlar, hal ve hareketler ile insani değerlere (saygı, dürüstlük, güvenilirlik, hoşgörü, yardımseverlik vb..) sahip olabilmesidir şeklinde tanımlamışlardır. Öğretmen görüşlerine göre çıkan bu bulguların bazı araştırma sonuçlarıyla desteklendiğini görmekteyiz. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin karakter kavramı ile ilgili algılarının daha çok davranışlar ve toplumsal değerlerle irtibatlandıkları görülmektedir. Yine Literatürde karakter kavramı ile ilgili tanımlara baktığımızda ortaya çıkan bulguların desteklendiğini görmekteyiz. İlgili literatürde Topses (2003, 122) Karakteri, kişiliğin bir parçası olarak bireyin davranışlarını olumlu ya da olumsuz değerlendirdiğimizde tutum ve davranış boyutunu oluşturmaktadır. Güney'e (2013, 193) göre dürüstlük, cömertlik, fedakârlık gibi kişilik özellikleri toplum tarafından iyi ve ya kötü olarak yorumlandıklarında karakter özellikleri olarak kabul edilmektedir. Huitt (2004, 3) karakteri, şöyle tanımlamaktadır: Karakter davranışı içerir ve karakter bir öğrencide doğruluk, dürüstlük gibi davranışlara bakarak kendini belli eder. Bir başka görüşe göre ise Karakter, insanı ahlak bakımından iyi ve güzel yapan olup bunlar içerisinde yalan söylememek, saygılı olmak, dürüst olmak, hakperest olmak, fedakar olmak gibi erdemli davranışlara odaklanmaktadır (Aydın, 2003, Akt, Uysal, 2008, 13).

Karakter Eğitimi hakkında öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu karakter eğitimini, bireye güzel ve ahlaki davranışları ile toplumun benimsediği ve topluma özgü değerlerin öğrencilere kazandırabilme adına verilen eğitim olarak belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerine göre çıkan bu bulguların bazı araştırma sonuçlarıyla desteklendiğini görmekteyiz. Avcı (2011)' de yapmış olduğu araştırmada karakter eğitimini değerleri ve insani özellikleri kazandırma ile iyi davranışlar kazandırma ve iyi bir insan olmayı sağlayan eğitim olduğuna dair görüş bildirmişlerdir. Orhan (2013)'de yapmış olduğu araştırmada öğretmenler karakter eğitimini doğru ile yanlış ve iyi ile kötüyü ayırt etmek için yapılan eğitim, öğrencilerin olumsuz davranışlarını

giderilmeye çalışılması ve temel insanı davranışlar konusunda verilen eğitim veya bireyin kendisine ve topluma sevgi ve saygı duymasını sağlamaya çalışmak gibi tanımlarla açıkladıkları belirlenmiştir. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimciler karakter eğitimi daha çok toplumsal değerlerin öğrencilere aktarılması olarak belirtmektedirler. Literatürde karakter eğitimi kavramı ile ilgili tanımlara baktığımızda ortaya çıkan bulguların desteklendiğini görmekteyiz. Lickona'ya (1991) göre karakter eğitimi, insanların anlamasına, ilgi duymasına ve bu etik değerlere göre davranmasına yardımcı olan temkinli bir çaba olarak belirtmektedir (Elkind ve Freddy, 2004, 1). Katılmış ve Ekşi'ye (2011, 35) göre temel insani değerleri kazanarak bunları davranış haline getirebilen akademik anlamda da başarılı öğrenciler yetiştirebilmek amacıyla yapılan eğitimsel faaliyetler olarak ortaya koymaktadır. Yine Ekşi'ye (2003, 79) göre karakter eğitimi Örtük ve açık müfredat aracılığıyla öğrencilere dürüstlük, kendine ve başkalarına saygı, doğruluk gibi değerleri kazandırma, bu değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve bu değerlerin davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretidir. Bakıoğlu ve Sılay'a (2013, 73) göre ise karakter eğitimi iyi ile kötüyü ayırt etmelerine ve iyi davranışlar sergilemelerine yardımcı olma rolü olarak tanımlanmaktadır.

Ortaokullarda karakter eğitiminin verilmesine yönelik olarak öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okullarda karakter eğitiminin verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmenler, okullarda karakter eğitiminin yapılma gerekliliklerini şu şekilde belirtmişlerdir: Aile, sosyal çevre, arkadaş ve sosyal medya gibi faktörlerin öğrenci davranışlarındaki olumsuz etkilerini azaltmak, ailelerinde karakter anlamında olumlu örnekler bulamadığı zaman bu boşluğu okulun doldurabilmesi açısından yapılması, öğrencilerin paylaşmayı, yardımlaşmayı, devletin malına sahip çıkmayı, bencil olmamayı öğrenerek bu değerleri davranışlarına dönüştürebilmesi yine öğrencilerin kendini doğru bir şekilde ifade edebilmesi ve hayatında doğru kararlar alabilmesi için yapılması gerektiğini, Okulların görevinin sadece öğretim olmadığı aynı zamanda eğitim veren kurumlar olması sebebiyle, bireye verilen böyle bir eğitimin aileye, aileden topluma, toplumdaki da ülkenin geneline ulaşabilmesi, okullarda özellikle rehberlik servislerinden bu konuda yararlanılabileceği ve son olarak okullarda uygulamalı bir şekilde karakter eğitimi yapılması gerektiği şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre çıkan bu bulguların bazı araştırma sonuçlarıyla desteklendiğini görmekteyiz. Meydan (2012) yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin tamamı okullarda değerler eğitiminin yapılmasına dair olumlu bir görüş bildirmişlerdir.

Okullarda değerler eğitiminin yapılmasının gerekçelerini ise bireysel, dini, kültürel, eğitimsel veya toplumsal boyutlarına odaklanmaktadır. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada da eğitimcilerin görüşlerine göre insani değerlerin okullarda verilebilmesi için bir karakter eğitiminin gerekliliği konusunda hemfikir oldukları görülmüştür. Karakter eğitiminde aile, medya gibi faktörlerin de sürece dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Uysal (2008) karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu araştırmada okullarda karakter eğitiminin acil ve açık bir ihtiyaç olduğuna medeniyetlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için değerlerin nesilden nesile aktarabilmeleriyle mümkün olduğunu belirtmektedir. Aile ve toplum yeterli ahlaki eğitim veremediği için okulun böyle bir misyon yüklenmesi hayati bir öneme sahiptir şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

Ortaokullarda öğretmen görüşlerine göre karakter eğitimi kapsamında öncelikli olarak verilmesi gereken değerlerin saygı, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, manevi(dini) değerlere sahip olma, adalet ve hoşgörü olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu bulguların bazı araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırdığında benzer taraflarının olduğu görülmektedir: Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimciler, karakter eğitimiyle ilgili verilmesi gereken 7 farklı değer üzerinde durulmuştur. Bunlar; sorumluluk, dürüstlük, aile değerleri, milli ve dini değerler, çalışkanlık, saygı ve sevgi ve iyi vatandaş olma değerleridir. Aslan (2011) İlköğretim de karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler adlı araştırmada öğretmenlerin okullarda öncelikli olarak dürüst olma, sorumluluk, güvenilir olma, vatansever olma, çalışkan olma, öz saygı, anlayışlı olma, büyüklerine saygılı olma, adaletli olma ve azimli olma değerlerinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aktepe ve Yel (2009) İlköğretim okullarında öğretmenlerin değer yargıları adlı araştırmasın da ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin en çok adalet, dürüst olmak, sorumluluk, aileye değer vermek, arkadaşlık, güvenlik, sağlıklı olmak, eşitlik gibi değerleri tercih ettikleri görülmüştür. Yine bir başka araştırmada farklı bulgulara rastlandığı da görülmektedir. Akkiprik (2007) lise öğretmenlerine yönelik yapmış olduğu araştırmada ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin öncelikli olarak okullarda yardımseverlik, evrensellik, öz denetim, uyum, güvenlik, başarı, geleneksellik, hazcılık, uyarılma ve güç gibi değerlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Literatürde karakter eğitimiyle ilgili olarak öncelikli olarak verilmesi gereken değerlere baktığımızda ortaya çıkan bulguların desteklendiğini görmekteyiz. Thomas Lickona' a (1991) göre karakter eğitiminde öncelikli olarak verilmesi gereken değerler şu şekilde belirtilmektedir: Sorumluluk, saygı, hoşgörü, yardımseverlik, merhamet, işbirliği, dürüstlük, adil olma ve

demokratik değerlerdir (Leming 1996, Akt, Avcı, 2011, 42). Josephon Etik Enstitüsü karakterin altı bileşenini şu şekilde açıklamaktadır: Dürüstlük, saygı, yardımseverlik, adalet, sorumluluk, vatandaşlık belirtmektedir. Bu değerler karakterin temel bileşenleri oluşturmakla beraber karakterimizin ve yaşamımızın ahlaki değerini artırmaktadır (Çağatay, 2009, 6).

Ahlaki karakteri oluşturan sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık değerlerinin okullarda öğrencilere kazandırabilme adına öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu değerlerin öğrencilere okullarda kazandırılmadığını belirtmiştir. Ortaokullarda bu değerlerin öğrencilere kazandırılmama nedenleri olarak bu değerlerin okullarda sözel olarak vurgulandığı, uygulama safhasında yetersiz olunduğu, aile ayağının eksikliği ve aile tarafından desteklenmediği, müfredat yoğunluğu, sınav sistemi ve TEOG gibi sınavların öğretmen ve öğrenciler üzerindeki baskısı, okul yöneticileri ile öğretmenler arasında işbirliğinin olmaması gibi nedenler üzerinde durulduğu görülmüştür.

Öğretmenler karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilen sorumluluk, yardımseverlik, saygı, dürüstlük, adalet ve vatandaşlık gibi değerlerin okulda öğrencilere kazandırabilme adına bazı önerilerde bulunmuşlardır: Aile eğitimleriyle ailenin bu sürece mutlaka dâhil edilmesi gerektiği, öğrencilerle bireysel ilgilenmenin(rehberlik servisinin) çok önemli olduğu, disiplinle beraber ele alınması gerektiği, sözel olarak değil uygulamalı olarak gösterilmesi, okulların fiziki ortamlarının buna uygun hale getirilmesi, görsel materyallerle desteklenmesinin gerekliliği, müfredat yoğunluğunun azaltılması ve karakter eğitiminin tüm derslere yayılarak etkin bir biçimde ele alınması, sınav sistemindeki değişikliklerle okullarda öğretim boyutunun ağırlılığının azaltılması ve eğitim boyutunun daha çok ön plana çıkartılması, öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitime dahil edilmesi, okul yönetimiyle öğretmenlerin ortak tutum ve işbirliğiyle hareket etmesi, ödüllendirme sisteminin kullanılması, olumlu rol model olmanın önemi, disiplinle beraber ele alınması, karakter eğitimiyle ilgili sosyal projelerin hayata geçirilmesi, karakter eğitimine uygun bazı derslerin saatlerinin artırılması, ayrı bir ders olarak uygulamalı bir şekilde ele alınması ve yan kazanım olarak değil temel bir kazanım olarak verilmesi şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşlerine göre çıkan bu bulguların bazı araştırma sonuçlarıyla desteklendiğini görülmektedir. Çağatay (2009) yapmış olduğu araştırmada karakter

eğitiminin temel bileşenleri olan “Sorumluluk, yardımseverlik, dürüstlük, saygı, adalet ve vatandaşlık” değerlerinin okulda daha fazla gelişebilmesi için rehberlik servisinin sosyal gelişimleri destekleyecek bazı etkinlikler düzenlemesine, okul-aile işbirliğine, okul yönetimi ve öğretmenlerin okul içerisinde davranış ve uygulamalarına daha dikkat etmesi şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. Orhan (2013)’ de yapmış olduğu araştırmada karakter eğitimi bileşenlerinin okullarda özellikle uygulamalı olarak desteklenmesi gerektiği, öğretmenlerin daha fazla zaman ayırması gerektiği, veli- öğretmen işbirliğinin çok önemli olduğu, okul dışı etkinliklere daha fazla zaman ayrılmasının gerekliliğine ve öğretmenlerin bu konuda yalnız bırakılmaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin iş yüklerinin ve yeterlilikleri nedeniyle başarılı olamadıkları ailelerin de bu eğitimi verme noktasında yetersiz kaldıklarından dolayı öğrencilerde karakterin temel bileşenlerini geliştirebilmek için sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi ve sınav sisteminde de değişikliklerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Literatürde de ortaya çıkan bulguların desteklendiği görülmektedir. Deroche ve Williams kapsamlı bir karakter eğitiminin etkili olabilmesi için okul idaresi, öğretmenler veya okul aile birliği üyelerinden bazı kişilere ihtiyaç vardır. Amaç ve beklentiler açık hale getirilerek bunlar üzerinde belli bir uzmanlaşmanın olması gerekir. Okulda verilecek olan karakter eğitimi konusunda öğrenci velileriyle okul personeli arasında belli bir görüş birliğinin olması gerekir. Okulun genel tutum ve yaklaşımı, idareci, öğretmen ve öğrencilerin tavır ve davranışları karakter eğitimi konusunda son derece önemlidir (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 146-147)

Öğretim programları kapsamında karakter eğitimi uygulamaları hakkında öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenler öğretim programlarının karakter eğitimi açısından yetersiz olduğuna, programda karakter eğitime vurgu yapan değerlerin etkin bir şekilde yer almadığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin yine çoğunluğu karakter eğitime vurgu yapan değerlerin program içerisinde sözel olarak yer aldığına, uygulama açısından bu değerlerin program içerisinde olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca mevcut sınav sistemi, müfredatı yetiştirme kaygısı, TEOG gibi sınav sistemine dayalı bir yapının olması sebebiyle okullar öğretim boyutunun daha önemli hale gelmesi öğretim programlarında bu değerlerin ele alınmasını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin ders müfredatlarının karakter eğitime etkisi ile ilgili olarak öğretmenlerin çoğu olumsuz görüş bildirmişlerdir. Programların içeriğinin karakter eğitimi açısından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin karakter gelişimine olumlu anlamda etki eden derslerin sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak bilgisi, türkçe, beden eğitimi, müzik ve görsel Sanatlar olduğu belirtilmiştir. Literatüre baktığımızda ise bu bulguların desteklendiği görülmektedir. Aytan'a (2012, 12) göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, Hayat Bilgisi, Türkçe ve Fen bilgisi derslerinin etrafında öğrencilerin karakter gelişimini destekleyecek değerlere yer verildiği belirtilmektedir. Yapılan bazı araştırmaların benzer sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Çağatay (2009) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin karakter gelişimini etkileyen derslerin Müzik, Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri olduğu görülmektedir.

Literatüre baktığımızda Din Kültürü ve Ahlak bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Vatandaşlık derslerinin öğretim programlarının genel amaçlarına ve vizyonunda karakter eğitime vurgu yaptığını görmekteyiz. Aynı zamanda bu derslerin müfredat programlarının içeriğine baktığımızda da programların içeriğinde karakter eğitime vurgu yapan değerlere de sıkça yer verildiğini söyleyebiliriz. Bundan dolayı Sosyal bilgiler, Din kültürü ve Ahlak bilgisi ve Vatandaşlık müfredat programlarının içeriğiyle karakter eğitimi programlarında yer alan değerlerin örtüştüğünü söyleyebiliriz.

Okulda yardımlaşma, işbirliği, saygı, yardımseverlik ve sorumluluk gibi karakter eğitime vurgu yapan değerlere yaşayarak ve uygulayarak öğrenmesine fırsat sağladıkları için Beden eğitimi, Müzik ve Görsel sanatlar dersinin karakter eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu gerçeği aşikârdır. Bu derslerin genel amaçlarına baktığımızda da karakter eğitime vurgu yaptığını görmekteyiz. Bu derslerin programlarının içeriği ise karakter eğitimi açısından yeterli olmadığı görülmektedir. Matematik ve Fen Bilgisi derslerinin müfredat programlarının içeriğinde ise karakter eğitime doğrudan vurgu yapacak değerlere yer verilmediği görülmektedir. Türkçe dersinde de programın vizyonu ve genel amaçları çerçevesinde vurgu yapılan değerlerin karakter eğitimiyle örtüştüğünü söyleyebiliriz. Program içeriğinde ise karakter eğitime daha da vurgu yapan değerlere yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Okullarda karakter eğitiminin ayrı bir müfredat kapsamında ele alınmasına dair öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okullarda uygulanacak bir karakter eğitimi programının tüm derslere yayılarak verilirse daha faydalı olacağı kanaatine sahiplerdir. Okullarda bu şekilde yapılacak olan karakter eğitiminin tüm derslerde vurgulanıyor olması, disiplinler arası bir yaklaşımla karakter eğitiminin daha

etkili olacağı kanaati ortaya koymaktadır. Aynı bir ders olması halinde karakter eğitiminin bir ders havasında geçmesine dolayısıyla böyle bir derse sınavdan yüksek not alma kaygısını da beraberinde getireceği için öğrencilerin sınav psikolojisiyle hareket etmelerine sebebiyet vereceği belirtilmektedir. Literatüre baktığımızda bu görüş desteklendiğini görülmektedir. Rusnak' a (1999) göre karakterin öğretilebileceği fikrinden hareketle bazı yöntemlerin karakter eğitimi uygulamalarını kolaylaştırabileceğini düşünmektedir. Her şeyden önce öğretmenlere karakter eğitiminin bir ders olmadığını ve bunu okulun her yerinde görülebileceğini belirtmektedir. Örnek verecek olursak sorumluluk ve işbirliği gibi karakter özellikleri tüm derslerin ve öğrenme deneyimlerinin içeriğini oluşturabilir (Akt, Akkiprik, 2007, 10). Berkowitz' e göre etkili bir karakter eğitimi okullarda bir program vermek ya da karakter eğitimiyle ilgili bir program kurmak değildir. Aksine kültürün aktarımı ve okuldaki yaşamın ta kendisidir (Elkind ve Sweet, 2004, 2). Bu düşünceden hareketle karakter eğitime yönelik herhangi bir ders olmadan; çeşitli etkinlikler yoluyla diğer derslerle bütünleştirilerek derslerin içerisinde karakter eğitiminin yapılabileceği ile ilgili yaygın bir görüş vardır (Çağatay, 2009, 23). Bu bağlamda karakter eğitimi ayrı bir program olarak öğretilmemeli, mevcut tüm programların içerisinde yer alarak verilmelidir (Anderson, 2000, 142, Akt, Bakioğlu ve Sılay, 2013, 49). Ayrıca etkili olması bakımından karakter eğitimi okul topluluklarındaki tüm bileşenleri kapsayacak bir biçimde okul ortamına ve müfredata yayılmalıdır (www.character.org.tr). Rusnak' a (1998) göre karakter eğitimi bir dersin konusu olarak görülmemeli aksine okul programlarında yer alan tüm derslerin içeriğini oluşturan konu alanlarıyla bütünleştirilerek verilmelidir. Kısaca karakter eğitimi okulda öğrenciler için planlanan deneyimlerin hepsinde yer alması gerekmektedir (Akt, Ekşi ve Katılmış, 2011, 37-38). Kidder (2000) başarılı olabilecek karakter eğitimi programlarının yedi özelliğinden birini karakter eğitimi programı tek başına bırakılmamalı, bütün müfredatın içine yerleştirilmelidir şeklinde belirlemiştir (Akt, Uysal, 2008, 29). Benzer araştırmaların ortaya çıkan bulguları desteklediği görülmektedir. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin büyük bir kısmı karakter eğitiminin tüm derslerde verilmesi gereken boyutları olduğundan her dersin kazanımlarda yer alması gerektiğini belirtmiştir. Uysal (2008) yapmış olduğu araştırmada karakter eğitimi programlarının bütün okulu kapsayacak şekilde çeşitli modellerde uygulanabileceğini, bu modellerden birinin de müfredatlarla bütünleştirilmiş model olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen görüşlerine öğrencilerin akademik başarıları ile karakter eğitimi arasındaki ilişkiye baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu karakter eğitiminin akademik başarıyı olumlu anlamda etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenler akademik başarı ile karakter eğitimi arasında doğrusal bir ilişkiden söz edilebileceğini belirtmiştir. Literatüre baktığımızda bu görüşün desteklendiğini görülmektedir. Karakter eğitimi programlarının etkililiği konusunda yapılan araştırmaların hemen hemen hepsi karakter eğitimi programlarının öğrencilerde sosyal ve ahlaki bilinci oluşturmada, problem çözme becerilerinde, akademik başarı, okula olan bağlılık, genel olumsuz davranışlarda azalma, iletişim becerileri ve öğretmene karşı olan davranışlarda pozitif anlamda etkisinin olduğu bulunmuştur (Uysal, 2008, 127). Yine Sılay'a (2010,3) göre karakter eğitimi programlarının etkililiğine baktığımız zaman bazı durumları düzelttiğini belirtmektedir. Bunlar; akademik motivasyon ve amaçlar, akademik başarı, toplumsallık yanlısı davranış, okula olan bağlılık, demokratik değerlere sahip olma, çatışma çözme becerileri, sorumluluk, saygı, öz yeterlilik, kendi kendini denetim altına alabilme, öz saygı, sosyal beceriler ve öğretmenine olan güven ve saygı gibi konular üzerinde karakter eğitimi programlarının olumlu bir tesiri olduğunu belirtmektedir.

Bu bulguyu benzer araştırmaların desteklediği görülmektedir. Katılmış (2010) yapmış olduğu araştırmada 7.sınıf Sosyal bilgiler dersiyle bütünleştirilmiş karakter eğitimi programının uygulama sonucunda deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubu öğrencilerin akademik başarısında deney grubundaki öğrencilerin lehine anlamlı olabilecek bir şekilde sonuca ulaşılmıştır. Demirhan İşcan (2007) yapmış olduğu araştırmada bazı değerlerin Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleriyle bütünleştirilerek uygulanan programlarda öğrencilerin değerleri kazanma düzeyleri ile söz konusu derslere ilişkin başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirtilmiştir. Orhan (2013) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşmeler incelendiğinde öğretmenlerin çoğu akademik başarı ile olumlu pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Katılmış, Ekşi ve Öztürk (2011) yapmış oldukları çalışmalarında; bir karakter eğitimi programı geliştirilerek bu programın etkililiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda; karakter eğitimi programının öğrencilerin bilgilerini, becerilerini, akademik başarılarını ve davranışlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür.

Ortaokullarda görülen disiplin problemlerinin karakter eğitimiyle önlenmesine dönük olarak öğretmen görüşlerine baktığımızda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okullarda görülen disiplin problemlerinin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminden

yararlanılabileceği şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Literatüre baktığımızda bu bulgunun desteklendiği görülmektedir. Battistich'e göre ise son zamanlarda insanlar arasında yaygınlaşan saldırgan ve suça yönelik tutum ve davranışlar, madde kullanımı, erken yaşlarda yaşanan cinsellik, akademik anlamda başarısızlıklar karşısında karakter eğitimi ümit verici bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda karakter eğitimi öğrenciler arasında yaygınlaşan bu tarz olumsuz davranışları önleme noktasında etkili olduğu gözlenmiş olup; gençlerde olumlu kişilik özellikleri geliştirmelerine, sosyal davranışlar ve beceriler geliştirmelerine aynı zamanda toplum içerisinde etkili ve aktif vatandaş olmalarını sağlama konusunda başarılı olduğunu söylemek mümkündür (Akt, Avcı, 2009, 5). Etkili bir karakter eğitiminin okuldan kaçma davranışını yani devamsızlığı, disiplinle uzaklaştırılmayı, erken yaşta hamileliği, başarısızlıkları, okul kaygısını ve uyuşturucu kullanımını azalttığı kanıtlanmıştır (Bakioğlu ve Sılay, 2013, 70). Karakter eğitimi öğrencilerde görülen bu tarzdaki olumsuz davranışların yerine dürüstlük, sorumluluk, adil olma, saygı gibi bazı değerlerin yargılarını içselleştirerek toplumun inanç ve değerler çerçevesinde bir birey olmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Aytan, 2012, 9).

İlgili araştırmalara baktığımızda ortaya çıkan bu bulgunun desteklendiğini görülmektedir. Headen (2006) yapmış olduğu araştırmada karakter eğitim programlarının değerlendirilmesi üzerine öğretmen, veli ve idarecilerin görüşlerine alınmıştır. Bu görüşlere göre okulda şiddet içerikli olaylarda ve davranışlarda azalma, derse olan devamsızlıklarda azalma, okuldan kaçma davranışında azalma, akran ilişkilerinde iyileşme görüldüğüne yönelik sonuçlar ortaya çıkmıştır (Akt, Uysal, 2008, 117). Damm (2011) yapmış olduğu araştırmada 16 tane öğrenciye uyguladığı karakter eğitimi programı sonucunda öğrencilerin şiddet içerikli davranışlarında azalmalarının olduğu ayrıca saygı, adalet, barış, sevgi, sorumluluk ve dini duygularda da olumlu anlamda ilerlemeler sağlandığı gözlenmiştir (Akt, Orhan, 2013, 72).

Öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişiminde etkili olan faktörlerle ilgili görüşlerine baktığımızda en fazla etkili olan faktörün aile olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler, aile faktöründen sonra öğrencilerin karakter gelişiminde en fazla etkili olan faktörleri sırasıyla sosyal çevre, arkadaş, okul, öğretmen ve sosyal medya olarak belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu bulguların literatür tarafından desteklendiği görülmektedir. Lickona etkili bir karakter eğitiminin başta aile olmak üzere okulu, öğretmeni, içinde bulunduğu sosyal çevreyi ve medyayı da içine alarak daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmesi çok önemlidir (Yazıcı ve Yazıcı, 2011, 113). İlgili araştırmaların ortaya

çıkan bulguları desteklediği görülmektedir. Meydan (2012) yapmış olduğu araştırmada değerler eğitiminde hem sorumluluk hem de etki açısından ailelerin daha önemli olduğunu sonucu ortaya koymaktadır. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin görüşlerine göre karakter eğitiminde ilk olarak ailenin iyi bir şekilde tanınması, aile eğitim programlarının düzenlenmesi gibi faaliyetlerle ailelerin problemlerine yardımcı olmadan verilecek bir eğitimin başarıya ulaşamayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte öğrencinin içinde bulunduğu çevre, öğretmenler ve medyanın da bu konuda bilinçlendirilmesi gerektiği, bu faktörlerin öğrencilerin karakter gelişiminde çok önemli faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Orhan (2013) yapmış olduğu araştırmada öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin karakter eğitimindeki en önemli faktörün aile olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bu konuda ailelerin rol model olmasını çok önemli bulmaktadırlar. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde okul idarecileri, kitle iletişim araçları, din eğitiminin de etkili faktörler olarak belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde öğretmenlerin etkili olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde “davranış olarak olumlu rol model olduğu” ve “yaparak yaşayarak öğretme” şeklinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde ortaya çıkan bulguların desteklendiğini görülmektedir. Öğretmen öğrencilerin karakter oluşumu ve gelişimi üzerinde ciddi etkisi olan bir rol modeldir. Çünkü okul çağında öğrenci anne babasının yerine artık öğretmenini koymakta ve kendisini öğretmeniyle özdeşleştirmektedir (Yavuzer, 2000, 168). Ryan’a (1992, 287-304) göre ise öğretmenler iyi bir karakter geliştiricisi ve ahlak eğiticisi rollerini yerine getirmek istiyorlarsa ilk olarak kendisi ahlaklı ve iyi bir insan olarak pozitif bir rol model oluşturmalıdır. Öğretmenler olumlu karakter özelliklerini açık seçik bir biçimde öğrenmeli, okul ve sınıf ortamında birinci derecede model alınan kişi olduklarını unutmamalıdır. Balioğlu ve Sılay’ a (2013, 22) göre öğretmenler öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde ciddi etkisi olan bir rol modeldir. Çünkü okul çağında öğrenci anne babasının yerine artık öğretmenini koymakta ve kendisini öğretmeniyle özdeşleştirmektedir. İlgili araştırmaların ortaya çıkan bulguları desteklediği görülmektedir. Avcı (2011) de yapmış olduğu araştırmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere karşı kişiliği ve davranışlarıyla iyi bir model olması gerektiğini, sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği, öğrencilerin özsaygısını zedeleyecek davranışlardan kaçınması ve davranışlarında tutarlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Çağatay (2008) yapmış olduğu araştırmada öğretmenler genel olarak

öğrencilerin karakter gelişiminde rol model olarak etki ettiklerini belirtmişlerdir. Orhan (2013) yaptığı araştırmada öğrencilerin karakter eğitiminde bir öğretmen olarak kendi rollerini değerlendiren öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu model olarak karakter eğitimine katkı sağlaması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Üstünyer (2009) yapmış olduğu araştırmada eğitimciler karakter eğitimi yapılırken yaparak yaşayarak öğrenme metodunun uygulanması gerektiğine yönelik görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu karakter eğitimi hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarına dair görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler karakter eğitiminde yeterli bilgi ve donanıma sahip olabilme adına bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar: Öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında kurslar, kişisel eğitim seminerleri, drama, tiyatrolar ve konferanslar şeklinde eğitimlere tabi tutulması gerektiği, okuldaki rehber öğretmenlerden karakter eğitimi konusunda yardım alınabileceğinden, öğretmenlerin süreç içerisinde günlük eğitimler değil süreklilik arz eden eğitimlere tabi tutulabileceğinden, Alanın uzmanı tarafından bu konuda okullarda sempozyum faaliyetleri düzenlenebileceğinden, Üniversitelerin Eğitim fakültelerinde bu konunun bir ders olarak uygulamalı olarak verilebileceğinden, Bu konuda özveride bulunan öğretmenlerin ödüllendirilebileceğinden, Öğretmenlerin edilgen olmadığı faal olduğu etkileşimli ve etkinlik içeren eğitimlerin öğretmenlere verilebileceğinden, öğretmen yetiştirme sisteminde yapılacak reform niteliğindeki değişikliklerden, birebir ve yüz yüze eğitimler verilebileceğinden ve son olarak milli eğitimin bu konuda öğretmenlere yönelik bir proje geliştirilebileceği gibi önerilerde bulunmuşlardır.

İlgili araştırmaların ortaya çıkan bulguları desteklediği görülmektedir. Çağatay (2009) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin öğrencilerin karakter gelişimiyle ilgili kuramsal bilgiye sahip olduklarını belirtmektedirler. Fakat karakter eğitiminin planlı bir şekilde derslerle ve etkinliklerle yapılabileceği konusunda yeterli bilgileri olmadığını belirtmişlerdir. Üstünyer (2008) yapmış olduğu araştırmada eğitimciler öğretmenlerin eksiklerinin fazla olduğu ve bu konuda öğretmenlerin bir eğitime ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak hizmet içi eğitimlerin yapılması, öğretmenlerin toplumsal yerinin iyileştirilmesi ve öğretmen yetiştiren okulların tekrar yapılandırılması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Meydan (2011) yapmış olduğu araştırmada karakter ve değerler eğitimi üzerine yapmış olduğu araştırmada eğitimcilerin bu alanda mevcut eksikliklerinden dolayı eğitim alma konusunda istekli olduklarını belirtmektedirler.

5.2. Öneriler

1- Öğretmenler öğrencilerin karakter gelişiminde özellikle olumlu rol model olma ve yaparak yaşayarak öğretme anlamında ne kadar etkili olduklarının farkındadırlar. Ama karakter eğitimiyle ilgili olarak yeterli bilgi ve donanıma da sahip olmadıklarından dolayı özellikle öğretmen yetiştirme stratejilerinde bu kapsamda önemli değişikliklere gidilerek eğitim fakültelerinde karakter eğitimine öğretmen yetiştirme programları içerisinde uygulamalı olarak yer verilebilir. Yine öğretmen seçimlerinde öğretmen adaylarının karakter gelişimlerini de göz önünde bulundurabilecek objektif bir sınav sistemine geçilebilir.

2- Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan öğretmenlere karakter eğitimi kapsamında gönüllü ve istekli olanlara gerek bakanlık nezdinde gerekse yerel hizmet içi eğitimler vasıtasıyla öğretmenlerin aktif olduğu uygulamalı eğitimler düzenlenebilir.

3- Öğrencilerin karakter gelişiminde aile faktörünü ne kadar önemli olduğu aşikârdır. Okullarda karakter eğitimi uygulamalarının başarıya ulaşabilmesi için okulların ailelerle işbirliği içerisinde eşgüdümlü hareket etmesi çok önemlidir. Bu kapsamda okullarda ailelere yönelik olarak 0-18 yaş aile eğitim programları düzenlenebilir.

4- Karakter eğitimi okullarda daha etkili ve verimli bir şekilde kendine yer bulabilmesi için mevcut tüm derslerin öğretim programlarının içerisine yayılarak uygulamalı olarak etkinlikler yoluyla öğrencilere kazandırılabilir. Bundan dolayı mevcut öğretim programlarının içeriğinde karakter eğitimi kapsamında bazı değişikliklere gidilebilir. Yani tüm öğretim programların içeriğine karakter eğitime yönelik çalışmalar eklenerek bu yönde bir düzenleme yapılabilir.

5- Karakter eğitiminin öğrencilerde görülen disiplin problemlerinin önlenmesinde ve öğrencilerin akademik başarısının artmasında olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Nitel araştırma ortaya çıkan bu sonuçların deneysel araştırmalarla karakter eğitiminin akademik başarı ve disiplin problemlerine olan etkisini ortaya koymaya yönelik araştırmalar yapılabilir.

6- Karakter eğitiminin okullarda verilmesine yönelik olumlu bir kanaat vardır. Öyleyse Karakter eğitiminin bu kapsamda daha etkin ve etkili bir şekilde kendine yer bulabilmesi için okullarda sosyal projeler, yardım kampanyaları, bilimsel faaliyetler, aile ziyaretleri, akran arabuluculuğu, spor faaliyetleri, kültürel etkinlikler, müzik faaliyetleri, drama, tiyatro, seminerler ve konferanslar gerçekleştirilebilir.

7- Öğrenciler mevcut sınav sistemi içerisinde akademik kaygılarla hareket ettiğinden dolayı okullarda karakter eğitimi uygulamaları göz ardı edilmektedir. Öyleyse okullardaki TEOG gibi önemli görülen sınavlara; sosyal projeler, sportif faaliyetler, kültürel faaliyetler gibi çalışmaların da puan değerinde katkısı sağlanarak bu yönde bir sınav sistemi değişikliğine gidilebilir. Bu şekilde müfredat programlarının öğretim boyutunun ağırlığı azaltılarak eğitim boyutu tekrar önemli hale getirilebilir.

8- Karakter eğitimi kapsamında saygı, sorumluluk, yardımseverlik, adalet, sevgi, hoşgörü gibi önemli görülen değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilebilmesi için okullarda okul yönetimi ve öğretmenlerin ortak tutum ve tavır içerisinde olarak öğrencilere yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatını sağlamaları gerekmektedir. Bu kapsamda okulların fiziki ortamlarının düzenlenmesi, görsel materyallerin zenginleştirilmesi, öğrencilerle bireysel olarak ilgilenilmesi ve bu kapsamda rehberlik servislerinin aktif hale getirilmesi, okulların laboratuvar ortamlarının zenginleştirilmesi, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere yer verilmesi gibi uygulamalı çalışmalara öğrencilerin aktif katılımı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkiprik, B. G. (2007). *Genel lise öğretmenlerine göre karakter eğitimi yoluyla öğrencilere kazandırılacak değerler: Çok boyutlu bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009), İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 3.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Eskişehir.
- Avcı, E.(2011). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz-yeterliliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Aydın, Ö. (2008). *Sorumluluk ve yardımsever odaklı karakter eğitimi programının 7. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Aytan, N. (2012). *İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe kitaplarındaki masal ve hikâyelerin karakter eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Bakioğlu, A. ve Sılay, N. (2013). *Yükseköğretim ve öğretmen yetiştirmede karakter eğitimi*(2. Basım).Ankara: Nobel Yayınları.
- Çağatay, Ş. M. (2009). *Öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde ve karakter gelişiminde okulun rolü*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Çanakkale.

- Çamdibi, H. (2014). *Şahsiyet terbiyesi ve gazali*(5. Basım). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Çankırlı, A. (2012). *Kötü Çocuk Yoktur* (10. Baskı). İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çelik, G. N. (2010). *7-12 yaş çocuğunun karakter eğitimi açısından ailenin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ana Bilim Dalı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Character Education Manifesto [<http://www.bu.edu/education/caec/files/manifesto.htm>] adresinden 15 Ocak 2015 tarihinde alınmıştır.
- Character Education Partnership [<http://www.character.org/aboutus>] adresinden 22 Şubat 2015 tarihinde alınmıştır.
- Character Education Informational Handbook and Guide, Department of Public Instruction, Public Schools of North Carolina (2001). [<http://www.ncpublicschools.org/docs>] adresinden 25 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Demir, B. (2008). *Adalet ve saygı içerikli karakter eğitimi programının 7. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Demirhan Işcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Destebaşı, F. (2011). *Çocuk edebiyatı eserlerinin 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu.
- Dilmaç, B.(2012). *İnsanca Değerler Eğitimi* (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Durmuş, A. (2011). *Çocukta öz güven gelişimi ve karakter eğitimi* (7. Basım). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Durmuş, A. (2014). *Çocuk terbiyesinde doğru bilinen yanlışlar*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Eksi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter eğitimi el kitabı* (1. Basım). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Elkind, D. And Freddy S. (2004) How to do character education today's school, [www.goodcharacter.com/Artichle_4.html/] adresinden 25 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Gökçek, B. S. (2007). *5-6 yaş çocuklar için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Gündoğdu, F. B. (2010). *Ortaöğretim kurumlarında karakter eğitimi sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kayseri.
- Güneş, A. (2011). *Kişilik ve karakter gelişiminde çocukluk sırrı* (25. Basım). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Güney, S. (2013). *Davranış bilimleri* (7. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gürel, A ve Gürel, P. (2013). *Hikâyelerle mizaç ve karakter eğitimi* (1. Basım). İstanbul: Hayat Yayınevi.
- Huitt, W. (2004). Moral and character development. *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. Retrieved [date], from [http://www.edpsycinteractive.org/morchr/morchr.html] adresinden 4 Mart 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. Basım). Ankara: Pegem Akademi.

- Kanger, F. (2012). *Peygamber ahlakını referans alan karakter eğitimi*(1. Basım) . İstanbul: Kampanya Yayınları.
- Kanger, F. (2007). *Hz. Muhammed ahlakını referans alan bir karakter eğitim modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Karahan, K. ve Sardoğan, M. (2004). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar* (2. Basım). Samsun: Deniz Kültür Yayınları.
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitim programının geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Katılmış, A ve Ekşi, H. (2011). *Karakter eğitimi el kitabı*(1. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Katılmış, A. Ekşi, H. ve Öztürk, C. (2011). Sosyal bilgiler ders kazanımlarıyla bütünleştirilmiş karakter eğitimi programının etkililiği. *Kuram Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 839-859.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlere göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21, 29-55.
- Kılınç, M. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi programı karakter eğitimi boyutunun öğrencilerin tipik dayalı olarak değerlendirilmesi Kırşehir örneği*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Erzurum.
- Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitapları.
- Köylü, M. (2006). *Küresel ahlâk eğitimi* (2. Basım). İstanbul: Dem Yayınları.
- Johnson, S. (1999). An education in ethics issues in ethics [[http:// www.scu.edu/ethics/ publications](http://www.scu.edu/ethics/publications)] adresinden 20 Ocak 2015 tarihinde edinilmiştir.

- Lapsley, D.K ve Narvaez, D. (2006). *Handbook of childpsychology*. New york: Wiley.
[http:// www. Nd. Edu/ dnarvez/ documents] adresinden 20 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character; how our schools can teach respect and responsibility*. New York: Bantam Books.
- MEB, (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler program ve klavuzu (4-5)*. [<http://ttkb.meb.gov.tr>] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2004a). *İlköğretim sosyal bilgiler program ve klavuzu (6-7)*. [<http://ttkb.meb.gov.tr>] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir
- MEB, (2011). *Milli Eğitim Temel Kanunu*, [<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2010). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. [<http://ttkb.meb.gov.tr> 02.04.2015] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2010a). *Vatandaşlık ve demokrasi dersi (8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. [<http://ttkb.meb.gov.tr> 02.04.2015] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2010b). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı*. [<http://ttkb.meb.gov.tr>] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2010c). *İlköğretim matematik dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. [<http://ttkb.meb.gov.tr> 02.04.2015] adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2006). *İlköğretim fen bilgisi dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. [<http://ttkb.meb.gov.tr> 02.04.2015]adresinden 2 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Orhan, E. (2013). *Hayat bilgisi programını karakter eğitimi açısından öğretmen ve öğrenci perspektifine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Sivas.

Özen, Yener. (2014). *Karakter eğitiminde adalet eğitimi*(1. Basım). Gece Kitaplığı.

Öztürk, B. (2012). *İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı karakter eğitimi boyutunun öğrencilerin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Burdur.

Ryan, K. (1992). *The moral education o fteachers*. Washington D.C: The Councilil for Research in Values and Philosophy. [http:// www. crup.org/book/series/06] adresinden 27 şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.

Sayar, K. ve Bağlan, F.(2010). *Koruyucu psikoloji ve çocuk eğitiminde duygusal rehberlik* (2. Basım). İstanbul: Timaş Yayınları.

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*(23. Basım). Ankara: Yargı Yayınevi.

Sılay, N. (2010). *Yükseköğretimde karakter eğitimin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.

Tarhan, N. (2010). *Aile okulu* (14. Basım). İstanbul: Timaş Yayıncılık.

Topses, G. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Uysal, F. (2008). *Karakter eğitim programlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Denetimi ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Üstünyer, F. (2009). *Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Yavuzer , H. (2000). *Çocuk Psikolojisi* (1. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (1984). *Çocuk ve suç* (1. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yazıcı, S. ve Yazıcı A. (2011). *Felsefi, psikolojik ve eğitim boyutlarıyla karakter* (1. Basım). Konya: Çizgi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, G. (2007). *İlköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model Önerisi ve uygulanabilirliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi Planlaması Bilim Dalı, Ankara.

Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (7. Basım).İstanbul: Özgür Yayınları.

İnternet Üzerinden Elde Edilen Kaynaklar:

[<https://www.character.Org/aboutus>]adresinden 18 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.

[<http://www.atonet.org.tr>] adresinden 20 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.

[<https://www.charactercounts.org/overview/apsen>] adresinden 8 Şubat 2015 tarihinde edinilmiştir.

[<http://www.tdk.org.tr>] adresinde 15 Mart 2015 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

Ek- 1: İzin Dilekçesi

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 45865702/605.01/5376822
Konu : Araştırma İzni.

26.05.2015

BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi : 30/04/2015 tarihli ve 36823621-604.01-202 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi **Bilgin AKÇİN**'in "Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitiminin ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine göre Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında, İlimiz Çaycuma İlçesindeki Müdürlüğümüze bağlı Barbaros Kutluca Ortaokulu, Mimarşinan Ortaokulu, Gemiciler Ortaokulu, İmam-Hatip Ortaokulu, Kayıkçılar Ortaokulu, Siphiler Ortaokulu, Helvacılar Ortaokulu, Şehit Astsubay Salim Uçar Ortaokulu, Hisarönü Seçil Şanlı Ortaokulu ve Saltukova Gazi Ortaokulu'nda görev yapan öğretmenlere yönelik gönüllülük esasına dayalı olarak "Öğretmen Görüşme Formu" ölçeğini uygulamak istediği ilgi yazınız ile Müdürlüğümüze bildirilmiş olup, planlanan çalışmalar için Valilik Makamından alınan 25/05/2015 tarihli ve 45865702/605.01/5348511 sayılı olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve ilgililere bilgi verilmesi hususunda gereğini arz ederim,

Turgut ÖZBEK
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EK/EKLER:

- 1- Valilik Onayı. (1 sayfa)
- 2- Onaylı Anket Formu (2 sayfa)

26.05.2015
Güvenli Elektronik İmza
Aslı İK AYNI
Hayrettin KÜÇÜK
M.E.B.

Ek- 2: : Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

KARAKTER EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli meslektaşım,

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim programında tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Sizlerle ortaokullarda karakter eğitiminin önemi ve uygulamaları hakkında görüşme yapmak istiyorum. Görüşmelerimiz ses kaydı ile kayıt altına alınacaktır. Görüşmelerimiz gizli tutulacak ve kimlik bilgilerinize ait hiçbir bilgi yer almayacaktır.

Araştırmaya gönüllü olarak katıldığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Bilgin AKÇİN

1. ‘Karakter’ kavramı size ne çağrıştırıyor? Açıklayınız.

2. ‘Karakter Eğitimi’ kavramından ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

3. Sizce okullarda karakter eğitimi yapılmalı mıdır? Neden? Açıklayınız.

4. Sizce okullarda karakter eğitimi kapsamında hangi değerler öncelikli olarak verilmelidir? Neden? Açıklayınız.

5. “Sorumluluk, Yardımseverlik, Saygı, Dürüstlük, Adalet ve Vatandaşlık” değerleri karakter eğitiminin temel dinamikleri olarak kabul edilmektedir. Ahlaki karakteri oluşturan bu değerleri öğrencilere kazandırabilmek adına okulda ne tür çalışmalar yapılmaktadır? Yapılan bu çalışmaları yeterli buluyor musunuz? Bu konudaki önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

6. Öğretim programlarını karakter eğitimi kapsamında etkinlikler ve uygulamalar açısından değerlendirebilir misiniz? Bu etkinliklerin ve uygulamaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

7. Okulda hangi derslerin öğrencilerin karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorsunuz? Sizce bu derslerden hangileri daha etkilidir? Açıklayınız.

8. Sizce okullarda karakter eğitimi öğrencilere ayrı bir ders olarak mı verilmeli yoksa her dersin programıyla bütünleştirilmiş bir şekilde mi verilmelidir? Açıklayınız.

9. Öğrencilerin akademik başarısı ile karakter eğitimi arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız.

10. Okullarda karşılaştığınız bazı disiplin problemleri nelerdir? Bu problemlerin önlenmesine dönük olarak karakter eğitiminden yararlanılabilir mi? Nasıl? Örnek vererek açıklayınız.

11. Öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Bunların içinde sizce en fazla etkili olan faktör hangisidir? Açıklayınız.

12. Sizce öğretmenler öğrencilerin karakter gelişimi üzerinde etkili midir? Örnek vererek açıklayınız.

13. Karakter eğitimi hakkında öğretmenlerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konudaki önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

Ek- 3: : Özgeçmiş**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı	Bilgin AKÇİN
Eğitim	Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Psikoloji Danışmanlık ve Rehberlik Programı [Haziran- 2007] Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı [Devam Ediyor]
İş Tecrübesi	İnebolu İmam Hatip Lisesi [Eylül 2007- Ocak 2008] Şehit Çerçiler Recep Geçer YİBO [Eylül 2008- Ocak 2010] Gemiciler OrtaOkulu [Eylül 2010- Ocak 2013] Oktay Olcay Yurtbay Anadolu Lisesi [Ocak 2013- Devam Ediyor]
İletişim	Tel: 0505 215 6167 E-posta: bilginakcin@hotmail.com